ORTAÖĞRETİM

PEYGAMBERİMİZİN HAYATI

10. Sınıf

Ders Kitabı

Yazarlar

Fatma KOÇAK
Mehmet YAVUZ
Muhammed Yasin ÖZCAN
Safiye YAMAN

DEVLET KİTAPLARI
Kitabın Basıldığı Matbaa Adı, 2026

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI NO ..... : 9850
DERS KİTAPLARI DİZİSİ NO ..... : 2109

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Editör
Dr. Mustafa AKMAN

Dil Uzmanı
Elvan ALYILDIZ

Görsel Tasarımcı
Esin ŞENER
Esra ARKALI
Sevcan KESİMLİ

Çoklu Ortam Tasarımcısı
Yasemin ISKIN

Program Geliştirme Uzmanı
Dr. Murat ÇIRAKOĞLU
Sertaç IRMAK

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı
Murat YALÇINKAYA

Rehberlik Uzmanı
Esen GÜVEN

Baskı

Baskı Matbaanın Adı ve
Ticaret Unvanı
Tel: (0000) 000 00 00

ISBN 978-975-11-8634-8

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulunun 07.04.2025 gün ve 129873380 sayılı kararı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiştir. Kurulca bu kitabın kabul edilmiş olması ders kitabından yayınevi ve yazarın/yazarların sorumluluğunu kaldırmaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

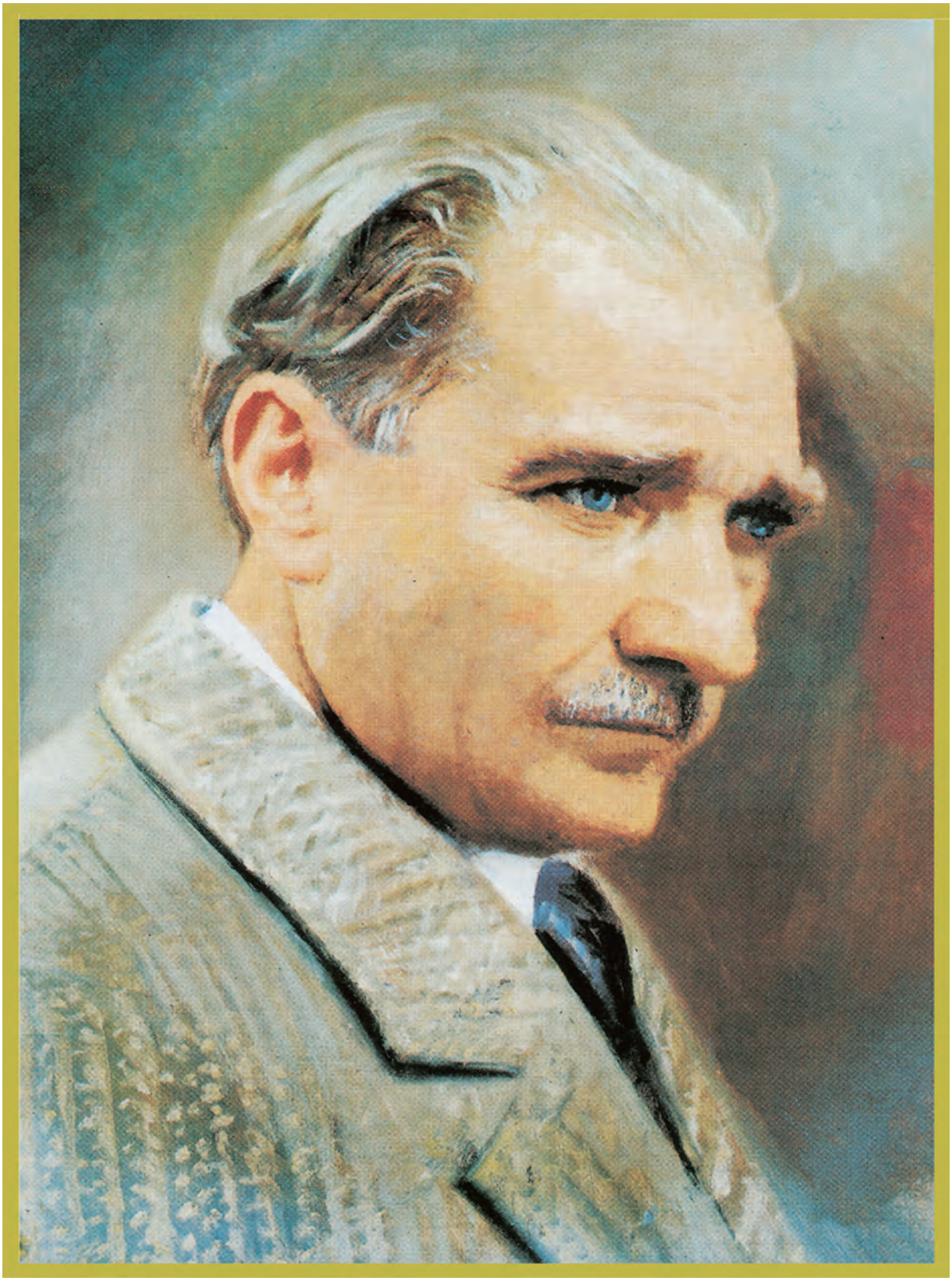
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

Kitabın dijital kopyalarında "İçindekiler" sayfasında başlıklar üzerine tıklayarak ilgili sayfalara, iç sayfalarda da ünite isimleri üzerine tıklayarak "İçindekiler" sayfasına ulaşabilirsiniz.

İçindekiler

Kitabın Tanıtımı 8
Kısaltmalar 13

1. ÜNİTE PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA ÖNEMLİ BİR ŞEHİR: TAİF 14
1.1. TAİF YOLCULUĞU 16
1.2. İSLAM DAVETİNE TAİFLİLERİN TEPKİSİ 24
1.3. TAİF'TE İSLAM'IN YAYILMA SÜRECİ 28
1. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI 35
1. ÜNİTE SONNOTLAR 42

2. ÜNİTE PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA ÖNEMLİ BİR ŞAHSİYET: HZ. EBU BEKİR 44
2.1. HZ. EBU BEKİR'İN HAYATI VE ŞAHSİYETİ 46
2.2. HZ. EBU BEKİR'İN TEBLİĞ SÜRECİNDEKİ ROLÜ 53
2.3. HZ. EBU BEKİR'İN HİCRETTE YOL ARKADAŞLIĞI 57
2. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI 66
2. ÜNİTE SONNOTLAR 72

3. ÜNİTE PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA ÖNEMLİ BİR HADİSE: BEDİR SAVAŞI 74
3.1. SAVAŞA İZİN VERİLMESİ 76
3.2. İLK ASKERÎ KARŞILAŞMA: BEDİR SAVAŞI 84
3. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI 98
3. ÜNİTE SONNOTLAR 104

4. ÜNİTE İLAHİ MESAJ 108
4.1. İLK VAHİY 110
4.2. HZ. PEYGAMBER'İN İLK VAHYE TEPKİSİ 116
4. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI 118
4. ÜNİTE SONNOTLAR 123
KRONOLOJİ 124
SÖZLÜK 127
KAYNAKÇA 136
CEVAP ANAHTARI KAREKODU 141
GÖRSEL KAYNAKÇA KAREKODU 141
TÜRKİYE'NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ İLE KARA VE DENİZ KOMŞULARI HARİTASI 142
TÜRK DÜNYASI HARİTASI 143

Kitabın Tanıtımı

Kitap genelinde kullanılan tüm karekodlar akıllı cihazlarla okutularak ya da kitabın dijital kopyalarında karekod üzerine tıklanarak kitaba ait e-içeriklere ulaşılabilmektedir.

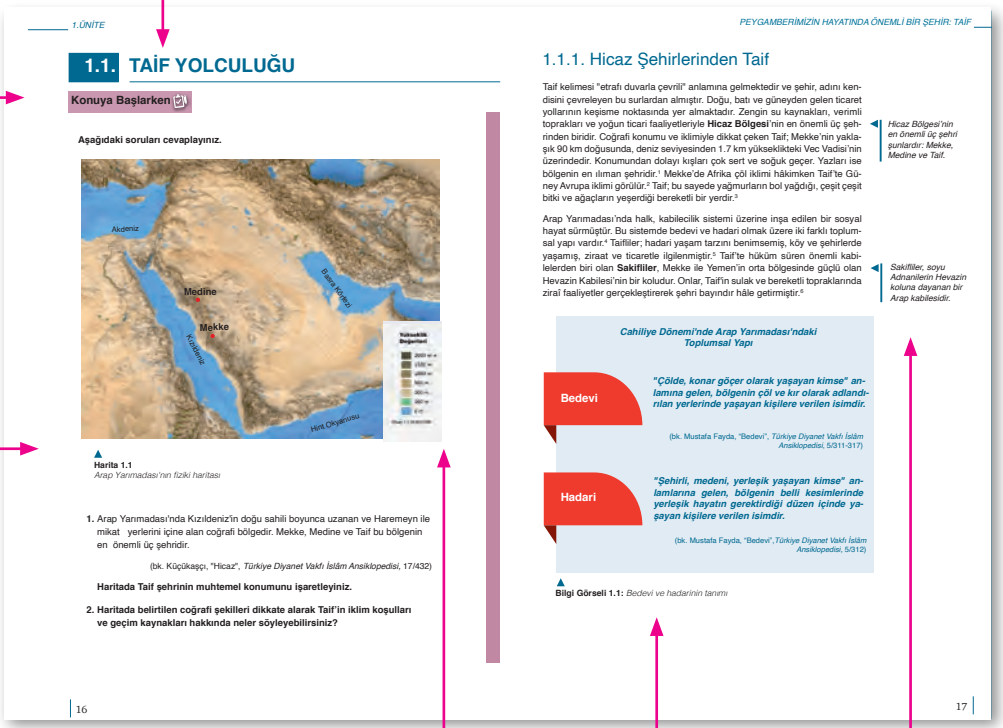
KİTAP GENELİNDE KULLANILAN SEMBOLLER VE AÇIKLAMALAR

- Sıra sizde etkinliği
- "Üniteye Başlarken" alanı
- "Konuya Başlarken" alanı
- "Kontrol Noktası" alanı
- Etkinliğin süresi
- Çalışmanın bittiği yer
- Etkinliğin başladığı yer
- Etkinliğin bittiği yer
- Yan soru alanı
- Çalışma kağıdı alanı
- Öğretmen rehberliğinde
- Bireysel etkinlik
- Grup etkinliği
- Sonraki sayfada devam eden çalışma
- Önceki sayfadan devam eden çalışma

Konu başlığı

Derse hazırlık ve ön değerlendirme süreci için hazırlanmış bölüm

Harita, görsel ya da bilgi görselini gösteren sembol

1. ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA ÖNEMLİ BİR ŞEHİR: TAİF

1.1. TAİF YOLCULUĞU

Konuya Başlarken

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Harita 1.1
Arap Yarımadası'nın fiziki haritası

1. Arap Yarımadası'nda Kızıldeniz'in doğu sahili boyunca uzanan ve Haremeyn ile mikat yerlerini içine alan coğrafi bölgedir. Mekke, Medine ve Taif bu bölgenin en önemli üç şehridir.

(bk. Küçükaşçı, "Hicaz", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 17/432)

Haritada Taif şehrinin muhtemel konumunu işaretleyiniz.

2. **Haritada belirtilen coğrafi şekilleri dikkate alarak Taif'in iklim koşulları ve geçim kaynakları hakkında neler söyleyebilirsiniz?**

16

1.1.1. Hicaz Şehirlerinden Taif

Taif kelimesi "etrafı duvarla çevrili" anlamına gelmektedir ve şehir, adını kendisini çevreleyen bu surlardan almıştır. Doğu, batı ve güneyden gelen ticaret yollarının kesişme noktasında yer almaktadır. Zengin su kaynakları, verimli toprakları ve yoğun ticari faaliyetleriyle **Hicaz Bölgesi**'nin en önemli üç şehrinden biridir. Coğrafi konumu ve ikliminden dikkat çeken Taif; Mekke'nin yaklaşık 90 km doğusunda, deniz seviyesinden 1.7 km yüksekliktekiVec Vadisi'nin üzerindedir. Konumundan dolayı kışları çok sert ve soğuk geçer. Yazları ise bölgenin en ılıman şehridir.[1] Mekke'de Afrika çöl iklimi hâkimken Taif'te Güney Avrupa iklimi görülür.[2] Taif; bu sayede yağmurların bol yağdığı, çeşit çeşit bitki ve ağaçların yeşerdiği bereketli bir yerdir.[3]

Hicaz Bölgesi'nin en önemli üç şehri şunlardır: Mekke, Medine ve Taif.

Arap Yarımadası'nda halk, kabilecilik sistemi üzerine inşa edilen bir sosyal hayat sürmüştür. Bu sistemde bedevi ve hadari olmak üzere iki farklı toplumsal yapı vardır.[4] Taifliler; hadari yaşam tarzını benimsemiş, köy ve şehirlerde yaşamış, ziraat ve ticaretle ilgilenmiştir.[5] Taif'te hüküm süren önemli kabilelerden biri olan **Sakifiler**, Mekke ile Yemen'in orta bölgesinde güçlü olan Hevazin Kabilesi'nin bir koludur. Onlar, Taif'in sulak ve bereketli topraklarında ziraî faaliyetler gerçekleştirerek şehri bayındır hâle getirmiştir.[6]

Sakifiler, soyu Adnanilerin Hevazin koluna dayanan bir Arap kabilesidir.

Cahiliye Dönemi'nde Arap Yarımadası'ndaki Toplumsal Yapı

Bedevi

"Çölde, konar göçer olarak yaşayan kimse" anlamına gelen, bölgenin çöl ve kır olarak adlandırılan yerlerinde yaşayan kişilere verilen isimdir.

(bk. Mustafa Fayda, "Bedevi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 5/311-317)

Hadari

"Şehirli, medeni, yerleşik yaşayan kimse" anlamlarına gelen, bölgenin belli kesimlerinde yerleşik hayatın gerektirdiği düzen içinde yaşayan kişilere verilen isimdir.

(bk. Mustafa Fayda, "Bedevi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 5/312)

Bilgi Görseli 1.1: *Bedevi ve hadarinin tanımı*

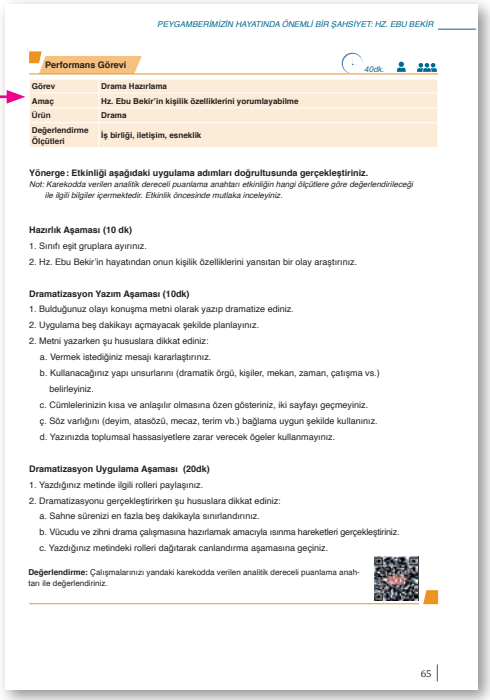
17

İçeriği destekleyen haritalar

İçeriği destekleyen bilgi görselleri

Konuyla ilgili kavramlara ait bilgilerin verildiği bölüm

Üniteye ait performans görevi

PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA ÖNEMLİ BİR ŞAHSİYET: HZ. EBU BEKİR

Performans Görevi 40dk.

Görev	**Drama Hazırlama**
Amaç	**Hz. Ebu Bekir'in kişilik özelliklerini yorumlayabilme**
Ürün	**Drama**
Değerlendirme Ölçütleri	**İş birliği, iletişim, esneklik**

Yönerge: Etkinliği aşağıdaki uygulama adımları doğrultusunda gerçekleştiriniz.
Not: Karekodda verilen analitik dereceli puanlama anahtarı etkinliğin hangi ölçütlere göre değerlendirileceği ile ilgili bilgiler içermektedir. Etkinlik öncesinde mutlaka inceleyiniz.

Hazırlık Aşaması (10 dk)

1. Sınıfı eşit gruplara ayırınız.
2. Hz. Ebu Bekir'in hayatından onun kişilik özelliklerini yansıtan bir olay araştırınız.

Dramatizasyon Yazım Aşaması (10dk)

1. Bulduğunuz olayı konuşma metni olarak yazıp dramatize ediniz.
2. Uygulama beş dakikayı açmayacak şekilde planlayınız.
2. Metni yazarken şu hususlara dikkat ediniz:
   a. Vermek istediğiniz mesajı kararlaştırınız.
   b. Kullanacağınız yapı unsurlarını (dramatik örgü, kişiler, mekan, zaman, çatışma vs.) belirleyiniz.
   c. Cümlelerinizin kısa ve anlaşılır olmasına özen gösteriniz, iki sayfayı geçmeyiniz.
   ç. Söz varlığını (deyim, atasözü, mecaz, terim vb.) bağlama uygun şekilde kullanınız.
   d. Yazınızda toplumsal hassasiyetlere zarar verecek öğeler kullanmayınız.

Dramatizasyon Uygulama Aşaması (20dk)

1. Yazdığınız metinde ilgili rolleri paylaşınız.
2. Dramatizasyonu gerçekleştirirken şu hususlara dikkat ediniz:
   a. Sahne süreniz en fazla beş dakikayla sınırlandırınız.
   b. Vücudu ve zihni drama çalışmasına hazırlamak amacıyla ısınma hareketleri gerçekleştiriniz.
   c. Yazdığınız metindeki rolleri dağıtarak canlandırma aşamasına geçiniz.

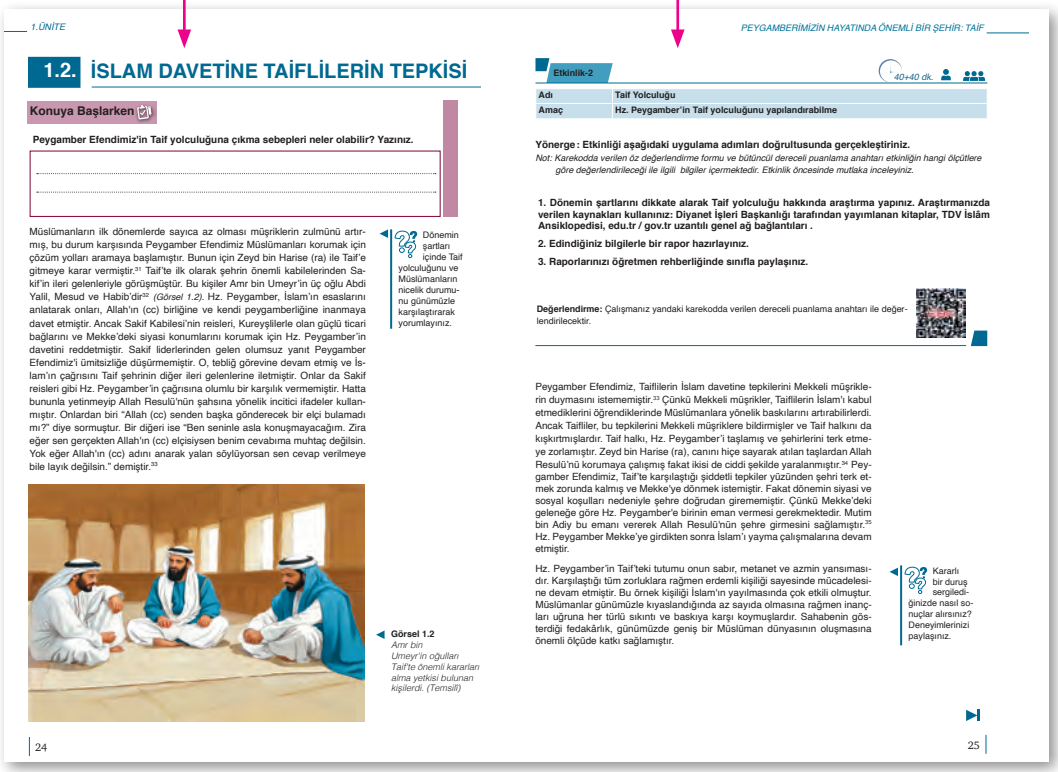
Değerlendirme: Çalışmalarınızı yandaki karekodda verilen analitik dereceli puanlama anahtarı ile değerlendiriniz.

65

Kitabın Tanıtımı

İçeriği destekleyen görseller

Öğrenme çıktılarının gerçekleşmesine yönelik etkinlikler

1.ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA ÖNEMLİ BİR ŞEHİR: TAİF

1.2. İSLAM DAVETİNE TAİFLİLERİN TEPKİSİ

Konuya Başlarken

Peygamber Efendimiz'in Taif yolculuğuna çıkma sebepleri neler olabilir? Yazınız.

.....

.....

Müslümanların ilk dönemlerde sayıca az olması müşriklerin zulmünü artırmış, bu durum karşısında Peygamber Efendimiz Müslümanları korumak için çözüm yolları aramaya başlamıştır. Bunun için Zeyd bin Harise (ra) ile Taif'e gitmeye karar vermiştir.[31] Taif'te ilk olarak şehrin önemli kabilelerinden Sakif'in ileri gelenleriyle görüşmüştür. Bu kişiler Amr bin Umeyr'in üç oğlu Abdi Yalil, Mesud ve Habib'dir[32]. *(Görsel 1.2).* Hz. Peygamber, İslam'ın esaslarını anlatarak onları, Allah'ın (cc) birliğine ve kendi peygamberliğine inanmaya davet etmiştir. Ancak Sakif Kabilesi'nin reisleri, Kureyşlilerle olan güçlü ticari bağlarını ve Mekke'deki siyasi konumlarını korumak için Hz. Peygamber'in davetini reddetmiştir. Sakif liderlerinden gelen olumsuz yanıt Peygamber Efendimiz'i ümitsizliğe düşürmemiştir. O, tebliğ görevine devam etmiş ve İslam'ın çağrısını Taif şehrinin diğer ileri gelenlerine iletmiştir. Onlar da Sakif reisleri gibi Hz. Peygamber'in çağrısına olumlu bir karşılık vermemiştir. Hatta bununla yetinmeyip Allah Resulü'nün şahsına yönelik incitici ifadeler kullanmıştır. Onlardan biri "Allah (cc) senden başka göndereceğ bir elçi bulamadı mı?" diye sormuştur. Bir diğeri ise "Ben seninle asla konuşmayacağım. Zira eğer sen gerçekten Allah'ın (cc) elçisiysen benim cevabıma muhtaç değilsin. Yok eğer Allah'ın (cc) adını anarak yalan söylüyorsan sen cevap verilmeye bile layık değilsin." demiştir.[33]

Dönemin şartları içinde Taif yolculuğunu ve Müslümanların nicelik durumunu günümüzle karşılaştırarak yorumlayınız.

Görsel 1.2 *Amr bin Umeyr'in oğulları Taif'te önemli kararları alma yetkisi bulunan kişilerdi. (Temsili)*

Etkinlik-2 40+40 dk.

Adı	Taif Yolculuğu
Amaç	Hz. Peygamber'in Taif yolculuğunu yapılandırabilme

Yönerge : Etkinliği aşağıdaki uygulama adımları doğrultusunda gerçekleştiriniz.

Not: Karekodda verilen öz değerlendirme formu ve bütüncül dereceli puanlama anahtarı etkinliğin hangi ölçütlere göre değerlendirileceği ile ilgili bilgiler içermektedir. Etkinlik öncesinde mutlaka inceleyiniz.

1. Dönemin şartlarını dikkate alarak Taif yolculuğu hakkında araştırma yapınız. Araştırmanızda verilen kaynakları kullanınız: Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan kitaplar, TDV İslâm Ansiklopedisi, edu.tr / gov.tr uzantılı genel ağ bağlantıları .

2. Edindiğiniz bilgilerle bir rapor hazırlayınız.

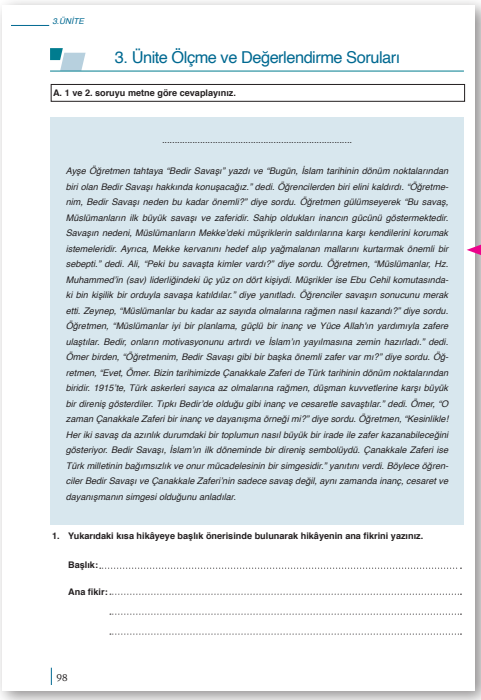
3. Raporlarınızı öğretmen rehberliğinde sınıfla paylaşınız.

Değerlendirme: Çalışmanız yandaki karekodda verilen dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilecektir.

Peygamber Efendimiz, Taiflilerin İslam davetine tepkilerini Mekkeli müşriklerin duymasını istememiştir.[33] Çünkü Mekkeli müşrikler, Taiflilerin İslam'ı kabul etmediklerini öğrendiklerinde Müslümanlara yönelik baskılarını artırabilirlerdi. Ancak Taiflileri, bu tepkilerini Mekkeli müşriklere bildirmişler ve Taif halkını da kışkırtmışlardır. Taif halkı, Hz. Peygamber'i taşlamış ve şehirlerini terk etmeye zorlamıştır. Zeyd bin Harise (ra), canını hiçe sayarak atılan taşlardan Allah Resulü'nü korumaya çalışmış fakat ikisi de ciddi şekilde yaralanmıştır.[34] Peygamber Efendimiz, Taif'te karşılaştığı şiddetli tepkiler yüzünden şehri terk etmek zorunda kalmış ve Mekke'ye dönmek istemiştir. Fakat dönemin siyasi ve sosyal koşulları nedeniyle şehre doğrudan girememiştir. Çünkü Mekke'deki geleneğe göre Hz. Peygamber'e birinin eman vermesi gerekmektedir. Mutim bin Adiy bu emanı vererek Allah Resulü'nün şehre girmesini sağlamıştır.[35] Hz. Peygamber Mekke'ye girdikten sonra İslam'ı yayma çalışmalarına devam etmiştir.

Hz. Peygamber'in Taif'teki tutumu onun sabır, metanet ve azmin yansımasıdır. Karşılaştığı tüm zorluklara rağmen erdemli kişiliği sayesinde mücadelesine devam etmiştir. Bu örnek kişiliği İslam'ın yayılmasında çok etkili olmuştur. Müslümanlar günümüzle kıyaslandığında az sayıda olmasına rağmen inançları uğruna her türlü sıkıntı ve baskıya karşı koymuşlardır. Sahabenin gösterdiği fedakârlık, günümüzde geniş bir Müslüman dünyasının oluşmasına önemli ölçüde katkı sağlamıştır.

Kararlı bir duruş sergilediğinizde nasıl sonuçlar alırsınız? Deneyimlerinizi paylaşınız.

3.ÜNİTE

3. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A. 1 ve 2. soruyu metne göre cevaplayınız.

.....

Ayşe Öğretmen tahtaya "Bedir Savaşı" yazdı ve "Bugün, İslam tarihinin dönüm noktalarından biri olan Bedir Savaşı hakkında konuşacağız." dedi. Öğrencilerden biri elini kaldırdı. "Öğretmenim, Bedir Savaşı neden bu kadar önemli?" diye sordu. Öğretmen gülümseyerek "Bu savaş, Müslümanların ilk büyük savaşı ve zaferidir. Sahip oldukları inancın gücünü göstermektedir. Savaşın nedeni, Müslümanların Mekke'deki müşriklerin saldırılarına karşı kendilerini korumak istemeleridir. Ayrıca, Mekke kervanını hedef alıp yağmalanan mallarını kurtarmak önemli bir sebepti." dedi. Ali, "Peki bu savaşta kimler vardı?" diye sordu. Öğretmen, "Müslümanlar, Hz. Muhammed'in (sav) liderliğindeki üç yüz on dört kişiydi. Müşrikler ise Ebu Cehil komutasındaki bin kişilik bir orduyla savaşa katıldılar." diye yanıtladı. Öğrenciler savaşın sonucunu merak etti. Zeynep, "Müslümanlar bu kadar az sayıda olmalarına rağmen nasıl kazandı?" diye sordu. Öğretmen, "Müslümanlar iyi bir planlama, güçlü bir inanç ve Yüce Allah'ın yardımıyla zafere ulaştılar. Bedir, onların motivasyonunu artırdı ve İslam'ın yayılmasına zemin hazırladı." dedi. Ömer birden, "Öğretmenim, Bedir Savaşı gibi bir başka önemli zafer var mı?" diye sordu. Öğretmen, "Evet, Ömer. Bizin tarihimizde Çanakkale Zaferi de Türk tarihinin dönüm noktalarından biridir. 1915'te, Türk askerleri sayıca az olmalarına rağmen, düşman kuvvetlerine karşı büyük bir direniş gösterdiler. Tıpkı Bedir'de olduğu gibi inanç ve cesaretle savaştılar." dedi. Ömer, "O zaman Çanakkale Zaferi bir inanç ve dayanışma örneği mi?" diye sordu. Öğretmen, "Kesinlikle! Her iki savaş da azınlık durumdaki bir toplumun nasıl büyük bir irade ile zafer kazanabileceğini gösteriyor. Bedir Savaşı, İslam'ın ilk döneminde bir direniş sembolüydü. Çanakkale Zaferi ise Türk milletinin bağımsızlık ve onur mücadelesinin bir simgesidir." yanıtını verdi. Böylece öğrenciler Bedir Savaşı ve Çanakkale Zaferi'nin sadece savaş değil, aynı zamanda inanç, cesaret ve dayanışmanın simgesi olduğunu anladılar.

1. **Yukarıdaki kısa hikâyeye başlık önerisinde bulunarak hikâyenin ana fikrini yazınız.**

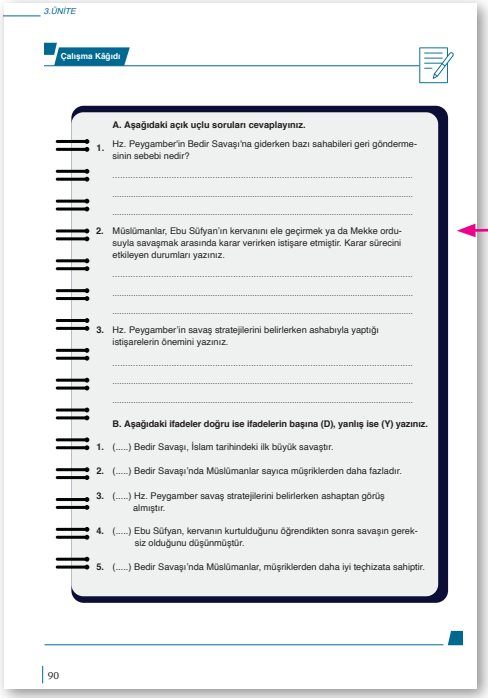
Başlık:.....

Ana fikir:.....

.....

.....

Ünite sonu ölçme ve değerlendirme bölümü

3.ÜNİTE

Çalışma Kâğıdı

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Hz. Peygamber'in Bedir Savaşı'na giderken bazı sahabileri geri göndermesinin sebebi nedir?

2. Müslümanlar, Ebu Süfyan'ın kervanını ele geçirmek ya da Mekke ordusuyla savaşmak arasında karar verirken istişare etmiştir. Karar sürecini etkileyen durumları yazınız.

3. Hz. Peygamber'in savaş stratejilerini belirlerken ashabıyla yaptığı istişarelerin önemini yazınız.

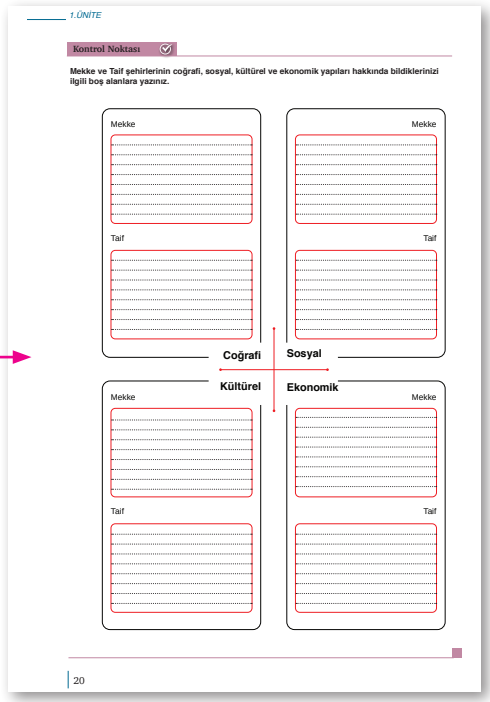
B. Aşağıdaki ifadeler doğru ise ifadelerin başına (D), yanlış ise (Y) yazınız.

1. (.....) Bedir Savaşı, İslam tarihindeki ilk büyük savaştır.
2. (.....) Bedir Savaşı'nda Müslümanlar sayıca müşriklerden daha fazladır.
3. (.....) Hz. Peygamber savaş stratejilerini belirlerken ashaptan görüş almıştır.
4. (.....) Ebu Süfyan, kervanın kurtulduğunu öğrendikten sonra savaşın gereksiz olduğunu düşünmüştür.
5. (.....) Bedir Savaşı'nda Müslümanlar, müşriklerden daha iyi teçhizata sahiptir.

90

Süreç ölçmeye yönelik hazırlanmış "Çalışma Kâğıdı" etkinliği

Öğrenilenlerin pekiştirilmesi için hazırlanmış etkinlik

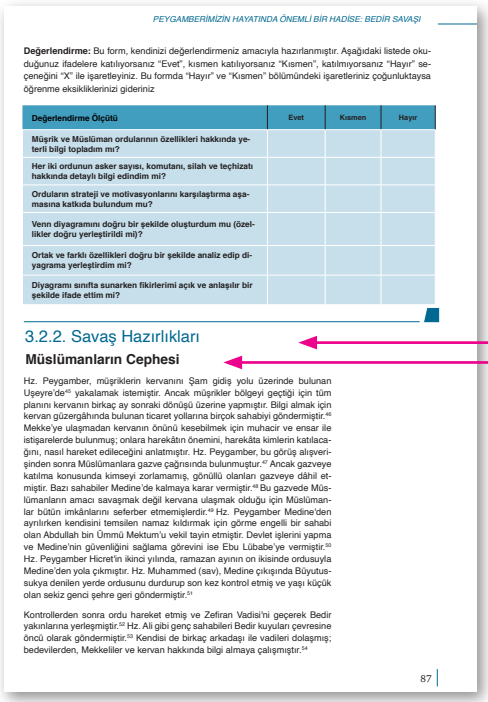
1.ÜNİTE

Kontrol Noktası

Mekke ve Taif şehirlerinin coğrafi, sosyal, kültürel ve ekonomik yapıları hakkında bildiklerinizi ilgili boş alanlara yazınız.

Mekke
Taif
Mekke
Taif
Coğrafi
Sosyal
Kültürel
Ekonomik
Mekke
Taif
Mekke
Taif

20

PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA ÖNEMLİ BİR HADİSE: BEDİR SAVAŞI

Değerlendirme: Bu form, kendinizi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıdaki listede okuduğunuz ifadelere katılıyorsanız "Evet", kısmen katılıyorsanız "Kısmen", katılmıyorsanız "Hayır" seçeneğini "X" ile işaretleyiniz. Bu formda "Hayır" ve "Kısmen" bölümündeki işaretleriniz çoğunluktaysa öğrenme eksikliklerinizi gideriniz

Değerlendirme Ölçütü	Evet	Kısmen	Hayır
Müşrik ve Müslüman ordularının özellikleri hakkında yeterli bilgi topladım mı?			
Her iki ordunun asker sayısı, komutanı, silah ve teçhizatı hakkında detaylı bilgi edindim mi?			
Orduların strateji ve motivasyonlarını karşılaştırma aşamasına katkıda bulundum mu?			
Venn diyagramını doğru bir şekilde oluşturdum mu (özellikler doğru yerleştirildi mi)?			
Ortak ve farklı özellikleri doğru bir şekilde analiz edip diyagrama yerleştirdim mi?			
Diyagramı sınıfta sunarken fikirlerimi açık ve anlaşılır bir şekilde ifade ettim mi?			

3.2.2. Savaş Hazırlıkları

Müslümanların Cephesi

Hz. Peygamber, müşriklerin kervanını Şam gidiş yolu üzerinde bulunan Uşeyre'de[45] yakalamak istemiştir. Ancak müşrikler bölgeyi geçtiği için tüm planını kervanın birkaç ay sonraki dönüşü üzerine yapmıştır. Bilgi almak için kervan güzergâhında bulunan ticaret yollarına birçok sahabiyi göndermiştir.[46] Mekke'ye ulaşmadan kervanın önünü kesebilmek için muhacir ve ensar ile istişarelerde bulunmuş; onlara harekâtın önemini, harekâta kimlerin katılacağını, nasıl hareket edileceğini anlatmıştır. Hz. Peygamber, bu görüş alışverişinden sonra Müslümanlara gazve çağrısında bulunmuştur.[47] Ancak gazveye katılma konusunda kimseyi zorlamamış, gönüllü olanları gazveye dâhil etmiştir. Bazı sahabiler Medine'de kalmaya karar vermiştir.[48] Bu gazvede Müslümanların amacı savaşmak değil kervana ulaşmak olduğu için Müslümanlar bütün imkânlarını seferber etmemişlerdir.[49] Hz. Peygamber Medine'den ayrılırken kendisini temsilen namaz kıldırmak için görme engelli bir sahabi olan Abdullah bin Ümmü Mektum'u vekil tayin etmiştir. Devlet işlerini yapma ve Medine'nin güvenliğini sağlama görevini ise Ebu Lübabe'ye vermiştir.[50] Hz. Peygamber Hicret'in ikinci yılında, ramazan ayının on ikisinde ordusuyla Medine'den yola çıkmıştır. Hz. Muhammed (sav), Medine çıkışında Büyutus-sukya denilen yerde ordusunu durdurup son kez kontrol etmiş ve yaşı küçük olan sekiz genci şehre geri göndermiştir.[51]

Kontrollerden sonra ordu hareket etmiş ve Zefiran Vadisi'ni geçerek Bedir yakınlarına yerleşmiştir.[52] Hz. Ali gibi genç sahabileri Bedir kuyuları çevresine öncü olarak göndermiştir.[53] Kendisi de birkaç arkadaşı ile vadileri dolaşmış; bedevilerden, Mekkeliler ve kervan hakkında bilgi almaya çalışmıştır.[54]

87

Alt konu başlığı

Ara başlık

Kitabın Tanıtımı

Kitapta kullanılan yazılı kaynakları gösteren kaynakça bölümü

KAYNAKÇA

Ağırman, Mustafa. "Mekke Müşrikleriyle İlişkiler". *İslam Tarihi ve Medeniyeti, Hz Peygamber Dönemi*, ed. Mehmet Şeker. 1/325-466. İstanbul: Siyer Yayınları, 2. Basım, 2021.

Algül, Hüseyin. "Gazve". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 13/488-489. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.

Algül, Hüseyin. "Mescid-i Dırar". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/272-273. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Alper, Hülya. "Münafık". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 31/564-566. Ankara: TDV Yayınları, 2020.

Apak, Adem. *Ana Hatlarıyla İslam Tarihi*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2017.

Apak, Adem. *Erken Dönem İslâm Tarihinde Asabiyet*. İstanbul: Ensar Yayınları, 2016.

Apak, Adem. *İslami İlimler Giriş Serisi*. Köln: Plural Publication, 2017.

Apak, Adem. *Kur'an'ın Geliş Ortamında Arap Toplumu*. İstanbul: Kuramer Yayınları, 2017.

Apak, Adem. *Siyer-i Nebi-1*. İstanbul: Ensar Yayınları, 2017.

Apak, Adem-Demircan, Adnan. *Hz. Peygamber Döneminde Müşriklerle İlişkiler*. İstanbul: Kuramer Yayınları, 2021.

Aycan, İrfan. "Sakif Kabilesi ve Taif Şehrine İslam Tarihi Açısından Bir Bakış". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 34 (1993), 209-235.

Aydın, Hasan. *Felsefi Antropolojinin Işığında Hz. Muhammed ve Kuran*. İstanbul: Bilim ve Gelecek Kitaplığı, 2014.

Azizova, Elnure. "Ukaz". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/61-62. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Beyhaki, Ahmed bin Hüseyin. *Delailü'n-Nübüvve ve Ma'rifetu Hali Sahibi'ş-Şeria*. çev. Hüseyin Yıldız, vd. 5 Cilt. İstanbul: Ocak Yayıncılık, 2017.

Birışık, Abdulhamit. "Kur'an (Tarifi ve İsimleri)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 26/383-388. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Belazuri, Ahmed bin Yahya bin Cabir. *Ensabu'l-Eşraf*. thk: Muhammed Bakır el-Mahmudi. 5 Cilt. Beyrut: Müessesetü'l-A'lemi Yayınları, 1974.

Belazuri. *Ensâbü'l-Eşrâf: İslam Tarihinde Öncü Şahsiyetler*. çev. Mehmet Akbaş ve Musa Kâzım Yılmaz. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2020.

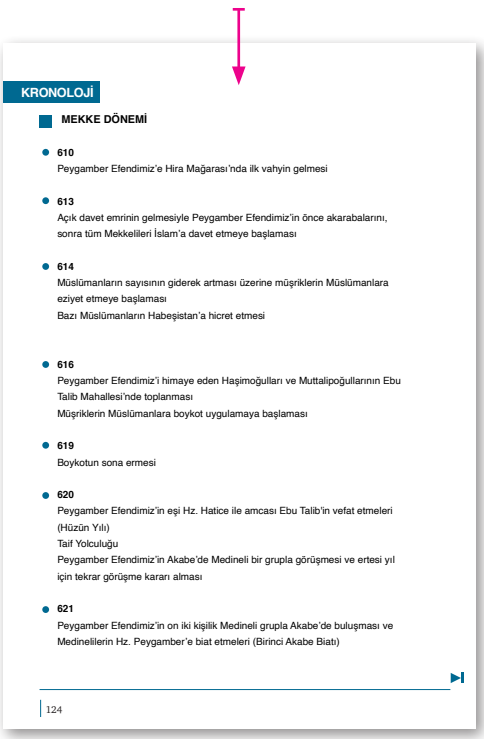
Belazuri, Fütuhü'l-Buldan. thk. Dr. Şevki Ebu Halil. Şam: Vezaretü's-Sekafe Yayınları, 1997.

Bozkurt, Nebi. "Künye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 26/558-559. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Buhari, Ebu Abdullah Muhammed bin İsmail. *Sahihu'l-Buhari*. thk: Heyet. 2 Cilt. Karaçi: Eltaf ve Oğulları Yayınları, 2008.

Çelebi, Furkan. *Câhiliye Döneminde Mekke-Ticari Bir Merkeze Dönüşme Süreci*, Unsurları ve Etkileri.

Peygamberimizin Hayatındaki Bazı/Önemli Olayların Kronolojik Sıralaması

KRONOLOJİ

MEKKE DÖNEMİ

- **610**
  Peygamber Efendimiz'e Hira Mağarası'nda ilk vahyin gelmesi
- **613**
  Açık davet emrinin gelmesiyle Peygamber Efendimiz'in önce akarabalarını, sonra tüm Mekkelileri İslam'a davet etmeye başlaması
- **614**
  Müslümanların sayısının giderek artması üzerine müşriklerin Müslümanlara eziyet etmeye başlaması
  Bazı Müslümanların Habeşistan'a hicret etmesi
- **616**
  Peygamber Efendimiz'i himaye eden Haşimoğulları ve Muttalipoğullarının Ebu Talib Mahallesi'nde toplanması
  Müşriklerin Müslümanlara boykot uygulamaya başlaması
- **619**
  Boykotun sona ermesi
- **620**
  Peygamber Efendimiz'in eşi Hz. Hatice ile amcası Ebu Talib'in vefat etmeleri (Hüzün Yılı)
  Taif Yolculuğu
  Peygamber Efendimiz'in Akabe'de Medineli bir grupla görüşmesi ve ertesi yıl için tekrar görüşme kararı alması
- **621**
  Peygamber Efendimiz'in on iki kişilik Medineli grupla Akabe'de buluşması ve Medinelilerin Hz. Peygamber'e biat etmeleri (Birinci Akabe Biatı)

Görsel kaynakçaya yönlendiren karekod

Cevap anahtarına yönlendiren karekod

Kısaltmalar

as	:	aleyhisselam
bk.	:	bakınız
cc	:	cellecelalüh
çev.	:	çeviren
DİB	:	Diyanet İşleri Başkanlığı
ed.	:	editör
H	:	Hicri
haz.	:	hazırlayan
Hz.	:	Hazreti
km	:	kilometre
m	:	metre
M	:	Miladi
MEB	:	Millî Eğitim Bakanlığı
OPHD	:	Ortaöğretim Peygamberimizin Hayatı Dersi
ra	:	radıyallahüanh/radıyallahüanha/ radıyallahüanhüma/radıyallahüanhüm
sav	:	Sallallahü aleyhi vesellem
TDK	:	Türk Dil Kurumu
TDV	:	Türkiye Diyanet Vakfı
thk.	:	tahkik eden
ts.	:	tarihsiz
tsh	:	tashih eden
vb.	:	ve başkası, ve başkaları, ve benzeri, ve benzerleri, ve bunun gibi
vd.	:	ve devamı, ve diğerleri

Kitap genelinde

- orijinal tasarım görseller kullanılmış,
- DİB ve TDV yayınlarına ait mealler esas alınmış,
- başlık ve genellemelerde OPHD Öğretim Programı'ndan,
- terimlerin yazımında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kavramları Yazım Kılavuzu'ndan yararlanılmıştır.
- sözlük yazımı TDK Güncel Türkçe Sözlük, MEB Dinî Terimler Sözlüğü ve TDV İslâm Ansiklopedisi sıralaması dikkate alınarak yapılmış,
- kaynaklar ünite sonlarında ve İSNAD atıf sisteminin Sonnot edisyonundan yararlanılarak verilmiştir.

1. ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA ÖNEMLİ BİR ŞEHİR: TAİF

1.1. TAİF YOLCULUĞU
1.2. İSLAM DAVETİNE TAİFLİLERİN TEPKİSİ
1.3. TAİF'TE İSLAM'IN YAYILMA SÜRECİ

► **Genelleme**

Taiflilerin Mekkeli müşriklerle kurduğu siyasi ve ticari ilişkiler, İslam'a karşı çıkışlarında belirleyici olmuştur.

► **Bu ünitede sizlerden**

- Hz. Peygamber'in Taif yolculuğuna dair tarihsel empati kurabilmeniz,
- Taif'in İslamlaşma süreci hakkında analitik düşünebilmeniz

beklenmektedir.

Ünite Dosyası

Ünite Sunusu

Üniteye Başlarken

Peygamber Efendimiz, İslam'a davet için Taif'e gitmiştir. Bu daveti kabul etmeyen Taifliler, hakaret ederek Allah Resulü'nü şehirden çıkarmıştır. Bu olay, Resulullah'ın peygamberlik sürecinde yaşadığı en büyük sıkıntılardan biridir. Mekke'ye dönüş yolculuğunda Cebrail (as), Peygamber Efendimiz'in dilemesi hâlinde Allah'ın (cc) ona eziyet eden müşrikleri helak edebileceğini bildirmiştir. Peygamber Efendimiz kendisine bütün yapılanlara rağmen Taiflilerin iyiliğini istemiş ve Cebrail'e (as) şöyle demiştir: *"Hayır, ben, Cenab-ı Hakk'ın onların soylarından sadece Allah'a ibadet edecek ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayacak kimseler çıkarmasını dilerim."*

(bk. Buhari, "Bed'ü'l-halk", 7; Müslim, "Cihad", 111)

Peygamber Efendimiz'in Taif halkına gösterdiği sabır ve merhameti günlük yaşamınızda hangi durumlar için uygulayabilirsiniz?

1.1. TAİF YOLCULUĞU

Konuya Başlarken

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Harita 1.1
Arap Yarımadası'nın fiziki haritası

1. Arap Yarımadası'nda Kızıldeniz'in doğu sahili boyunca uzanan ve Haremeyn ile mikat yerlerini içine alan coğrafi bölgedir. Mekke, Medine ve Taif bu bölgenin en önemli üç şehridir.

(bk. Küçükaşçı, "Hicaz", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* 17/432)

Haritada Taif şehrinin muhtemel konumunu işaretleyiniz.

2. Haritada belirtilen coğrafi şekilleri dikkate alarak Taif'in iklim koşulları ve geçim kaynakları hakkında neler söyleyebilirsiniz?

1.1.1. Hicaz Şehirlerinden Taif

Taif kelimesi "etrafı duvarla çevrili" anlamına gelmektedir ve şehir, adını kendisini çevreleyen bu surlardan almıştır. Doğu, batı ve güneyden gelen ticaret yollarının keşisme noktasında yer almaktadır. Zengin su kaynakları, verimli toprakları ve yoğun ticari faaliyetleriyle **Hicaz Bölgesi**'nin en önemli üç şehrinden biridir. Coğrafi konumu ve iklimiyle dikkat çeken Taif; Mekke'nin yaklaşık 90 km doğusunda, deniz seviyesinden 1.7 km yükseklikteki Vec Vadisi'nin üzerindedir. Konumundan dolayı kışları çok sert ve soğuk geçer. Yazları ise bölgenin en ılıman şehridir.[1] Mekke'de Afrika çöl iklimi hâkimken Taif'te Güney Avrupa iklimi görülür.[2] Taif; bu sayede yağmurların bol yağdığı, çeşit çeşit bitki ve ağaçların yeşerdiği bereketli bir yerdir.[3]

Hicaz Bölgesi'nin en önemli üç şehri şunlardır: Mekke, Medine ve Taif.

Arap Yarımadası'nda halk, kabilecilik sistemi üzerine inşa edilen bir sosyal hayat sürmüştür. Bu sistemde bedevi ve hadari olmak üzere iki farklı toplumsal yapı vardır.[4] Taifliler; hadari yaşam tarzını benimsemiş, köy ve şehirlerde yaşamış, ziraat ve ticaretle ilgilenmiştir.[5] Taif'te hüküm süren önemli kabilelerden biri olan **Sakifliler**, Mekke ile Yemen'in orta bölgesinde güçlü olan Hevazin Kabilesi'nin bir koludur. Onlar, Taif'in sulak ve bereketli topraklarında ziraî faaliyetler gerçekleştirerek şehri bayındır hâle getirmiştir.[6]

Sakifliler, soyu Adnanilerin Hevazin koluna dayanan bir Arap kabilesidir.

Cahiliye Dönemi'nde Arap Yarımadası'ndaki Toplumsal Yapı

Bedevi

"Çölde, konar göçer olarak yaşayan kimse" anlamına gelen, bölgenin çöl ve kır olarak adlandırılan yerlerinde yaşayan kişilere verilen isimdir.

(bk. Mustafa Fayda, "Bedevi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 5/311-317)

Hadari

"Şehirli, medeni, yerleşik yaşayan kimse" anlamlarına gelen, bölgenin belli kesimlerinde yerleşik hayatın gerektirdiği düzen içinde yaşayan kişilere verilen isimdir.

(bk. Mustafa Fayda, "Bedevi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 5/312)

Bilgi Görseli 1.1: *Bedevi ve hadarinin tanımı*

İslam öncesinde Taif, Arap kabileleri ve az sayıda Yahudinin bir arada yaşadığı, farklı dinî inanışların olduğu bir şehirdir.[7] Taif'te hâkim olan Sakifliler, Lat ismiyle anılan putu kabilelerinin tanrıçası olarak kabul etmiştir. Onlara göre Lat, Yüce Allah ile insanlar arasında aracılık ettiğine inanılan üstün bir varlıktır. Taif'te tapınağı bulunan bu puta Arap coğrafyasında da inananlar olmuştur. Lat'ın pek çok yerde farklı biçimleri vardır. Ancak en ilkel biçimiyle o dönemde Taif'te bulunur. Lat; hediyelerin muhafaza edildiği bir çukurun üstünde bulunan dört köşe, nakışlı, beyaz bir kaya parçasının üzerine resmedilmiştir *(Görsel 1.1).* Sakif Kabilesi'nden Lat'ın bekçiliğini yapan Attab bin Malik ailesi, buraya üzerinde örtü bulunan bir bina inşa etmiştir. Bu binaya "Beytürrabbe" denmiştir.[8]

Lat, Kureyşlilerle Sakifliler arasındaki rekabetin bir göstergesi olmuştur. Kâbe'nin Mekke'ye kazandırdığı ekonomik ve dinî cazibeye kavuşmak isteyen Sakifliler, Lat tapınağını bir hac merkezi hâline getirmeye çalışmıştır. Yapılan görüşmelerle Kureyşlilere bunu kabul ettirmiştir.[9] Hatta **Ebrehe** Kâbe'yi yıkmak için geldiğinde Taifliler ona rehber vermiştir.[10]

Ebrehe'nin Kâbe'yi yıkmaya yönelik teşebbüsü Kur'an-ı Kerim'de Fil suresinde geçmektedir.

Görsel 1.1: *Lat putu (Temsilî)*

Taif, bereketli topraklara ve bol su kaynaklarına sahip olduğu için tarımsal faaliyetleriyle ön plana çıkmıştır. Yaygın olarak üzüm ve zeytin üretilmiştir. Birçok Mekkelinin burada üzüm bağı vardır. Mekkeliler; Taif'ten Suriye, Mezopotamya ve Horasan'a uzanan güzergâhta zeytinyağı ve kuru üzüm ticareti yapmıştır.[11] Bal üretiminin[12] yoğun bir şekilde yapıldığı Taif, o dönemde dericilik konusunda da liderdir.[13] Üretimin bolluğu sayesinde Ukaz gibi yakın bölgelerde panayırlar kurulmuştur. Hac yolculukları ve panayırlar bu şehrin ticari canlılığını daha da artırmıştır.[14]

Mekke ve Taif'in coğrafi yakınlığı, sosyal ve ekonomik etkileşimlerini önemli ölçüde geliştirmiştir. Taifliler, tarım ürünlerini Mekke'de satarak oranın ticari imkânlarından yararlanmış, Mekkeliler ise ticaretin yanında yumuşak ikliminden dolayı Taif'i sayfiye olarak kullanmıştır.[15]

Arazilerinin verimliliği ve ticaret yolu üzerinde olması sebebiyle Taif, zaman zaman zenginlikte Mekke ile yarışabilecek düzeye erişmiştir. Tüm rekabete rağmen bu iki şehir arasında her zaman sıkı ilişkiler kurulmuştur.[16]

Taif'te yaşanan refah, farklı kabilelerden insanların buraya yerleşmesini ve şehrin kültürel düzeyinin yükselmesini sağlamıştır. Bölgenin tek hekimi Haris bin Kelede ve o dönemin en meşhur şairi Nabiga Taiflidir.[17] Halkın okuma yazma oranı diğer şehirlere nazaran daha fazladır.[18]

Cahiliye Dönemi'nde de Taif ve çevresi, özellikle Ukaz Panayırı sayesinde ekonomik ve sosyal canlılığın merkezlerinden biri hâline gelmiştir. Mekke'ye 48, Taif'e 24 km. uzaklıkta kurulan bu büyük panayır, Arap Yarımadası'nın her köşesinden tüccarların akın ettiği bir ticaret alanıydı. Burada yöre halkı, ürettikleri malları satar ve farklı bölgelerden gelen kabile ve hükümdarlarla ilişkiler kurma fırsatı buluyordu. Ticaretin yanı sıra kültürel etkinliklerin de yoğun olarak gerçekleştiği bu panayırlar, şairlerin şiirlerini geniş kitlelere ulaştırdığı önemli sosyal platformlardı. Tüm bu faaliyetler, Taif'in gelir kaynaklarını çeşitlendirerek şehrin hem ekonomik gücünü artırmış hem de sosyal yaşamını belirgin şekilde zenginleştirmiştir.[19]

SIRA SİZDE

Aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

1. **Gelir kaynağının çeşitliliği ile toplumun refah seviyesi arasındaki ilişkiyi gösteren örnekler araştırınız. Örneklerinizi aşağıdaki alana yazınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kontrol Noktası

Mekke ve Taif şehirlerinin coğrafi, sosyal, kültürel ve ekonomik yapıları hakkında bildiklerinizi ilgili boş alanlara yazınız.

Coğrafi

Mekke

Taif

Sosyal

Mekke

Taif

Kültürel

Mekke

Taif

Ekonomik

Mekke

Taif

1.1.2. Taif Yolculuğu Öncesi Mekke

Taif yolculuğu öncesi Mekke etkileşimli içerik

Peygamber Efendimiz, Mekke'de açıktan tebliğ faaliyetlerine başlayınca İslamiyet'i kabul edenlerin sayısı gün geçtikçe artmıştır. Mekkeli müşrikler başta ciddiye almadıkları bu artıştan endişelenmeye başlamıştır. Bunun üzerine müşrikler Peygamber Efendimiz'in amcası ve Haşimoğulları Kabilesi'nin lideri olan Ebu Talib'le görüşmüş ve yeğeninin faaliyetlerine son vermesi için onu uyarmıştır. Hz. Peygamber'i davasından vazgeçirmesi için ona birçok teklif sunmuştur.[20] Ancak Peygamber Efendimiz İslam'ı yayma çabasından asla vazgeçmeyeceğini şöyle ifade etmiştir: "Ey amca! Allah'a yemin ederim ki Güneş'i sağ elime, Ay'ı da sol elime koysan yine de bu davadan vazgeçmem. Ya Allah bu dini hakim kılar ya da ben bu yolda yok olur giderim."[21]

Mekkeli müşrikler Ebu Talib'le görüşmesinden sonuç alamayınca Müslümanlara düşmanlık yapmaya başlamıştır.[22] Yapılan kötülüklerden kurtulmak için Habeşistan'a sığınan Müslümanların iade edilmemesi müşriklerin Müslümanlara olan öfkesini daha da artırmıştır. Bu işi tamamen çözmeye karar veren Mekkeli müşrikler Ebu Talib'ten Hz. Muhammed'i (sav) kendilerine teslim etmesini istemiştir. Aksi takdirde ona Haşimoğulları ile tüm ilişkilerini keseceklerini bildirmiştir. Tüm bu girişimlerden sonuç alamayınca Müslümanları baskı altına almak için boykot yoluna başvurmuştur. Onlarla her türlü ilişkinin kesildiğini ilan eden metni Kâbe'nin duvarına asmıştır.[23]

Boykot Maddeleri

1. Hz. Muhammed (sav) kendilerine teslim edilinceye kadar Müslümanlarla barış anlaşması yapılmayacak
2. Müslümanlara merhamet gösterilmeyecek
3. Müslüman olan kişilerle evlilik yapılmayacak
4. Müslümanlarla alışveriş yapılmayacak
5. Müslümanların evlerine girilmeyecek

(bk. Muhammed Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, 1/113)

Bilgi Görseli 1.2: *Boykotun içeriği*

Mekke'de 616 yılında başlayan boykot sırasında, Peygamber Efendimiz'i nübüvvetin başlangıcından itibaren koruyup destekleyen Haşimoğulları Ebu Tâlib Mahallesi'ne yerleşmek zorunda bırakılmıştır. Bu kabileler, hac mevsimi dışında mahallelerinden çıkamamış ve en temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamamıştır.[24] Mekkeli müşrikler, Haşimoğulları'na hiçbir yardımın ulaşmaması için onları sıkı bir takip altına almıştır. Peygamber Efendimiz, Hz. Hatice ve Ebu Talib, bu süreçte bütün mallarını Müslümanlar için harcamıştır.[25]

Görsel 1.2: *Boykot metni Kâbe duvarına asılmıştır.*

Müslümanların boykot sürecindeki sabrı karşılığını bulmuştur. Yüce Allah'ın yardımıyla boykot metni güveler tarafından yenmiş sadece "Bismik Allahümme" [Allah'ım (cc) senin adınla] cümlesi kalmıştır *(Görsel 1.2).* Yüce Allah'ın bildirdiği bu olayı Hz. Peygamber, amcası Ebu Tâlib'e söylemiştir. O da derhâl müşriklerin yanına giderek durumu onlara iletmiştir. Yeğeninin söylediği doğruysa boykotun kaldırılmasını, değilse Hz. Peygamber'i müşriklere teslim etmeyi teklif etmiştir. Bunun üzerine müşrikler bu teklifi kabul edip sevinçle metni kontrol etmeye gitmiştir. Ancak söz konusu metni güvenin yemiş olduğunu görünce "Bu bir sihirdir." deyip sözlerini tutmamıştır.[26]

Önde gelen bazı Mekkelilerin girişimleri sonucu 619 yılında **boykotun** kaldırılmasına karar verilmiştir. Bu süreçte maruz kaldıkları kötülükler Peygamber Efendimiz ve Müslümanları oldukça yıpratmıştır.[27] Peygamber Efendimiz aynı yıl en büyük iki destekçisini de kaybetmiştir. Yirmi beş yıllık eşi Hz. Hatice ve Mekkeli müşriklere karşı canı pahasına Hz. Peygamber'i koruyan amcası Ebu Talib peş peşe vefat etmiştir. Onların vefatı Hz. Peygamber'i ve Müslümanları derinden üzdüğü için bu yıla "Hüzün Yılı" denilmiştir.[28] Müşrikler, amcasının vefatından sonra Hz. Peygamber'e daha fazla baskı uygulamaya başlamıştır.[29] Tüm bu yaşananlar Hz. Peygamber'i farklı çözümler aramaya yöneltmiştir.

Mekkeli müşriklerin Müslümanlara uyguladıkları boykot 616-619 yılları arasında yaklaşık üç yıl sürmüştür.

Peygamber Efendimiz'in İslam'ı tebliğ etmek ve Müslümanlar için güvenli bir sığınak bulmak amacıyla 620 yılında Taif'i ziyaret etmiştir. Bu şehri seçmesindeki etkenler şunlardır:

1. Taif'in Mekke'ye yakın bir şehir olması
2. Hz. Peygamber'in annesi tarafından akrabalarının bu şehirde yönetici olması
3. Amcası Abbas'ın ekonomik faaliyetlerinden dolayı burada güçlü bir nüfuza sahip olması[30]

Bilgi Görseli 1.3
Hz. Peygamber'in Taif'i seçme sebepleri

Etkinlik-1

35 dk.

Adı	**Soru Turu**
Amaç	**Hz. Peygamber'in Taif yolculuğunu yorumlayabilme**

Yönerge: Etkinliği aşağıdaki uygulama adımları doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Öğretmen rehberliğinde dört gruba ayrılınız.

2. Grubunuzdan bir sözcü ve yazman seçiniz.

3. Grubunuzla aşağıdaki konularla ilgili birer soru yazınız. (Grupların hazırladığı soruların farklı olması öğretmen rehberliğinde sağlanır.)

- Mekke'de Müslümanlara yapılan baskılar
- Müşriklerin İslam davetini engelleme çabaları
- Hüzün Yılı

4. Hazırladığınız üç soruyu A4 kâğıdına yazarak sırasıyla diğer grupların cevaplaması için paylaşınız.

5. Tüm gruplar hazırlanan soruları cevaplayana kadar soru kâğıdını tam bir tur döndürünüz.

6. Grubunuzun sorularına verilen cevapları inceleyerek tartışınız.

7. Grup sözcünüz aracılığıyla Hz. Peygamber'in Taif yolculuğu hakkındaki yorumlarınızı paylaşınız.

Değerlendirme: Konuyla ilgili çıkarımlarınızı aşağıdaki ilgili alana yazınız.

Hz. Peygamber'in Taif Yolculuğu

1.2. İSLAM DAVETİNE TAİFLİLERİN TEPKİSİ

Konuya Başlarken

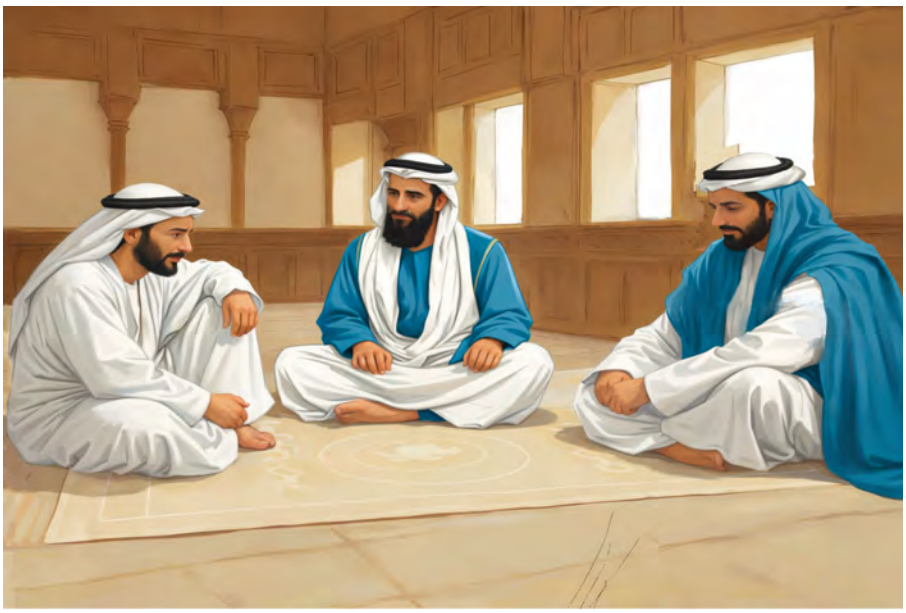
Peygamber Efendimiz'in Taif yolculuğuna çıkma sebepleri neler olabilir? Yazınız.

.....

.....

Müslümanların ilk dönemlerde sayıca az olması müşriklerin zulmünü artırmış, bu durum karşısında Peygamber Efendimiz Müslümanları korumak için çözüm yolları aramaya başlamıştır. Bunun için Zeyd bin Harise (ra) ile Taif'e gitmeye karar vermiştir.[31] Taif'te ilk olarak şehrin önemli kabilelerinden Sakif'in ileri gelenleriyle görüşmüştür. Bu kişiler Amr bin Umeyr'in üç oğlu Abdi Yalil, Mesud ve Habib'dir[32] *(Görsel 1.3).* Hz. Peygamber, İslam'ın esaslarını anlatarak onları, Allah'ın (cc) birliğine ve kendi peygamberliğine inanmaya davet etmiştir. Ancak Sakif Kabilesi'nin reisleri, Kureyşlilerle olan güçlü ticari bağlarını ve Mekke'deki siyasi konumlarını korumak için Hz. Peygamber'in davetini reddetmiştir. Sakif liderlerinden gelen olumsuz yanıt Peygamber Efendimiz'i ümitsizliğe düşürmemiştir. O, tebliğ görevine devam etmiş ve İslam'ın çağrısını Taif şehrinin diğer ileri gelenlerine iletmiştir. Onlar da Sakif reisleri gibi Hz. Peygamber'in çağrısına olumlu bir karşılık vermemiştir. Hatta bununla yetinmeyip Allah Resulü'nün şahsına yönelik incitici ifadeler kullanmıştır. Onlardan biri "Allah (cc) senden başka gönderecek bir elçi bulamadı mı?" diye sormuştur. Bir diğeri ise "Ben seninle asla konuşmayacağım. Zira eğer sen gerçekten Allah'ın (cc) elçisiysen benim cevabıma muhtaç değilsin. Yok eğer Allah'ın (cc) adını anarak yalan söylüyorsan sen cevap verilmeye bile layık değilsin." demiştir.[33]

Dönemin şartları içinde Taif yolculuğunu ve Müslümanların nicelik durumunu günümüzle karşılaştırarak yorumlayınız.

Görsel 1.3
Amr bin Umeyr'in oğulları Taif'te önemli kararları alma yetkisi bulunan kişilerdi. (Temsilî)

Etkinlik-2

35 dk.

Adı	**Taif Yolculuğu**
Amaç	**Hz. Peygamber'in Taif yolculuğuna dair tarihsel bağlamsallaştırma yapabilme**

Yönerge: Etkinliği aşağıdaki uygulama adımları doğrultusunda gerçekleştiriniz.

Not: Karekodda verilen "Bütüncül Dereceli Puanlama Anahtarı" etkinliğin hangi ölçütlere göre değerlendirileceği ile ilgili bilgiler içermektedir. Etkinlik öncesinde ölçütleri mutlaka inceleyiniz.

Ön Hazırlık

Aşağıdaki konuları incelemek üzere Taif yolculuğunun sebepleri, Müslümanların durumu ve sayısı, Taiflilerin İslam'a davete verdiği tepkiler hakkında araştırma yapınız. Araştırmanızda verilen kaynakları kullanınız: Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan kitaplar, TDV İslâm Ansiklopedisi, edu.tr / gov.tr uzantılı genel ağ bağlantıları.

Uygulama

1. Araştırma neticesinde edindiğiniz bilgileri raporlaştırınız.

2. Raporlarınızı öğretmen rehberliğinde sınıfla paylaşınız.

Değerlendirme: Çalışmanız yandaki karekodda verilen "Dereceli Puanlama Anahtarı" ile değerlendirilecektir.

Peygamber Efendimiz, Taiflilerin İslam davetini reddetmesini Mekkeli müşriklerin duymasını istememiştir.[34] Çünkü Mekkeli müşrikler, Taiflilerin İslam'ı kabul etmediklerini öğrendiklerinde Müslümanlara yönelik baskılarını artırabilirlerdi. Ancak Taifliler, bu görüşmeyi Mekkeli müşriklere bildirmişler ve Taif halkını da kışkırtmışlardır. Taif halkı, Hz. Peygamber'i taşlamış ve şehirlerini terk etmeye zorlamıştır. Zeyd bin Harise (ra), canını hiçe sayarak atılan taşlardan Allah Resulü'nü korumaya çalışmış fakat ikisi de ciddi şekilde yaralanmıştır.[35] Peygamber Efendimiz, Taif'te karşılaştığı şiddetli tepkiler yüzünden şehri terk etmek zorunda kalmış ve Mekke'ye dönmek istemiştir. Fakat dönemin siyasi ve sosyal koşulları nedeniyle şehre doğrudan girememiştir. Çünkü Mekke'deki geleneğe göre Hz. Peygamber'e birinin eman vermesi gerekmektedir. Mutim bin Adiy bu emanı vererek Allah Resulü'nün şehre girmesini sağlamıştır.[36] Hz. Peygamber Mekke'ye girdikten sonra İslam'ı yayma çalışmalarına devam etmiştir.

Hz. Peygamber'in Taif'teki tutumu onun sabır, metanet ve azminin yansımasıdır. Karşılaştığı tüm zorluklara rağmen erdemli kişiliği sayesinde mücadelesine devam etmiştir. Bu örnek kişiliği İslam'ın yayılmasında çok etkili olmuştur.

Hz. Peygamber'in bu eşsiz sabrı ve kararlılığı, yalnızca kendi dönemindeki Müslümanlara değil, kıyamete kadar gelecek bütün Müslümanlara en büyük örneği teşkil etmiştir. Nitekim ilk Müslümanlar, günümüzle kıyaslandığında sayıca az olmalarına rağmen Hz. Peygamber'in bu metanetinden ilham alarak inançları uğruna her türlü sıkıntı ve baskıya karşı koymuşlardır. Sahabenin gösterdiği bu fedakârlık, İslam'ın ayakta kalmasını sağlamış ve günümüzde geniş bir Müslüman dünyasının oluşmasına önemli ölçüde katkıda bulunmuştur.

Kararlı bir duruş sergilediğinizde nasıl sonuçlar alırsınız? Deneyimlerinizi paylaşınız.

SIRA SİZDE

Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Hz. Peygamber ve Zeyd bin Harise'nin (ra) Taif dönüşünde uğradıkları saldırı, Kureyşli Rebia'nın oğulları Utbe ve Şeybe'nin bağına varıncaya kadar devam etmiştir *(Görsel 1.4)*. Hz. Peygamber, bu büyük sıkıntı karşısında her zaman olduğu gibi Yüce Rabb'inin himayesine sığınarak şöyle dua etmiştir:

"Yüce Allah'ım, gücümün yetersizliğini, çarelerimin tükenişini ve insanlar tarafından hor görülmemi sana havale ediyorum. Ey merhametlilerin merhametlisi! Sen zayıfların Rabb'isin. Sen benim Rabb'imsin. Sen beni kimin eline bırakıyorsun? Bana kötü muamele yapan yabancı mı, yoksa beni eline bıraktığın düşman mı? Bu, senin bana karşı bir öfkenden ileri gelmiyorsa ben buna aldırış etmem. Fakat senden gelecek bir himaye her zaman çok daha hoştur. Senin öfkene uğramaktan, karanlıkları aydınlatan, dünya ve ahiret işlerini ıslah eden nuruna sığınıyorum. Sadece senin rızanı isterim, yeter ki sen razı ol, çare de ancak seninle, güç de ancak seninledir." Bu sırada üzüm bağı sahibinin Hristiyan kölesi Addas, Hz. Peygamber'e bir tabak üzüm ikram etmiştir. Hz. Peygamber üzümü yemeye başlarken "Bismillah." demiştir. Bu kelime Addas'ın dikkatini çekmiş ve kelimenin anlamını sormuştur. Bunun üzerine konuşmaya başlamışlar. Peygamber Efendimiz'in söz ve davranışlarından etkilenen Addas, Müslüman olmuştur.

(bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi*, 1/421; Nadiye Hüsna Sakar, *et-Taif*, 84)

Görsel 1.4
Utbe ve Şeybe'nin üzüm bağları (Temsilî)

1. **Taif dönüşünde Hz. Peygamber'in niçin böyle bir tepkide bulunduğunu empati kurarak tahminde bulununuz.**

.....
.....
.....

2. **Zorluklar karşısında insan nasıl bir tutum sergilemelidir? Duygu ve düşüncelerinizi paylaşınız.**

.....
.....
.....

Etkinlik-3

35 dk.

Adı	**İrdele & Yaz**
Amaç	**Hz. Peygamber'in Taif yolculuğunu yapılandırabilme**

Yönerge: Etkinliği aşağıdaki uygulama adımları doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Öğretmeninizin rehberliğinde beş-altı kişilik gruplara ayrılınız.

2. Aşağıdaki konularla ilgili düşüncelerinizi grup arkadaşlarınızla paylaşınız.

- Taiflilerin İslam davetine tepkilerinin dinî sebepleri
- Taiflilerin İslam davetine tepkilerinin siyasi sebepleri
- Taiflilerin İslam davetine tepkilerinin toplumsal sebepleri
- Taiflilerin İslam davetine tepkilerinin ekonomik sebepleri

3. Grup sözcüsü belirleyerek konuyla ilgili ortak düşüncenizi öğretmeninizin rehberliğinde paylaşınız.

Değerlendirme: Taif yolculuğu hakkında yaptığınız çıkarımları içeren bir öğrenme günlüğü yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

1.3. TAİF'TE İSLAM'IN YAYILMA SÜRECİ

Konuya Başlarken

Mekke ve Taif şehirleri arasında hangi alanlarda ilişki kurulmuş olabilir? Bu ilişkilerin İslam'a davet sürecine etkilerini yorumlayınız.

.....

.....

1.3.1. Taiflilerin Müslümanlarla İlişkileri

Arap Yarımadası'nda siyaset, ticaret ve tarım alanlarında önemli bir yere sahip olan Taif ve şehrin hâkim unsuru olan Sakif Kabilesi, Hz. Muhammed (sav) için de çok önemlidir. Çünkü Sakif Kabilesi'nin yöneticilerinden **Abdi Yelil ailesi**[37] Hz. Peygamber'in anne tarafından akrabasıdır. Peygamber Efendimiz 620'de İslam'ı tebliğ etmek için gerçekleştirdiği Taif ziyareti, Abdi Yeliloğullarının düşmanca tavrı sebebiyle olumsuz sonuçlanmıştır.[38] Mekke liderlerinden Velid bin Muğire de peygamberlik görevinin kendisi ve Sakif Kabilesi'nin ileri gelenleri dururken Hz. Muhammed'e (sav) verilmesine tepki göstermiştir.[39] Yüce Allah bu konuya şöyle değinmiştir: **"Fakat kendilerine Hak gelince, 'Bu bir büyüdür, biz onu kesinlikle inkâr ediyoruz.' dediler. 'Bu Kur'an, şu iki şehirden büyük bir kişiye indirilseydi ya!' diye de eklediler."**[40]

Bunlar Abdi Yelil bin Amr, Mes'ud bin Amr ve Habib bin Amr bin Umeyr es-Sekafî isminde üç kardeş olup Sakif'in ileri gelen ailesi idiler.

Taiflilerin İslam'a ve Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğine olan muhalefeti başta Mekkeli müşrikleri fikrî olarak desteklemek şeklinde olmuştur. Peygamber Efendimiz'in Taif ziyaretiyle müşriklerin Müslümanlara karşı tavırları daha da belirginleşmiştir. Zaman zaman düşman olan Safiflilerle Kureyşliler Hicret'ten sonra daha sık iş birliği yapmıştır.[41]

Taifliler Bedir Savaşı'yla Müslümanlara karşı açık bir şekilde cephe almıştır. Bu savaşta istihbarat sağlayarak Mekkeli müşriklere dolaylı destek olmuştur. Bu iki şehir arasında yoğun bir bilgi akışı olmuştur.[42] Taif ile Mekke arasındaki ilk doğrudan ittifak, Hicret'in üçüncü yılında yapılan Uhud Savaşı'nda gerçekleşmiştir. Taifli kadınlar da bu savaşa katılmıştır.[43]

Uhud Savaşı'nda elde ettiklerini düşündükleri avantaj Mekkeli müşrikleri umutlandırmıştır. Müslümanlara son ve yıkıcı bir darbe vurmak isteyen Mekkeliler, büyük bir ordu toplamak amacıyla Arabistan'ın her tarafına haber göndermiştir. Kuzeyden Gatafan, Fezare ve Esed, doğudan Süleym güneyden Kureyş, Kinane ve Sakif kabileleriyle Medine'yi üç taraftan kuşatmayı düşünmüşlerdir.[44]

Bilgi Görseli 1.4: *Taiflilerle birlikte Mekkeli müşriklere destek olan bazı kabilelerin kuşatma yapma planladıkları yönler*

Sakifliler, Hicret'in beşinci yılında toplanan bu müşrik ordusuna askerî birlikleri ile katılmıştır.[45] Müslümanların lehine sonuçlanan Hendek Savaşı, müşriklerin saldırılarına son vermiştir.[46]

Müslümanların gittikçe güçlenmesi, Hz. Peygamber'in çevre kabilelere düzenlediği seriyye ve gazveler, İslam'ın yayılmasını hızlandırmıştır. Hendek Savaşı'ndan bir yıl sonra Sakif Kabilesi'nden birçok kişi Müslüman olmuştur.[47]

Mekkeli müşrikler, Hicret'in altıncı yılında umre için Mekke'ye gitmek isteyen Hz. Peygamber ve Müslümanlara bir antlaşma teklif etmiştir.[48] Mekke yakınlarındaki Hudeybiye'de yapılan bu antlaşma sırasında Hz. Peygamber'in muhafızlığını yapan kişi Sakifli Müslümanların önderlerinden Muğire bin Şube'dir. Hz. Peygamber'e gönderilen heyetlerin başında ise Urve bin Mesud vardır. Müslümanlar ile Mekkeliler arasındaki görüşmeleri yürüten Urve, bilgi ve tecrübesini ortaya koyarak Mekkelileri antlaşmaya uymaları ve sakin olmaları konusunda uyarmıştır. Hudeybiye Antlaşması'nın Taif şehri ve Sakif Kabilesi için önemi büyüktür. Çünkü Taifliler Hendek Savaşı'ndan sonra Müslümanların ticaret yollarını ele geçirmesi ve İslam'ın Arap Yarımadası'nda hızla yayılmasından olumsuz etkilenmiştir.[49] Bundan dolayı antlaşmaya Taiflilerle ilgili bir madde yazılmıştır.

"Kim ki Hac maksadıyla veya Umre niyetiyle Mekke'ye gelir veyahut da Yemen veya Taif'e doğru giderken geçiş olarak Mekke'ye uğrarsa emniyet içinde bulunacaktır."

(Muhammed Hamidullah, *el-Vesaiku's-Siyasiyye,* 81)

Bilgi Görseli 1.5
Hudeybiye Antlaşması'nda yer alan Taif'le ilgili madde

Hudeybiye Antlaşması'nın sağladığı barış ortamında Taifli Müslümanların sayısı artmıştır. Ebu Basir, Utbe bin Esid bin Cariye gibi birçok Sakifli bu dönemde Müslüman olmuş ve Medine'ye sığınmıştır. Ancak Sakif'in ileri gelenlerinden Ahnes bin Şerik, Hudeybiye Antlaşması gereği onların iade edilmesini istemiştir. Hz. Peygamber de antlaşmaya uyarak onları iade etmiştir. Ebu Basir ve arkadaşları yolda kurtulup Medine'ye geri dönseler de Peygamber Efendimiz onları kabul etmemiştir. Onlar da ticaret yolları üzerinde İys denilen yere çekilerek Mekke ve Taif kervanlarına saldırmaya başlamıştır. Bunun üzerine Kureyş'in ileri gelenleri Hz. Peygamber'e başvurarak Ebu Basir ve arkadaşlarının Medine'ye alınmasını istemiş ve onlar bu sayede Medine'ye dönebilmiştir.[50]

TAİFLİLERLE MÜSLÜMANLAR ARASINDAKİ İLİŞKİLER

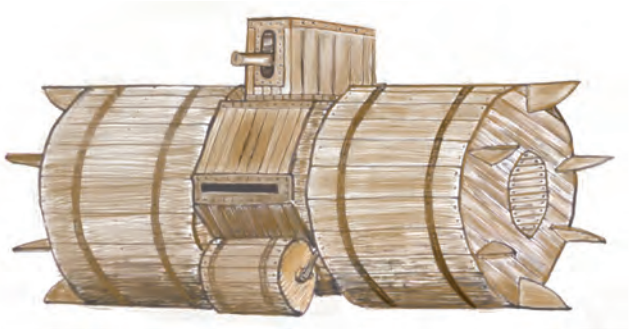

Bilgi Görseli 1.6: *Taiflilerle Müslümanlar arasındaki ilişkilerin kronolojik sıralaması*

1.3.2. Huneyn Gazvesi ve Taif Kuşatması

Peygamber Efendimiz, Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra İslam'ı tebliğ faaliyetlerini hızlandırmıştır. Mısır, İran, Bizans ve Habeşistan gibi birçok ülkeye elçiler göndermiştir. Ancak bu süreçte Kureyş ve onların müttefikleri Müslümanları rahat bırakmamıştır. Huzaa Kabilesi'ne yapılan saldırılar ve Hevazin Kabilesi'nin Müslümanları sürekli rahatsız etmesi Hz. Peygamber'i tedbir almaya yöneltmiştir.[51] Hz. Peygamber, müşriklerin antlaşmayı sürekli ihlal etmesi nedeniyle H 8. yılda savaş hazırlığı yapılmasını emretmiştir. Ancak bunun Mekke'nin fethedilmesi için olduğunu en yakınları olan Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ayşe'ye dahi söylememiştir.[52] Bu gizlilik, Mekke'nin fethedilmesini kolaylaştırmıştır.

Mekke'nin fethedilmesi, Kâbe ve Mekke civarındaki putların yıkılması, Hevazinlilerle Taifli müşriklerin Müslümanlara karşı birleşmesine sebep olmuştur. Mekke'nin Fethi'nden sonra sıranın kendilerine geleceğini düşünen Hevazin Kabilesi çevresine birçok kabileyi de alarak savaşa hazırlanmıştır. Taifliler askerleriyle Hevazin Kabilesi'nin yanında savaşa katılmıştır.[53]

Görsel 1.5
Debbabe (Temsilî)

Hz. Peygamber on bin Medineli ve iki bin Mekkeli Müslüman ile Huneyn'e yürümüştür.[54] Ancak Hevazinliler vadiye Müslümanlardan önce gelip pusu kurmuş ve yoğun ok atışıyla İslam ordusunun dağılmasına yol açmıştır. İlk saldırı sonrasında Hz. Peygamber'in çevresinde çok az sayıda muhacir ve ensar kalmıştır. Ancak Hz. Peygamber'in ve sahabilerden amcası Abbas'ın (ra) çağrıları ile Müslümanlar tekrar toplanmış[55] ve hücuma geçerek kaybetmek üzere oldukları savaşı kazanmıştır.[56] Allah Teala bu konuda **"Allah birçok yerde, bu arada Huneyn Savaşı'nda gerçekten size yardım etmiştir. O gün sayıca çokluğunuz sizi böbürlendirmiş, fakat bunun size hiçbir yararı olmamıştı; o yer geniş olmasına rağmen size dar gelmiş, nihayet geriye çekilmeye başlamıştınız. Bunun üzerine Allah, peygamberinin ve müminlerin üzerine kendi katından bir güven duygusu indirdi, bir de göremediğiniz askerler gönderdi ve böylece inkâr edenlerin cezasını verdi. İşte bu, inkârcıların hak ettiği karşılıktır."**[57] buyurarak Müslümanlara yardımını hatırlatmıştır.

Görsel 1.6: *Mancınık (Temsilî)*

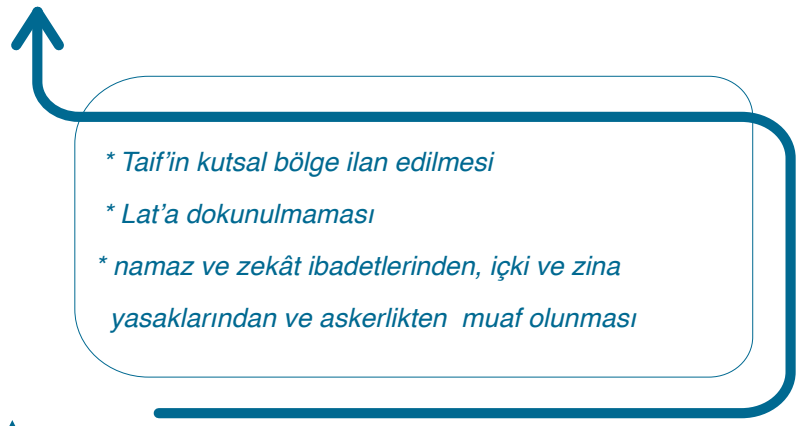
Huneyn'de bozguna uğrayan müşriklerin büyük bir kısmı Taif'e sığınarak kale kapılarını kilitlemişlerdir. Bu durumu öngördükleri için de bir yıllık erzak depolamışlardır.[58] Hz. Peygamber, Huneyn ganimetlerinin Cirane'de toplanmasını ve askerlerin Taif'e yönelip şehri kuşatmasını emretmiştir.[59] Bazı sahabileri Yemen'de bulunan Cüreş şehrine debbabe *(Görsel 1.5)*, mancınık *(Görsel 1.6)* gibi savaş aletlerini öğrenmeleri için göndermiştir.[60] Kuşatma yirmi günden fazla sürmüş,[61] Müslümanların mancınık ve debbabe ile kaleyi yıkma çabaları[62] ve karşılıklı elçiler gönderilmesi olumlu sonuç vermeyince Hz. Peygamber kuşatmayı kaldırarak Taif'ten ayrılmıştır.[63]

Kuşatmanın kaldırılmasıyla birçok Taifli, Hz. Peygamber ile görüşmeye gelmiştir. Peygamber Efendimiz de bu görüşmelerin ardından Taif'in önderlerinden Malik bin Avf'ı İslam'a davet etmiştir. Savaşta ele geçirilen mallarını ve esir düşen ailesini ona iade edeceğini söylemiştir. Hz. Peygamber bu süreçte esirlerin bir kısmını serbest bırakmıştır. Hz. Peygamber'in iyi niyetini gören Malik bin Avf Müslüman olmuştur. Peygamber Efendimiz onu Taif'e yönetici olarak tayin etmiştir.[64] Bu durum Taifliler arasında İslam'ın hızla yayılmasını sağlasa da şehrin bazı kısımlarında etkili olmamıştır. Hatta Taif'in ileri gelenlerinden yeni Müslüman olan Urve bin Mesud, Hz. Peygamber'den izin alarak şehre dönüp Sakif Kabilesi'ni İslam'a davet ettiğinde şehit edilmiştir.[65]

Taif'in İslamlaşması ile ilgili etkileşimli içerik

1.3.3. Heyetler Yılı ve Taif'in Müslüman Olması

Hz. Peygamber'le görüşmek ve İslam'ı öğrenmek amacıyla Medine'ye birçok heyet gelmiş, bu nedenle H 9. yıl "Heyetler Yılı" (Senetü'l-Vüfûd) olarak adlandırılmıştır.[66] Taif halkı da kaybettikleri Mekke pazarında tekrar söz sahibi olabilmek için Medine'ye altı kişilik bir heyet göndermiştir.[67] Abdi Yelil bin Amr bu heyete başkanlık etmiştir.[68] Görüşmelerde Taif heyeti İslam'ı kabul edeceklerini ancak birtakım şartlarının olduğunu söylemiştir. Söz konusu şartlar şunlardır:

Bilgi Görseli 1.7: *Taiflilerin Müslüman olmak için öne sürdüğü şartlar*

Böylece Taif heyeti, Hz. Peygamber'in siyasi otoritesine teslim olacaklarını ama dinî sorumluluklarını yerine getirmeyeceklerini bildirmiştir.[69] Peygamber Efendimiz, heyetin isteklerini sükûnetle dinlemiş ama şartları kabul etmemiştir. Onlara namazın Allah'ın (cc) emri, içki ve zinanın ise açık birer kötülük olduğunu ifade etmiştir. Ancak Hz. Peygamber "*Sizden öşür alınmasın, cihada da çağrılmayın. Ama rükûsuz bir dinde hayır yoktur.*"[70] diyerek bazı konularda onları serbest bırakmıştır.[71] Karşılıklı görüşmelerden sonra Hz. Peygamber'in izin verdiği şekliyle antlaşma yapılmış ve Taif halkı İslam çatısı altına girmiştir.[72] Her ne kadar Hz. Peygamber, bazı konularda onları serbest bıraksa da zamanla Sakifliler İslam'ın tüm kurallarını uygulamıştır. Hz. Peygamber'in vefatından sonra Arap Yarımadası'ndaki birçok kabilede **irtidat** hareketleri görülmesine rağmen Kureyş ve Sakif kabilesi, İslam'a bağlı kalmıştır.[73] Hatta Sakifliler, İslam'dan dönen bazı kabilelere karşı yapılan mücadeleye askerleri ile katılmıştır.[74] Taif halkı; Müslüman olduktan sonra ticari, tarımsal ve askerî becerileri ile İslam'a büyük hizmetlerde bulunmuştur. Arap Yarımadası'nın önemli bir şehri olan Taif, İslam coğrafyası için de önemini uzun süre korumuştur.

irtidat
Dinden dönme, dinden çıkma, riddet.
(bk. Ahmet Nedim Serinsu, "irtidat". *Dinî Terimler Sözlüğü,* 174-175.)

Etkinlik-4

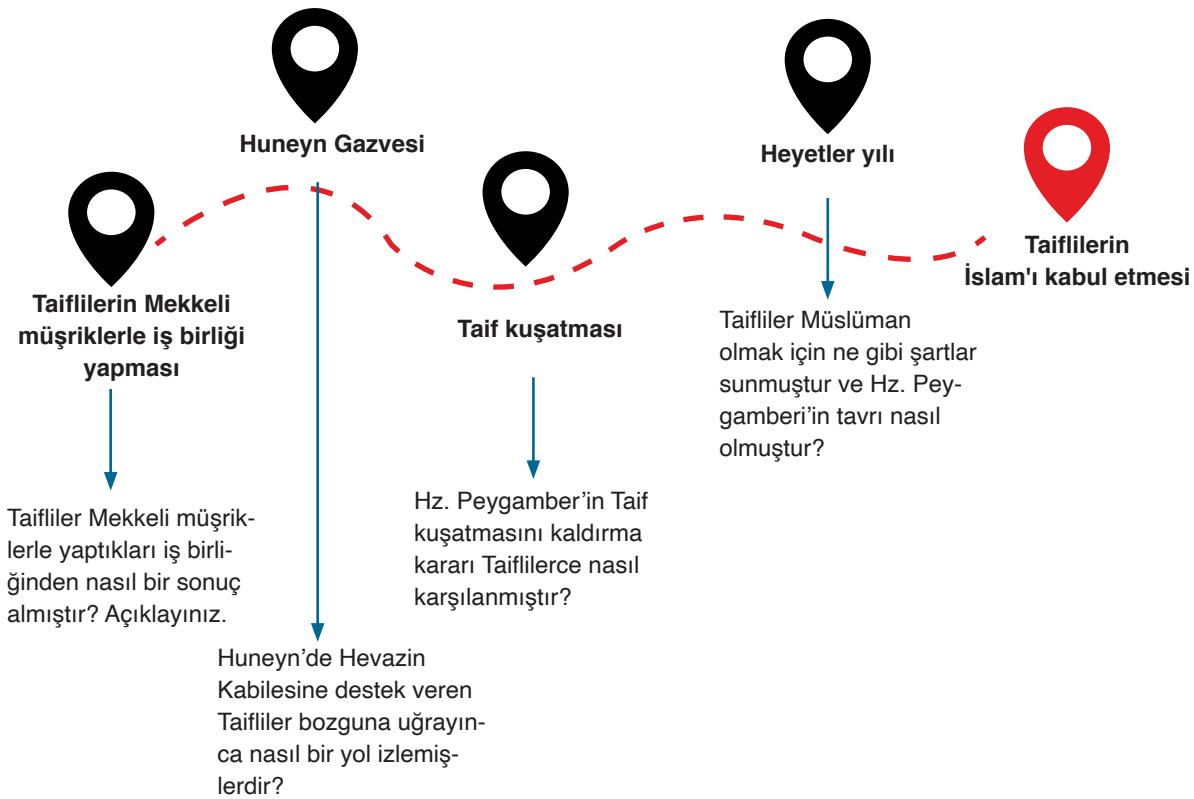
35 dk.

Adı	**Düşün, Tartış, Yaz**
Amaç	**Taif'in İslamlaşma süreci hakkında analitik düşünebilme**

Yönerge: Etkinliği aşağıdaki uygulama adımları doğrultusunda gerçekleştiriniz.

Not: Karekodda verilen "Dereceli Puanlama Anahtarı" etkinliğin hangi ölçütlere göre değerlendirileceği ile ilgili bilgiler içermektedir. Etkinlik öncesinde ölçütleri mutlaka inceleyiniz.

1. Aşağıdaki bilgi görselinde Taiflilerin İslam'ı kabul etme yolunda geçirdikleri süreç kronolojik olarak verilmiştir. Her bir durakta bir sonraki aşamaya işaret eden sorular yer almaktadır. Bilgi görselini ve soruları inceleyiniz.

2. Soruları yorumlayarak Taiflilerin Müslüman olma yolunda kaydettikleri ilerlemeyi öğretmen rehberliğinde tartışınız.

3. Tartışma sonucunda katıldığınız çıkarımları nedenleriyle birlikte ifade edeceğiniz bir köşe yazısı yazınız.

Değerlendirme: Çalışmanızı yandaki karekodda verilen "Dereceli Puanlama Anahtarı" ile değerlendiriniz.

Performans Görevi

1 Hafta

Görev	**Olay Çizelgesi Hazırlama**
Amaç	**Taif'in İslamlaşma süreci hakkında analitik düşünebilme**
Ürün	**Olay Çizelgesi**
Değerlendirme Ölçütleri	**Veri toplama, ilişki kurma, özgünlük, kronolojik düzen**

Yönerge: Etkinliği aşağıdaki uygulama adımları doğrultusunda gerçekleştiriniz.

Not: Karekodda verilen "Dereceli Puanlama Anahtarı" etkinliğin hangi ölçütlere göre değerlendirileceği ile ilgili bilgiler içermektedir. Etkinlik öncesinde ölçütleri mutlaka inceleyiniz.

1. Taiflilerin İslamlaşma sürecini güvenilir kaynaklardan tespit ediniz.
   [TDV İslâm Ansiklopedisi, İslâm Peygamberi (Muhammed Hamidullah) vb.]
2. Konuyla ilgili önemli olayları ve tarihleri kaynaklardan bulup not ediniz.
3. Topladığınız verileri kronolojik olarak düzenleyiniz.
4. Aşağıdaki örnek şemadan yararlanarak olay çizelgesi oluşturunuz.

Tarih	Olay	Açıklama	İlişki/Önem
620	Taif ziyareti	İslam'a davet çağrısı	Taiflilerin İslam ile ilk karşılaşması
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

Değerlendirme: Çalışmalarınızı yandaki karekodda verilen "Dereceli Puanlama Anahtarı" ile değerlendirilecektir.

1. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A. Aşağıdaki şemayı inceleyerek 1. soruyu cevaplayınız.

İSLAM ÖNCESİ MEKKE VE TAİF'İN KARŞILAŞTIRMASI

MEKKE		TAİF
Hicaz Bölgesi'nin batısındadır.	Coğrafi Konum	Hicaz Bölgesi'nin doğusundadır.
Sıcak çöl iklimine sahiptir; yazlar sıcak, kışlar ılımandır.	İklim	Serin bir iklime sahiptir; kışları çok sert ve soğuk, yazlar ılımandır.
Kervan yollarının üzerinde bulunan ticaret merkezidir. Panayırlar, ekonomik yaşamı canlı tutar.	Ticaret ve Ekonomik Faaliyetler	Sınırlı ticaret faaliyetleri ve tarıma dayalı bir ekonomisi vardır. Tarım, özellikle meyve yetiştiriciliği önemli bir yer tutar.
Çeşitli kabilelerin bir arada yaşadığı bir şehir olup hiyerarşi ve kabile savaşları ön plandadır. Kureyş Kabilesi hâkimdi.	Toplumsal Yapı	Kabileler arası ilişkilerin güçlü sosyal dayanışma ön plandadır. Sakif Kabilesi hâkimdi.
Çok tanrılı bir inanç sistemine sahiptir. Kâbe, putların bulunduğu bir ibadet yeridir.	Dinî Hayat	Çok tanrılı bir inanç sistemine sahip; yerel tapınaklarda çeşitli tanrılara ibadet edilir.
Şairlerin ve edebiyatçıların buluşma noktasıdır.	Edebiyat	Edebiyat ve şiir geleneği Mekke'de olduğu kadar köklü değildir.
Kuyular ve kanallarda oluşan sınırlı su kaynakları vardır.	Su Kaynakları	Bol yağmur görülür ve zengin su kaynaklarına sahiptir.
Baharat, kumaş ve değerli taşlardır.	Ticaret Ürünleri	Meyve, sebze ve tarımsal ürünlerdir.

1. Aşağıdaki doğru ifadelerin sonuna (D), yanlış ifadelerin sonuna (Y) yazınız.

a. Taif, Mekke'den daha sıcak bir iklime sahiptir ve yazlar oldukça sıcak, kışlar ılık geçer.	
b. Kâbe, çok tanrılı inanç sisteminin merkezi olarak görülür.	
c. Taif'te panayır, festival gibi ticari etkinlikler Mekke'den daha çok düzenlenir.	
ç. Sakif, Mekke toplumuna hâkim bir kabiledir.	
d. Taif'in tarımsal zenginliği, şehrin ekonomik gücünü arttırmıştır.	
e. Mekke'deki edebî faaliyetler bölgedeki kültürel birikimi zenginleştirmiştir.	
f. Taif'in coğrafi yapısı tarım faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemiştir.	
g. Mekke, ticaret yolları üzerindeki konumu nedeniyle Taif'ten daha gelişmiş bir şehirdir.	
ğ. Mekke ve Taif çok tanrılı inanç sistemine sahiptir.	
h. Mekke ve Taif'teki ticaret ürünleri benzer çeşitliliğe sahiptir.	
ı. Taifliler, tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlarken Mekkeliler daha çok ticaretle uğraşmıştır.	
i. Taif'in Mekke'yle güçlü ticari ilişkileri vardır.	
j. Mekke'deki sosyal yapı tek bir kabileden oluşmuştur.	

B. 2-8. soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

2. Taif'in coğrafi konumu ve iklimi şehri nasıl etkilemiştir? Yazınız.

.....

.....

.....

3. Hz. Peygamber'in tebliğ faaliyetini Mekke şehrinin yanı sıra Taif'te de yapmak istemesinin temel sebepleri nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

4. Taif'in siyasi ve dinî yapısı Hz. Muhammed'in (sav) tebliğ sürecini nasıl etkilemiştir? Kısaca açıklayınız.

.....

.....

.....

5. Hz. Muhammed (sav), Taif'in ileri gelenleriyle yaptığı görüşmenin olumsuz geçtiğini, Mekkelilerin duymasını niçin istememiştir? Yazınız.

.....

.....

.....

6. Taifliler için Hudeybiye Antlaşması'nın önemi nedir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

7. Taiflilerin Müslümanlığı kabul etmek için öne sürdükleri şartlar karşısında Hz. Peygamber nasıl davranmıştır? Belirtiniz.

.....

.....

.....

8. Hz. Peygamber'in vefatından sonra Taiflilerin İslam'la ilgili tutumu nasıl olmuştur? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

C. 9-10. soruları aşağıdaki tabloya göre cevaplayınız.

a Bedir Savaşı	b Taif Ziyareti	c Huneyn Gazvesi
ç Uhud Savaşı	d Hendek Savaşı	e Heyetler Yılı

9. Tabloda verilen olayları kronolojik olarak sıralayınız.

b Taif Ziyareti → ( ) → ( )

( ) → ( ) → ( )

10. Taifliler hangi olaydan sonra Müslüman olmuştur? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ç. 11-16. cümleleri verilen ifadelerden uygun olanla tamamlayınız.

bedeviler	*hadariler*	*hayvancılık*	*Hristiyanlar*
kabilecilik	*Kureyşliler*	*putperestlik*	*Sakifliler*
Senetülvüfut	*tarım*	*ticaret*	*Yahudiler*

11. İslam öncesi dönemde Arap Yarımadası'nda sosyal hayat, aynı atadan dünyaya gelen bireylerin oluşturduğu ..... sistemine göre düzenlenmiştir.

12. Hz. Peygamber'le görüşmek üzere Medine'ye gelen heyetlerin çokluğundan dolayı H 9. yıla ..... denir.

13. Göçebe bir hayat sürdüren ..... geçimlerini sağlamak için ..... yapar.

14. Köy ve şehirlerde yerleşik hayat sürdüren ..... geçim kaynağı olarak ..... ve ..... ile uğraşır.

15. İslam öncesi dönemde Taif'te ..... hüküm sürer. Ayrıca başka Arap kabileleri ve ..... yaşar.

16. Araplar arasında inanç olarak ..... yaygındır.

D. 17-21. cümleleri kutucukta yer alan ifadelerle eşleştirerek ifadenin yanındaki harfi yay ayracın içine yazınız.

17.	Taiflilerin, üzerine örtü örttüğü ve putlarını korumak için yaptırdığı yapıdır.	(.....)
18.	Sakif Kabilesi'nin mensubu olduğu bir üst kabiledir.	(.....)
19.	Hz. Peygamber'in risaletinin ilk yıllarında Taif'in en meşhur şairidir.	(.....)
20.	Mekke ve Taif yakınlarındaki en tanınmış panayırdır.	(.....)
21.	Tıp eğitimi almış, Taifli tek doktordur.	(.....)

a	Abdi Yelil bin Amr
b	Beytürrabbe
c	Hacerülesved
ç	Haris bin Kelede
d	Hevazin
e	Nabiga
f	Ukaz

E. 22-25. soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

22. Taif, Mekke'nin yaklaşık 90 km doğusunda ve deniz seviyesinden yaklaşık 1700 metre yüksekte, Vec Vadisi üzerinde yer alır. Yüksek rakımı sayesinde Arabistan'ın birçok bölgesine göre daha serin bir iklime sahiptir ve tarih boyunca tarım faaliyetleriyle öne çıkmıştır.

Bu bilgilerden hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

A) Taif'in yaz aylarında Mekke'ye göre daha ılıman olması beklenir.
B) Yüksek rakım, tarımsal çeşitliliğin artmasına katkı sağlamış olabilir.
C) Taif'in iklimi tamamen çöl iklimi özellikleri gösterir.
D) Taif'in tarih boyunca yerleşim için tercih edilmesinde ikliminin etkisi olmuştur.
E) Mekke'ye yakınlığı ekonomik ve sosyal etkileşimi artırmış olabilir.

23. Putperest olan Taifliler tanrıça olarak kabul ettikleri Lat'a tapmıştır. Halk, şehirde Lat için bir tapınak inşa etmiştir. Lat tapınağını hac merkezi hâline getirmeye çalışmıştır.

Metinden hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Lat, Taif şehrinin önemli putlarından biridir.
B) Arap Yarımadası'nda Kâbe dışında da hac mekânları vardır.
C) Lat putu Taif'teki ticari faaliyetleri canlandırmıştır.
D) Lat beyaz bir taşla tasvir edilmiş ve bu put için bir tapınak inşa edilmiştir.
E) Taif ve Mekke arasında dinî merkez olma mücadelesi vardır.

24. Mekkeliler ve Taifliler arasında eskilere dayanan bir ilişki vardır. İki şehrin hâkim kabileleri Kureyşliler ve Sakifliler akrabalık ve ticaret yoluyla sıkı bağlar kurmuştur. Mekkeliler tarımla ilgilenmek ve sayfiye olarak kullanmak için Taif'te; Taifliler ise ticaret hacminden faydalanmak için Mekke'de ikamet etmişlerdir.
Bu yakınlık, iki şehir halkını dinî ve siyasi alanlarda rekabete düşmekten kurtaramamıştır. Taiflilerin Lat putuna ait bir tapınak yapıp burayı hac mekânı olarak ilan etmeleri Mekke'nin önüne geçme çabalarından biridir.

Metinden hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Mekkelilier, sıcak aylarda Taif'i sayfiye olarak değerlendirmiştir.
B) Taifliler, Mekke'nin önüne geçebilmek için Taif'i bir dinî merkez hâline getirmeye çalışmıştır.
C) Kureyş ve Sakif, kökleri eskilere dayanan akraba kabilelerdir.
D) Taif ve Mekke arasında rekabet yok denecek kadar azdır.
E) Mekke ticari faaliyetlerin yoğun olduğu bir şehirdir.

25. I. Hicaz'da kurulan en meşhur panayırlardan biridir.
II. Mekke'ye 48, Taif'e 24 km uzaklıktadır.
III. Sadece Mekkeli ve Taifli tüccarların katıldığı bir panayırdır.
IV. Ticaretin yanı sıra sosyal ve kültürel faaliyetler de yapılır.
V. Arapların hayatındaki önemi büyüktür.

Ukaz panayırı ile ilgili verilen bilgilerden hangileri doğrudur?

A) I ve II
B) I ve III
C) I, II ve IV
D) II, III ve V
E) I, II, IV ve V

F. 26-30. soruları yapılandırılmış kutucuklardaki kavramlara göre cevaplayınız. Soruları cevaplandırırken kutucuklardaki harfleri kulanınız. Bir sorunun cevabı için birden fazla harf veya aynı harfi birden fazla cevap için kullanabilirsiniz.

a Heyetler Yılı	b Taif	c Bedir Savaşı
ç Hüzün Yılı	d Uhud Savaşı	e Huneyn Gazvesi
f Hudeybiye Antlaşması	g Hendek Savaşı	ğ Medine
h Boykot	ı Taif ziyareti	i Mekke

26. Hicaz Bölgesi'nde hangi şehirler bulunur?

.....

.....

27. Hz. Peygamber'i Taif yolculuğuna çıkaran sebepler nelerdir?

.....

.....

28. Taifliler hangi savaşta Müslümanlara karşı dolaylı olarak müşrikleri desteklemiştir?

.....

.....

29. Taifliler ve Mekkeli müşrikler hangi savaşlarda Müslümanlara karşı birleşmiştir?

.....

.....

30. Sakifli Müslümanların önderlerinden Muğire bin Şube hangi olay esnasında Hz. Peygamber'in muhafızlığını yapmıştır?

.....

.....

Üniteyle ilgili daha fazla soruya ulaşmak için karekodu kullanınız.

1. ÜNİTE SONNOTLAR

1 bk. Küçükaşçı, "Taif", 39/443.

2 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, 1/18.

3 bk. Derveze, *Kur'an'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, 1/27.

4 bk. Apak, *İslâm Tarihi,* 1/74.

5 bk. Apak, *Arap Toplumu*, 24.

6 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/482-483.

7 bk. Küçükaşçı, "Taif", 39/443.

8 bk. Fehd, "Lât", 27/107.

9 bk. Fehd, "Lât", 27/108.

10 bk. Küçükaşçı, "Sakif (Benî Sakif)", 39/10; Sakar, *et-Taif,* 74.

11 bk. Apak, *Arap Toplumu,* 24.

12 bk. Küçükaşçı, "Sakif (Benî Sakif)", 36/10.

13 bk. Apak, *Arap Toplumu,* 288.

14 bk. Küçükaşçı, "Taif", 39/444.

15 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/483.

16 bk. Apak, *İslâm Tarihi,* 1/60-61.

17 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/483-484.

18 bk. Küçükaşçı, "Taif", 39/444.

19 bk. Azizova, "Ukaz", 42/61-62.

20 bk. İbn Hişam, İslam Tarihi, 1/353; Hamidullah, İslâm Peygamberi, 1/101.

21 Beyhakî, Delailu'n-Nübüvve, 1/527

22 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/101-108.

23 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 1/467; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/113.

24 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 1/471; Apak-Demircan, *Hz. Peygamber Döneminde Müşriklerle İlişkiler,* 175.

25 bk. Yakubi, *Tarihu'l-Yakubi,* 2/31; Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 106-107.

26 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/22; Yakubi, *Tarihu'l-Yakubi,* 2/32.

27 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/116.

28 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 107; Sakar, *et-Taif,* 80.

29 bk. Apak, *İslâm Tarihi,* 1/191.

30 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/116; Sakar, *et-Taif,* 81.

31 bk. İbn Sa'd, *Tabakat,* 1/180.

32 bk. Taberi, *Tarih,* 2/344; Aycan, "Sakif Kabilesi", 221-222; Sakar, *et-Taif,* 82.

33 bk. Mevdudi, *Hz. Peygamber'in Hayatı,* 2/450; İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/76.

34 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/76-77; Taberî, Tarih, 2/345; Mevdudi, *Hz. Peygamber'in Hayatı,* 2/450.

35 bk. Taberî, *Tarih,* 2/345; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/116.

36 bk. Taberî, *Tarih,* 2/347-348; Mevdudi, *Hz. Peygamber'in Hayatı,* 2/453-454; Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, 110.

37 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/76; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/116; Aycan, "Sakîf Kabilesi", 34/221-222.

38 bk. Taberî, *Tarih,* 2/345; İbn Hişam, *İslam Tarihi*, 2/77.

39 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/64-77; Aycan, "Sakîf Kabilesi", 34/220.

40 Zuhruf suresi 30-31. ayetler.

41 bk. Sakar, *et-Taif,* 77.

42 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/488.

43 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/254; Aycan, "Sakîf Kabilesi", 34/222-223.

44 bk. Hamidullah, "Hendek Gazvesi", 17/194.

45 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/488; Belazuri, *Ensab,* 1/427.

46 bk. Hamidullah, "Hendek Gazvesi", 17/195.

47 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/488; Aycan, "Sakîf Kabilesi", 34/223.

48 bk. Hamidullah, "Hudeybiye Antlaşması", 18/298.

49 bk. Hamidullah, "Hudeybiye Antlaşması", 18/298.

50 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 3/445-447; Aycan, "Sakîf Kabilesi", 34/224.

51 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/489.

52 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/489.

53 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 4/108; İbni Hıbban, *Siretü'n-Nebeviyye,* 1/343; Hamidullah, "Huneyn Gazvesi", 18/376; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, 1/490; Küçükaşçı, "Taif", 39/444.

54 bk. Hamidullah, "Huneyn Gazvesi", 18/376; *İslâm Peygamberi,* 1/491.

55 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 4/117-119; Hamidullah, "Huneyn Gazvesi", 18/376; *İslâm Peygamberi*, 1/491-492.

56 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 4/125.

57 Tevbe suresi 25-26. ayetler.

58 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 4/132-133,167.

59 bk. Küçükaşçı, "Taif", 39/445.

60 bk. Aycan, "Sakîf Kabilesi", 34/22.

61 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi*, 4/172.

62 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 4/172-173; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/493; Küçükaşçı, "Taif", 39/445.

63 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/493-494; Aycan, "Sakif Kabilesi", 34/226; Küçükaşçı,"Taif", 39/445; İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 4/179; Buhari, "Megazi", 56; "Edeb", 68; "Tevhid", 31; Müslim, "Cihad", 82.

64 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 4/183-184.

65 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 4/245; İbn Hıbban, *Siretün-Nebeviyye,* 1/365; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/496.

66 bk. Fayda, "Senetü'l-Vüfûd", 36/520.

67 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 4/246-247.

68 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/496; Aycan, "Sakif Kabilesi", 34/228.

69 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/497.

70 Ebu Davud, "Harac", 26.

71 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/497-498; Aycan, "Sakif Kabilesi", 34/229.

72 bk. Hamidullah, *el-Vesaiku's-Siyasiyye,* 283-288; Aycan, "Sakif Kabilesi", 34/230-232.

73 bk. Aycan, "Sakif Kabilesi" 34/233.

74 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/499; Aycan, "Sakif Kabilesi", 233.

2. ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA ÖNEMLİ BİR ŞAHSİYET: HZ. EBU BEKİR

2.1. HZ. EBU BEKİR'İN HAYATI VE ŞAHSİYETİ
2.2. HZ. EBU BEKİR'İN TEBLİĞ SÜRECİNDEKİ ROLÜ
2.3. HZ. EBU BEKİR'İN HİCRET'TEKİ YOL ARKADAŞLIĞI

► **Genelleme**

Hz. Ebu Bekir hem Hz. Peygamber hem de İslam toplumu için önemli bir şahsiyettir.

► **Bu ünitede sizlerden**

- Hz. Ebu Bekir'in kişilik özelliklerini yorumlayabilmeniz,
- Hz. Ebu Bekir'in çocukları ile ilgili bilgi toplayabilmeniz,
- Hz. Ebu Bekir'in tebliğ sürecindeki rolünü özetleyebilmeniz

beklenmektedir.

Ünite Dosyası

Ünite Sunusu

Üniteye Başlarken

Salgının en zorlu günleriydi. Hasan ve Murat, aynı hastanede görev yapan ve birbirleriyle yakın arkadaş olan iki doktordur. Tüm sağlık çalışanları gibi bu zorlu dönemde dayanışma içinde hareket ediyorlardı. Virüsten kendilerini olduğu kadar birbirlerini korumakta da dikkatli davranıyorlardı. Tüm önlemlere rağmen Hasan virüs kapmış ve karantiya alınmıştı. Murat da arkadaşını bir an önce tedavi etmek amacıyla önlem alarak karantina odasına girmiş, arkadaşının tedavi programını doğrudan kendisi takip etmişti. Geceler boyu evine bile uğramadan arkadaşına hem dostluğuyla hem hekimliğiyle destek olmuştu. Hasan öngörülen takvimden önce iyileşti.

(Komisyon tarafından yazılmıştır.)

1. Metnin ana fikrini bularak konu ile ilgili atasözleri söyleyiniz.

2. Hz. Ebu Bekir ve Peygamber Efendimiz'in yakın arkadaşlığı ile metnin ana fkri arasında bağ kurunuz.

2.1. HZ. EBU BEKİR'İN HAYATI VE ŞAHSİYETİ

Konuya Başlarken

Aşağıdaki metni okuyarak soruyu cevaplayınız.

Hz. Ebu Bekir, İslam tarihine sunduğu katkılar nedeniyle önemli bir konuma sahiptir. Zenginliğini ihtiyaç sahipleriyle paylaşan, nazik, dürüst, Allah ve Resulü'ne sadık bir insan olarak toplumda etkilidir. Peygamber Efendimiz'in en yakın arkadaşlarından biri ve ilk Müslümanlardandır. Onun Müslüman oluşu, Mekke toplumunda önemli etkiler bırakmıştır.

(bk. Mustafa Fayda, "Ebû Bekir". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 10/102)

Verilen metinden hareketle Hz. Ebubekir'in tebliğ sürecinde nasıl bir rol üstlenmiş olabileceği ile ilgili görüşlerinizi paylaşınız.

2.1.1. Hz. Ebu Bekir'in Şahsiyeti

Hz. Ebu Bekir'in, Fil Vakası'ndan üç yıl sonra dünyaya geldiği rivayet edilir. O, Kureyş Kabilesi'nin Teym koluna mensuptur. Annesi Ümmülhayr Selma binti Sahr, babası ise Ebu Kuhafe'dir. Cahiliye Dönemi'nde Hz. Ebu Bekir'in adı Abdülkâbe'yken Müslüman olduktan sonra Hz. Peygamber ona Abdullah ismini vermiştir. Bekir isimli bir çocuğu olmamasına rağmen o, Ebu Bekir **künyesiyle** anılmıştır.[1]

Hz. Ebu Bekir'in pek çok lakabı vardır. Bunların en bilineni "sıddık"tır. Ona bu ad, Hz. Peygamber'in sözlerine güvendiği için verilmiştir. Hatta bu ad; onun künyesiyle özdeşleşmiş, literatüre "Ebu Bekir Sıddık" şeklinde yerleşmiştir.[2] Hz. Ebu Bekir, Peygamber Efendimiz'in vefatından sonra devlet yönetimini üstlendiği için "Halifetü Resulillah"[3] ve ilk hac emîri olması bakımından "emîrülhac"[4] ünvanlarıyla da anılmıştır.

künye
Arapçada genellikle "ebu" (baba) kelimesiyle kurulan ve kişiler için kullanılan tanıtıcı bir ifadedir. Kişilerin ilk çocuğunun ismi kullanıldığı gibi çocuğu olmayanların yeğenlerinin isimleri ile de oluşturulabilir. Künyeler, Hz. Ebu Bekir örneğinde olduğu gibi bazen asıl isimlerin önüne geçmiştir.

(bk. Nebi Bozkurt, "Künye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 26/558)

Hz. Ebu Bekir İçin Kullanılan Diğer Adlar

01 **Atik:** *Yüzü ve ahlakının güzel olması, sürekli hayır işlerinde bulunması*

02 **Zülhilal:** *Mal varlığını Allah (cc) yolunda harcaması*

03 **Evvah:** *Çok merhametli olması*

04 **Sıddık:** *Hz. Peygamber'in sözlerine tereddütsüz güvenmesi*

(bk. Mustafa Fayda, "Ebû Bekir", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* 10/101)

▲ **Bilgi Görseli 2.1**
Hz. Ebu Bekir'in adlarının verilme sebepleri

Hz. Ebu Bekir, toplumda her zaman saygın biri olmuş ve birçok önemli görevde bulunmuştur. Mensup olduğu Teymoğulları Mekke'de güçlü bir kabile sayılmazken Hz. Ebu Bekir güçlü ve sözü dinlenen biri olmuştur.[5] İslam'dan önce Mekke'nin önemli meselelerinin görüşülüp karara bağlandığı Darünnedve'de[6] **eşnak** görevini üstlenmiştir[7] *(Görsel 2.1)*. Medine Dönemi'nde ise Peygamber Efendimiz'e başdanışmanlık yapmıştır.[8]

eşnak
Cahiliye Dönemi'nde zararların tespit edilmesi ve diyetlerin ödenmesi ile ilgili bir görevdir.

(bk. Mustafa Fayda, "Ebû Bekir", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* 10/105)

▲ **Görsel 2.1:** *Kâbe yakınında bulunan Mekke Şehir Meclisi Darünnedve (Temsilî)*

Hz. Ebu Bekir ve Peygamber Efendimiz yaşları birbirine yakın iki kadim dosttur. Hz. Ebu Bekir her zaman Hz. Peygamber'in yakınında olmuştur. Bu sayede önemli meseleleri birbirleriyle daha hızlı paylaşma ve sorunlara daha hızlı çözümler bulma imkânı yakalamışlardır. Hz. Peygamber bazı önemli kararlarını da çok iyi bir sırdaş olduğu için onunla paylaşmıştır.

Hz. Ebu Bekir herkese karşı nazik davranan hassas bir insandır. Nezaketin toplumda yaygınlaşması için çaba sarf etmiştir. Örneğin Peygamber Efendimiz'i ziyarete gelenlere nezaketli davranış sergilemeleri konusunda rehberlik etmiştir. Ziyaretçilere Peygamber Efendimiz'i nasıl selamlamaları gerektiğini öğretmiş, onlara Hz. Peygamber'in yanında sükûnetle beklemelerini öğütlemiştir. Nezaketinin yanı sıra bilgisi, tecrübesi ve kuvvetli sezgisiyle alınacak kararlarda isabetli değerlendirmeler yaparak Müslümanlara yardımcı olmuştur. Hz. Ebu Bekir, bazen rüyalara uygun yorumlar getirerek insanlara rüyaları doğru yorumlamanın önemini ve ipuçlarını öğretmiştir. Müslümanlara, karşılık beklemeden destek olması Hz. Peygamber tarafından her zaman takdir edilmiştir. Yumuşak huyluluğu, sabırlı tutumuyla üzgün ve öfkeli insanları teskin edebilmiştir.[9]

Hz. Ebu Bekir, Arap tarihi ve şiirini iyi düzeyde bilen bir sahabidir.[10] Arap kabilelerinin soyunu inceleyen ensab ilmine dair bilgisi çok geniştir.[11] Tanınmış pek çok hatip ve şairin söz ve şiirlerini ezbere bilmektedir.[12] Muhafazası için vahiy döneminde Kur'an-ı Kerim'i ezberlemiş, yazıya geçirilmesinde de Peygamber Efendimiz'e kâtiplik yapmıştır. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'i güzel okuyuşuyla tanınmıştır. Bazen sesi evinin dışına taşmış, komşuları ve yoldan geçenleri etkilenmiştir. Bu durumdan hoşlanmayan Mekkeli müşrikler Hz. Ebu Bekir'in bu okuyuştan vazgeçmesi için ona baskı yapmıştır. Fakat Hz. Ebu Bekir bu zorbalığa boyun eğmemiştir.[13]

Görsel 2.2: *Hz. Ebu Bekir Suriye ve Yemen arasında ticaret yolculukları yapardı. (Temsilî)*

Hz. Ebu Bekir sahabe arasında güzel hitabetiyle de dikkat çekmiştir. Alçak gönüllülüğü ve samimiyetiyle muhataplarını etkileyen konuşmalar yapmıştır. Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra umre yapamadan Medine'ye dönmeyi kabullenemeyen Hz. Ömer'i ikna etmiştir.[14] Hz. Ebu Bekir, Peygamber Efendimiz'in vefatından sonra Müslümanlara başkan seçilmiştir. Siyasetinin genel esaslarını ortaya koyan meşhur hutbesinde Müslümanların en iyisi olmadığı hâlde onlara başkan seçildiğini, doğru hareket ederse kendisine yardım etmelerini, yanlış davranırsa doğrultmalarını, Allah'a (cc) ve Resulü'ne itaat ettiği müddetçe Müslümanların kendisine itaat etmelerini istemiştir. Hilafeti boyunca dürüst ve mütevazı bir yönetici olmuştur.[15]

Hz. Ebu Bekir geçimini ticaret yaparak sağlamıştır *(Görsel 2.2).* Hz. Peygamber'in katıldığı Suriye ticaret kervanında o da bulunmuştur. Hz. Ebu Bekir, yaklaşık kırk bin dirhem olan sermayesinin büyük bir kısmını İslam'ın ilk yıllarında Müslümanlar için infak etmiştir. Medine'de ise Hicret'te yanına aldığı beş bin dirhemle ticari hayatına devam etmiştir[16]

Hz. Ebu Bekir'in kişilik özelikleriyle ilgili etkileşimli içerik

SIRA SİZDE

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Zeyd bin Eslem (ra), babası Ömer bin Hattab'ın (ra) şöyle dediğini nakletmiştir: "Resulullah bir gün bize sadaka vermemizi emretti. Bu (emir) paramın olduğu bir zamana rastladı. 'Bir gün Ebu Bekir'i (ra) geçebileceksem, işte bugün geçerim!'dedim ve malımın yarısını getirdim. Resulullah, 'Ailene ne bıraktın?' dedi. Ben de 'Bu kadarını.' dedim. Ebu Bekir (ra), malının hepsini getirdi. Sonra Resulullah ona da 'Ailene ne bıraktın?' dedi. O, 'Onlara Allah (cc) ve Resulü"nü bıraktım.' diye cevap verdi. Bunun üzerine, 'Bundan sonra seninle hiçbir şeyde asla yarışmam!' dedim."

(bk. Ebu Davud, "Zekât", 40; Tirmizî, "Menâkıb", 16)

1. Yukarıdaki olayı öğretmeninizin rehberliğinde rolleri paylaşarak canlandırınız.

2. Dayanışma, insanların birbirine yardım etmesini ve birlikte hareket etmesini sağlar. Bu da toplumda birlik, güven ve huzurun artmasına yardımcı olur. Bir yardım kampanyasına katkıda bulunmak sizde ne gibi hisler uyandırır? Düşüncelerinizi paylaşınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik-1

35 dk.

Adı	**İncele, Tartış, Yaz**
Amaç	**Hz. Ebu Bekir'in kişilik özelliklerini yorumlayabilme**

Yönerge: Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Hz. Ebu Bekir'in hayatından verilen örnekler üzerinden kişilik özelliklerini inceleyiniz.

Hz. Ebu Bekir, yumuşak huylu, hassas, uysal, hoşsohbet ve mütevazı kişiliğiyle öne çıkmıştır. Kendini başkalarından üstün gören ve insanları küçümseyen kişilere karşı tavır almış, misafirini ikramsız, ihtiyaç sahiplerini ise yardımsız bırakmamıştır. İlk bakışta fark edilemeyen cesur ve atılgan bir karaktere sahiptir. Sabırlı ve vakur duruşuna rağmen zaman zaman öfkelendiği de olmuştur. Nitekim biat merasiminden sonra yaptığı hutbelerden birinde, öfkelendiği anlarda kendisinden uzak durulmasını tavsiye etmiştir.

Hz. Ebu Bekir, az konuşmayı tercih etmiş ve çevresindekilere de bunu öğütlemiştir. Olgunluğu ve dürüstlüğüyle tanınmış, kul hakkına son derece rivayet etmiştir. Onun doğruluğa gösterdiği bu hassasiyet, hadis rivayetlerindeki titizliğinde de açıkça görülmektedir. Bizzat işitmediği bir hadisi rivayet eden sahabilerden, rivayetlerini şahitlerle teyit etmelerini istemiştir.

(bk. Mustafa Fayda, "Ebû Bekir", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* 10/105)

2. Hz. Ebu Bekir'in şahsiyetini oluşturan özellikleri onun sosyal hayatına nasıl etki etmiş olabilir? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle öğretmeninizin rehberliğinde paylaşınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Değerlendirme: Düşüncelerinizi öğretmeninizin rehberliğinde değerlendiriniz ve doğruladığınız bilgileri içeren kısa bir deneme yazınız.

2.1.2. Hz. Ebu Bekir'in Ailesi

Hz. Ebu Bekir; İslamiyet'ten önce Kuteyle binti Abdüluzza isimli bir kadınla evlenmiş, bu evlilikten Abdullah ve Esma isimlerinde iki çocuğu dünyaya gelmiştir. Eşi İslam'ı kabul etmeyince ondan ayrılmış ve ikinci evliliğini Ümmü Ruman ile yapmıştır. Bu evlilikten Abdurrahman ve Aişe isimli çocukları olmuştur. İkinci eşinin vefatından sonra gerçekleştirdiği diğer evliliklerinden ise Muhammed ve Ümmü Külsüm isimli çocukları doğmuştur.[17]

Hz. Ebu Bekir'in ailesiyle ilgili grafik bilgi

Kızlarından Ümmülmüminin (müminlerin annesi) lakabıyla[18] anılan Hz. Aişe, Peygamber Efendimiz'le evlenmiştir. O, Kur'an-ı Kerim'i ve Hz. Muhammed'in (sav) sünnetini iyi anlayan, muhafaza eden ve aktaran sahabilerden biridir. Zekâsı ve öğrenme arzusuyla hem İslam'a önemli hizmetlerde bulunmuş hem de Müslüman kadınlara örnek olmuştur.[19] Hz. Aişe, merhameti, cömertliği ve ilmî yönüyle babasına benzemektedir.[20]

Hz. Ebu Bekir'in en büyük kızı Esma (ra) ise özellikle Hicret hazırlıklarında babasına ve Peygamberimize kritik noktalarda yardım etmiştir. Hz. Ebu Bekir gibi çok iyi sır tutan Esma (ra), müşriklerin baskılarına karşın babasının ve Hz. Peygamber'in yerini onlara söylememiş, Sevr Mağarası'nda kaldıkları zor günlerde onlara su ve azık taşıyarak destek olmuştur[21] *(Görsel 2.3).*

Görsel 2.3: *"Ebu Bekir es-Sıddık (ra)" yazılı hat örneği*

Etkinlik-2

35 dk.

Adı	**Araştır & Paylaş**
Amaç	**Hz. Ebu Bekir'in çocukları hakkında bilgi toplayabilme**

Yönerge: Etkinliği "Ön Hazırlık" bölümünde belirtilen adımları ders öncesinde, "Uygulama" bölümünde belirtilen adımları ders esnasında takip ederek gerçekleştiriniz.

Ön Hazırlık

1. Öğretmeninizin rehberliğinde altı gruba ayrılınız ve Hz. Ebu Bekir'in altı çocuğu ile ilgili bilgi toplamak üzere isimleri paylaşınız.

2. Öğretmeninizin rehberliğinde konuyla ilgili bilgi toplayacağınız kaynakları belirleyiniz ve gruplar hâlinde araştırmalarınızı tamamlayınız.

3. Elde ettiğiniz bilgileri aşağıdaki kaynakları kullanarak doğrulayınız.

- Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan kitaplar
- TDV İslâm Ansiklopedisi
- edu.tr / gov.tr uzantılı genel ağ bağlantıları

4. Doğruladığınız bilgilerden hareketle, aşağıda belirtilen ürünlerden birini hazırlayınız.

- Poster
- Sesli Blog
- Dijital öykü

Uygulama

1. Hazırladığınız ürünü öğretmeninizin rehberliğinde sununuz.

Değerlendirme: Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyunuz. Her bir ifade için kendinizi ne kadar yeterli hissettiğinizi 0 ile 5 arasında uygun rakamı işaretleyerek belirtiniz.

Ölçütler	5 (Çok iyi)	4 (iyi)	3 (Orta)	2 (Kısmen)	1 (Az)	0 (Hiç)
Seçtiğim kişinin kişisel özelliklerini doğru şekilde belirleyebildim.						
Seçtiğim kişinin İslam'a katkılarını kavradım ve örneklerle açıklayabildim.						
Seçtiğim kişinin hayatıyla ilgili edindiğim bilgileri kendi cümlelerimle özetleyebildim.						
Arkadaşlarımın sunumlarını dinlerken yeni bilgiler öğrendim ve bunları değerlendirebildim.						

2.2. HZ. EBU BEKİR'İN TEBLİĞ SÜRECİNDEKİ ROLÜ

Konuya Başlarken

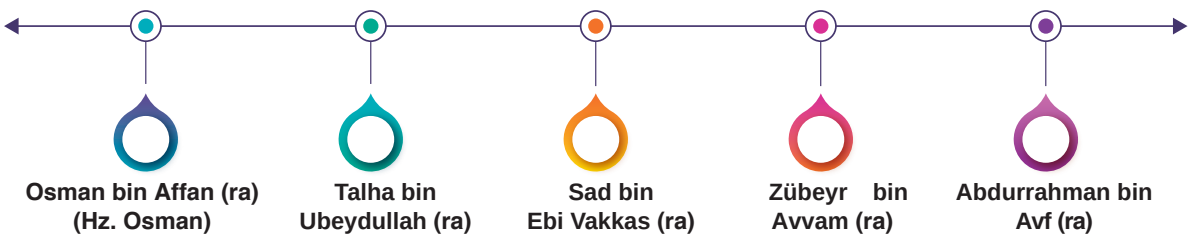
Aşağıdaki metni okuyarak soruyu cevaplayınız.

> ***"Allah beni size (peygamber olarak) gönderdi. Size tebliğ ettiğim zaman hepiniz bana: 'Sen yalancısın.' dediniz. Ebu Bekir ise: 'Doğru söyledin.' dedi ve bana canıyla, malıyla yardımcı oldu. Siz arkadaşımı bana bırakırsınız değil mi?"***
>
> (Buhari, "Fezailu Ashabi'n-Nebi", 5)

Hadisişeriften hareketle Hz. Ebubekir'in tebliğ sürecinde nasıl bir rol üstlenmiş olabileceği hakkındaki görüşlerinizi paylaşınız

Hz. Peygamber'in risaleti Mekke'de duyulmaya başladığında Hz. Ebu Bekir ticaret için Yemen'de bulunmaktadır. Döndüğünde bu olayı bazı müşriklerden duymuştur. Müşriklerin, Hz. Peygamber'e inanmaması konusundaki uyarılarını dikkate almamış ve durumu bizzat dostundan dinlemiştir. Peygamber Efendimiz'in açıklamasının ardından tereddüt etmeksizin Müslümanlığı kabul etmiş[22] ve bunu açıkça söylemekten de çekinmemiştir.[23] Hz. Ebu Bekir ileri gelen pek çok Mekkelinin iman etmesine de vesile olmuştur.[24]

Hz. Ebu Bekir Vesilesiyle Müslüman Olan Bazı Sahabiler

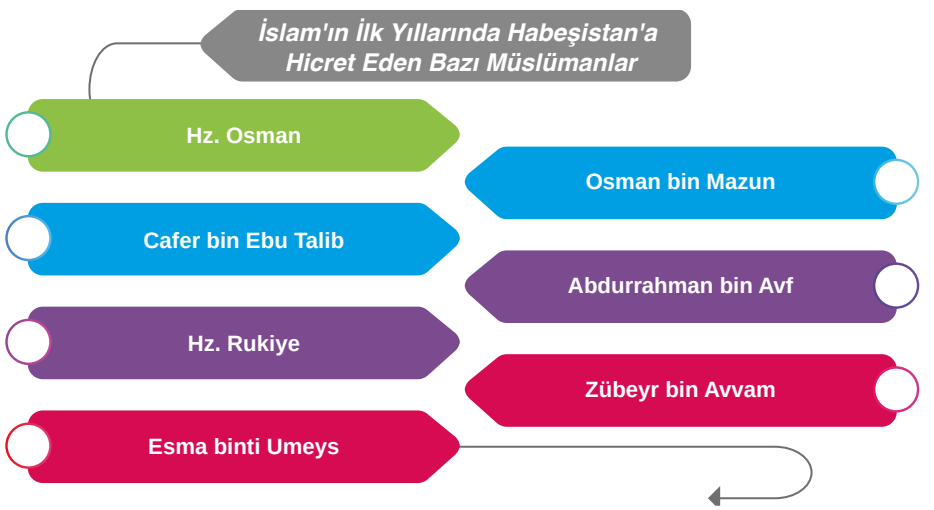

▲ **Bilgi Görseli *2.2:*** *Müslüman olan sahabilerin isimleri*

İlk üç yıllık gizli davet döneminde Peygamber Efendimiz tebliğ faaliyetlerini Darülerkâm'da gerçekleştirmiştir. Hz. Ebu Bekir, buradaki faaliyetlerde ve Peygamber Efendimiz'in açıktan tebliğ yapmaya başladığı zamanlarda onun yanında olmuştur.[25] Hz. Ebu Bekir, Hz. Peygamber'in açık davet döneminde müşriklerin hakaret ve saldırılarıına maruz kaldığında onu yalnız bırakmamıştır.[26]

Hz. Muhammed (sav), yakın bölgede bulunan kabilelere yaptığı tebliğ ziyaretlerine Hz. Ebu Bekir'i de götürmüştür. Hz. Ebu Bekir ensab bilgisi sayesinde Hz. Peygamber'in oradaki kişilerle daha yakın ilişkiler kurmasını sağlamıştır. Kabileler arasındaki akrabalık bağları o dönemde güven oluşturmak için önemli bir unsurdur. Hz. Ebu Bekir'in, Peygamber Efendimiz'in farklı kabilelerle akrabalıklarını ortaya çıkartması tebliğ faaliyetlerini oldukça kolaylaştırmıştır.[27]

Müşrikler, İslam'ın ilk yıllarında Müslümanların varlığını önemsememiştir. Müslümanların sayıları artmaya başlayınca onları çeşitli zulüm ve hakaretlerle davalarından vazgeçirmeye çalışmışlardır. Bu süreçte en sıkıntılı duruma düşenler Müslüman köleler olmuştur. Efendileri tarafından zulme maruz kalan Müslüman kölelerin imdadına toplumda cömertliği ve şefkatiyle tanınan Hz. Ebu Bekir yetişmeye çalışmıştır. Başta Bilal Habeşi olmak üzere pek çok köleyi satın alarak eziyetten kurtarmış ve azat etmiştir.[28] Müşriklerin hakaret ve saldırılarına sadece güçsüz durumdaki Müslümanlar maruz kalmamıştır. Aralarında Mekke'nin ileri gelenlerinin de bulunduğu pek çok Müslüman bu kötülüklerden zarar görmüş ve İslam'ı daha iyi yaşayabilmek ve anlatmak için Habeşistan'a hicret etmişlerdir.[29] Hz. Ebu Bekir de Habeşistan'a hicret etmek istemiş ancak Peygamber Efendimiz'in Mekke'de can güvenliği olmadığı için bu kararından vazgeçmiştir.[30]

Bilgi Görseli *2.3:* *Habeşistan'a hicret eden bazı Müslümanlar*

SIRA SİZDE

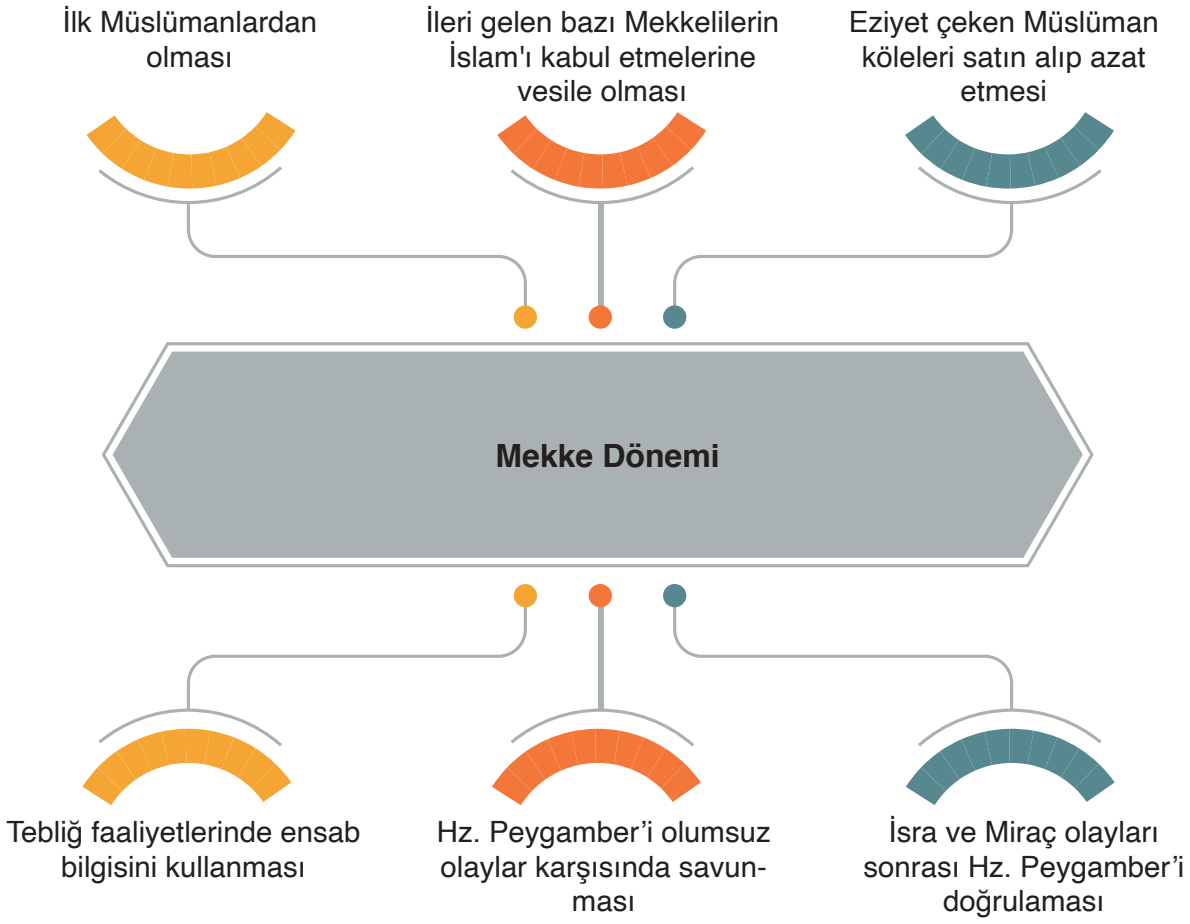
Aşağıdaki metni okuyarak soruyu cevaplayınız.

Hz. Ebu Bekir'in babası Ebu Kuhafe, ona "Ey oğulcuğum, ben seni görüyorum ki zayıf köleleri azat ediyorsun. Sen bu işi yaparken bari seni koruyabilecek ve senin önünde kıyam edebilecek olan kuvvetli erkekleri azat etsen olmaz mı?" demiştir. Hz. Ebu Bekir babasına "Ey babacığım, şüphesiz ben yaptıklarım ile ancak Allah'ın (cc) rızasını murat ediyorum." cevabını vermiştir.

(bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 1/431)

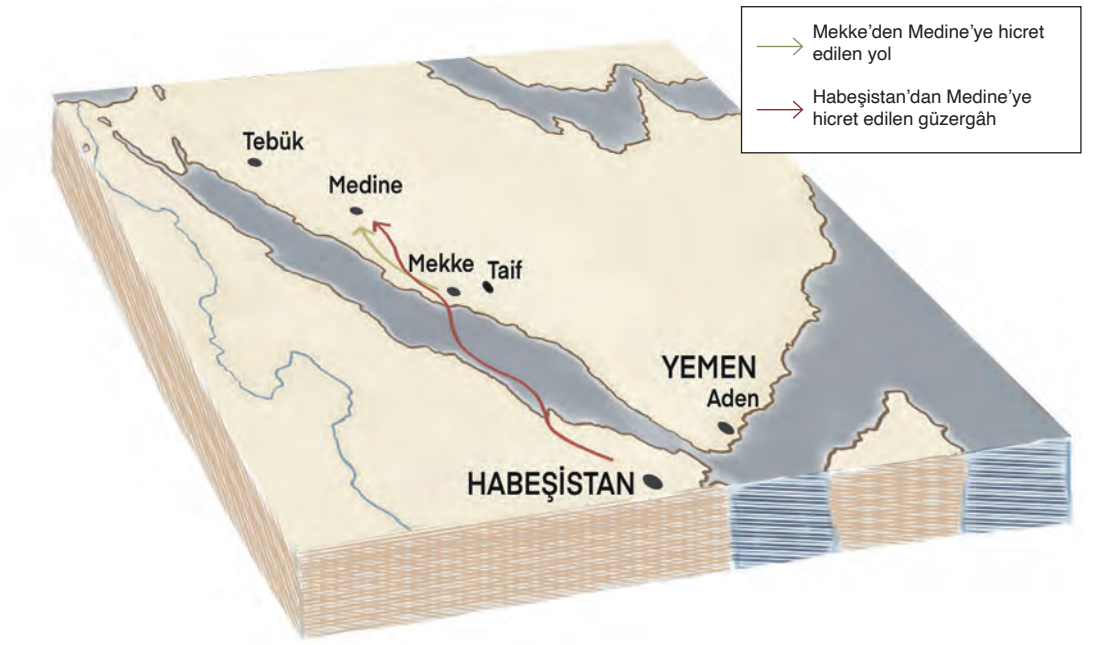
Metinde geçen olayda Hz. Ebu Bekir ve babasının tutumunu bir kaç cümleyle değerlendiriniz.

Hz. Peygamber, Hüzün Yılı'nın ardından yaşadığı İsra ve Miraç olaylarını etrafındakilere duyurduğunda bazı kişiler tarafından alay konusu edilmiştir. Bazıları da günlerdir bekledikleri kervanlarının şimdi nerede olduğunu söylemesini isteyerek onu kâhinlikle suçlamıştır. Bu durum, Hz. Ebu Bekir'e iletildiğinde o "Şehadet ederim ki Hz. Muhammed'in (sav) söylediği her şey gerçektir, doğrudur."[31] diyerek Peygamber Efendimiz'e sadakat ve desteğini tekrar vurgulamıştır.

Bilgi Görseli 2.4: *Hz. Ebu Bekir'in Mekke döneminde tebliğ sürecine katkıları*

Hz. Peygamber, Müslümanların Mekke'de maruz kaldıkları baskı ve şiddetin ardından İslam'ı yaymak için Taif'e gitmiştir. Ancak Taif ziyareti istediği şekilde sonuçlanmamıştır. Peygamber Efendimiz, tebliğ için yeni yollar aramaktan vazgeçmemiş ve hac için 620 yılında Mekke'ye gelen Medinelilerle görüşmüştür. 621 ve 622 yılında bu görüşmeler tekrarlanmış ve bu son iki görüşme Akabe Biatleri olarak adlandırılmıştır. 622 yılındaki son görüşmede Peygamber Efendimiz Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ali'yi gözcülük yapmaları için görevlendirmiştir. Zira Mekkeli müşriklerin görüşmeyi engellemesinin önüne geçmek istemiştir.[32] İkinci Akabe Biati'nin ardından Habeşistan'dakiler de dâhil pek çok Müslüman Medine'ye hicret etmiştir.[33]

Bilgi Görseli 2.5
Mekke ve Habeşistan'daki Müslümanların hicret güzergâh

SIRA SİZDE

Aşağıdaki soruları cevaplayarak öğretmen rehberliğnde değerlendiriniz.

1. **Gizli davet döneminde Hz. Ebu Bekir'in İslam'ın tebliğ sürecine katkılarını açıklayınız.**

.....
.....

2. **Hz. Ebu Bekir'in gizli davet dönemindeki faaliyetlerinin sonraki dönemlerde İslam'ın yayılmasına etkileri nelerdir?**

.....
.....

2.3. HZ. EBU BEKİR'İN HİCRET'TEKİ YOL ARKADAŞLIĞI

Konuya Başlarken

Aşağıdaki metni okuyarak soruyu cevaplayınız.

Hicret, Müslümanlar için zor ve tehlikeli bir yolculuktu. Peygamber Efendimiz'in bu yolculukta en yakınında her zaman ona inanan ve destek olan Hz. Ebu Bekir bulunmaktaydı.

Hicret yolculuğunda Hz. Ebubekir'in Peygamber Efendimiz'e desteğiyle ilgili neler biliyorsunuz? Paylaşınız.

Akabe Biatleri'nden sonra Müslümanlar küçük gruplar hâlinde Medine'ye hicret etmeye başlayınca Mekkeli müşrikler, Müslümanların daha da güçlenerek kendilerine tehdit oluşturacağından korkmuştur. Ebu Cehil'in teklifiyle Darünnedve'de bir araya gelerek Hz. Muhammed'e (sav) suikast yapmaya karar vermiştir. Her kabileden temsilcilerin katılacağı bir grup kurmayı ve Mekke'den ayrılmadan önce Hz. Peygamber'e saldırmayı planlanmıştır.[34] Müşrikler; bu yolla Haşimoğulları'nın, bütün kabileleri karşısına almaya cesaret edemeyeceği ve kan davası güdemeyeceğini düşünmüşlerdir.[35]

Yüce Allah'ın Hz. Peygamber'e suikast planını bildirmesinin ardından, Peygamber Efendimiz Medine'ye hicret kararı almıştır. Hz. Ebu Bekir'in evine uğrayarak bu kararını ona bildirmiştir. Hz. Ebu Bekir, bu yolculukta Peygamber Efendimiz'e eşlik etmek istemiştir. Hz. Peygamber de bunu onaylamıştır. Bu duruma çok sevinen Hz. Ebu Bekir, uzun süredir yetiştirdiği develerden birini Peygamber Efendimiz'e tahsis etmek istemiştir *(Görsel 2.4).* Peygamber Efendimiz ise bu teklifi bedelini ödemek şartıyla kabul etmiştir. Hz. Ebu Bekir'in kızları Esma (ra) ve Hz. Aişe de yolculuk hazırlıklarına yardım etmiştir.[36]

Görsel 2.4: *Hz. Ebu Bekir'in Peygamber Efendimizie tahsis ettiği devenin ismi Kasva'dır. (Temsilî)*

Peygamber Efendimiz ve Hz. Ebu Bekir yolculuk için pek çok tedbir almıştır. Hicret yolculuğunda Medine'ye herkesin kullandığı güzergâhtan gitmeyi tehlikeli görmüşlerdir. Hz. Ebu Bekir, onları farklı bir yoldan götürmesi için kılavuzluk yapan Abdullah bin Ureykıt isimli bir müşrikle anlaşmıştır.[37] Yolculuk için hazırladığı develeri Abdullah bin Ureykıt'a teslim etmiş ve üç gün sonra Sevr Dağı'nın eteğinde buluşmak üzere sözleşmiştir. Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir'in gizlenmek için Mekke'nin güneybatısında, Medine'nin tam tersi istikametinde bulunan Sevr Mağarası'nı seçmiş olmaları da önemli bir diğer tedbirdi.[38] O dönemde Mekkelilerin, güvenilirliğiyle tanınan Hz. Muhammed'e (sav) değerli eşyalarını emanet ederlerdi.[39]

Peygamber Efendimiz **ahde vefa etmek** için Hicret'ten önce emanetleri geri vermek istemiştir. Mekke'den gizlice ayrılacağı için bunu kendisinin yapması uygun olmamıştır. Emanetleri sahiplerine ulaştırma görevini Hz. Ali'ye vermiştir. Hz. Peygamber evinden ayrıldıktan sonra Hz. Ali müşriklerin gözcülerine Hz. Peygamber'in evde olduğu izlenimini vermek için yatağına yatmıştır. Bütün gece evin çevresinde bekleyen suikast grubu, Hz. Peygamber'in evden çıkmadığını düşünerek sabah eve baskın yapmıştır. Müşrikler Hz. Peygamber'i göremeyince peşine düşmüştür.[40] Hz. Ali ise kendine verilen görevi tamamladıktan sonra Medine'ye hicret etmek için Mekke'den ayrılmıştır.

"Sözünde durmak, verdiği sözlere bağlı kalmak, özü ve sözü doğru olmak" gibi anlamları içine alan **ahde vefa etmek** *İslam ahlakının en önemli ilkelerinden biridir.*

(bk. Metin Yurdagür, "Ahid", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 1/534)

SIRA SİZDE

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Karar alma sürecinde doğru sonuca ulaşma ihtimalini artıran ve riskleri azaltan unsurlar neler olabilir?

2. Kritik durumlarda hızlı karar almak sizce neden önemlidir?

Hicret için gerekli önlemleri alan Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir, Sevr Mağarası'na giderek burada üç gece kalmıştır. Bu sırada Mekkeli müşrikler her yerde onları aramış, bulanlara ödül olarak yüz deve vereceklerini ilan etmiştir. Mağaranın yakınlarından geçen müşrikler Hz. Ebu Bekir'i endişelendirince Hz. Peygamber, arkadaşını **"...Tasalanma! Allah bizimle beraberdir..."**[41] diyerek teselli etmiştir. Bu süreçte Hz. Ebu Bekir'in çocukları Esma (ra) ve Abdullah (ra), belli aralıklarla gizlice mağaraya gelerek Mekke'den azık ve haber getirmiştir. Üç gün sonra ortalığın durulduğunu düşünen Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir sözleştikleri Abdullah bin Ureykıt ile buluşarak farklı bir güzergâhtan Medine'ye doğru yola çıkmıştır.[42]

SIRA SİZDE

"Dost kara günde belli olur." atasözünü Hz. Ebu Bekir'in Peygamber Efendimiz'e sadakati çerçevesinde yorumlayınız.

Yol, Mekke'nin güneyindeki Sevr'den başlar, Cidde'ye doğru kuzeybatı yönünde bir müddet gittikten sonra tekrar iç kısma döner. Mekke'nin kuzeyindeki Usfan'dan itibaren asıl yolla dört defa kesişir. Yolun tam yarısında, Cuhfe mevkisinde esas yolun Kızıldeniz tarafına geçer ve bu yönden Medine'ye ulaşır. Cuhfe'den sonra artık Kureyş'in hâkimiyet bölgesinden çıkılmış olur.

(bk. İbrahim Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 121-123)

Bilgi Görseli 2.6: *Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir'in Hicret güzergâhı*

Doğduğu şehirden ayrılmak zorunda kalan Hz. Peygamber'i Yüce Allah, yolculuk sırasında **"Kur'an'ı sana indiren Allah, elbette seni dönülecek yere tekrar gönderecektir..."**[43] ayeti ile müjdelemiştir.[44] On iki gün süren Hicret yolculuğunda Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir bir müddet Kuba'da kalmıştır. Burada İslam'ın ilk mescidi olan Kuba Mescidi inşa edilmiştir. Hicret güzergâhındaki Ranuna Vadisi'nde de ilk cuma namazı kılınmıştır. Abdullah bin Ureykıt sözüne sadık kalarak Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir'i Medine'ye ulaştırmıştır.[45] Hz. Peygamber şehirlerine girdiğinde Medineli Müslümanlar onu sevinç gösterileriyle karşılamıştır.[46]

Etkinlik-3

35 dk.

Adı	**Akış Şeması**
Amaç	**Hz. Ebu Bekir'in tebliğ sürecindeki rolü ile ilgili çözümleme yapabilme**

Yönerge: Etkinliği aşağıdaki uygulama adımları doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Öğretmeninizin rehberliğinde iki-üç kişilik gruplara ayrılınız.
2. Hz. Ebu Bekir'in Hicret'teki yol arkadaşlığına dair düşüncelerinizi grup içinde paylaşınız.
3. Aşağıdaki alana Hicret'in aşamalarını ele alan bir akış şeması oluşturunuz.

Değerlendirme: Çalışmanızı aşağıdaki "Öz Değerlendirme Formu" ile değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütü	Evet	Kısmen	Hayır
Yönergeyi dikkatlice okudum.			
Hz. Ebu Bekir'in Hicret'teki yol arkadaşlığına dair bilgilerimi doğru not aldım.			
Hz. Ebu Bekir'in Hicret'teki yol arkadaşlığına dair bilgileri kullanarak Hicret'in aşamalarını gösteren akış şemasını oluşturdum.			
Şemanın akışını yukarıdan aşağıya veya soldan sağa olacak şekilde düzenledim.			
Şemada kısa, öz ve eylem bildiren ifadeler kullandım.			

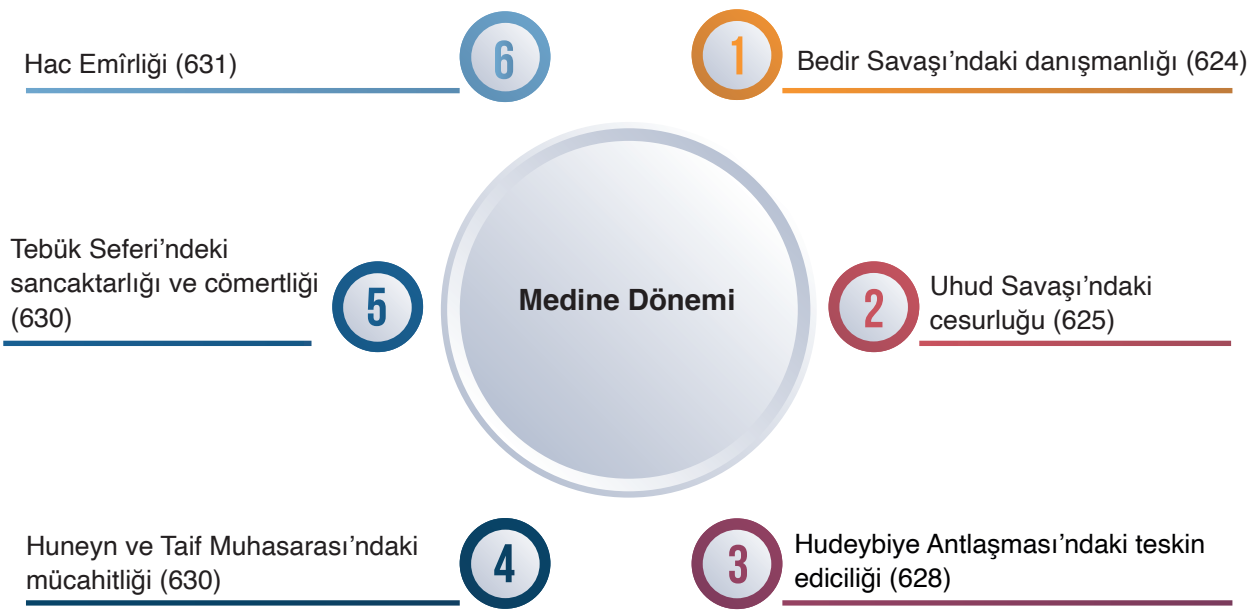
Hz. Peygamber Medine'deki yeni hayata bir mescit yaptırarak başlamıştır. Bunun için devesinin çöktüğü alanı seçmiştir. Medineli Müslümanlar, bu arsayı bağışlamak istemiş fakat Hz. Peygamber bunu kabul etmemiştir. Hz. Ebu Bekir arsanın bedelini sahiplerine ödemiştir.[47]

Hz. Ebu Bekir, Peygamber Efendimiz'e olan sadakatini ve desteğini Medine'de de sürdürmüştür. Devlet işlerinde ve askerî konularda bilgili insanlarla sürekli istişare içinde olan Hz. Peygamber'e başdanışmanlık yapmıştır. Peygamber Efendimiz, Bedir Savaşı'ndan sonra esirlerin serbest bırakılma şartlarını belirlerken Hz. Ebu Bekir'in önerilerini dikkate almıştır. Zengin olan esirleri fidye verme, okuma yazma bilenleri ise Müslüman çocuklara okuma yazma öğretme şartıyla serbest bırakmıştır.[48]

Hicret yolculuğuyla ilgili etkileşimli içerik

Hz. Ebu Bekir, Peygamber Efendimiz'i Uhud Savaşı'nın seyri Müslümanların aleyhine dönünce canı pahasına korumuştur. Hudeybiye Antlaşması görüşmelerinde Kureyş elçisi Urve bin Mesud'un Hz. Peygamber'e söylediği hakaret dolu sözlere Hz. Ebu Bekir çok sert bir şekilde tepki göstermiştir.[49] Müslümanlar, umre yapmak üzere yola çıktıklarında Hudeybiye'de Mekkeli müşrikler tarafından engellenmiştir. Hudeybiye Antlaşması'yla Müslümanlar geri dönmek zorunda bırakılmışlardır. Hz. Ömer, bu antlaşmanın ağır şartlar taşıması ve umre yapılmadan Medine'ye dönülmesini içine sindirememiştir. Hz. Ebu Bekir teskin edici konuşmasıyla onu ikna etmiş ve Medine'ye dönmüşlerdir.[50] Hicret'in yedinci yılında Hz. Peygamber, Necid bölgesine yapılacak seriyyeye Hz. Ebu Bekir'i kumandan tayin etmiştir. Hz. Ebu Bekir, bu seriyyeden Benî Fezare ve Benî Kilab kabilelerini kontrol altına alarak başarıyla dönmüştür.[51] Peygamber Efendimiz herkesten gizli tuttuğu Mekke'yi fethetme kararını ilk Hz. Ebu Bekir'le paylaşmıştır.[52] Hz. Ebu Bekir Huneyn Gazvesi ve Taif Muhasarası'na da katılmıştır. Hz. Ebu Bekir Tebük Seferi hazırlıklarına tüm mal varlığıyla katkıda bulunmuştur. Hz. Peygamber Tebük Seferi'nde onu büyük sancağı taşımakla görevlendirmiştir.[53]

Peygamber Efendimiz, Hicret'in dokuzuncu yılında Tebük Seferi'nden döndükten sonra Müslümanların ilk haccına Hz. Ebu Bekir'in başkanlık yapmasını uygun görmüştür. Onu Hac Emîri tayin ederek üç yüz kadar Müslüman'la Mekke'ye göndermiştir.[54] Peygamber Efendimiz bir sonraki yıl hacca gitmiştir. Hicret'in onuncu yılında gerçekleştirilen bu hac Peygamber Efendimiz'in aynı zamanda son haccı olmuştur. Bu yüzden bu hacca Veda Haccı denir. Hz. Ebu Bekir de bu hac sırasında Peygamber Efendimiz'in yanında bulunmuştur.[55]

Bilgi Görseli 2.7: *Hz. Ebu Bekir'in Medine Dönemi'nde İslam davetine katkıları*

Hz. Peygamber vefatına yakın bir hutbesinde, ölümün kendisine yaklaştığını ima edince bunu anlayan ilk kişi Hz. Ebu Bekir olmuş ve ağlamaya başlamıştır. Peygamber Efendimiz, Hz. Ebu Bekir'in sadık bir dost ve İslam'a en faydalı kişi olduğunu söyleyerek onu teskin etmiştir.[56] Bir süre sonra hastalanan Peygamber Efendimiz, namaz kıldıramayacak kadar güçsüz düşünce bu görevi Hz. Ebu Bekir'e vermiştir. Hz. Ebu Bekir, kendini Peygamber Efendimiz'in makamında namaz kıldırmaya yüreği dayanamayacağı için bu görevin Hz. Ömer'e verilmesini istemiştir. Fakat Hz. Peygamber bunu kabul etmemiştir. Mescitte namazları Peygamber Efendimiz vefat edinceye kadar Hz. Ebu Bekir kıldırmıştır.[57] Müslümanlar, Hz. Peygamber'in vefatını haber aldığında çok üzülmüş ve ne yapacaklarını bilememişlerdir. Metanetini koruyan Hz. Ebu Bekir, Müslümanları teskin eden bir konuşma yapmıştır.[58]

"İnsanlar! Muhammed'e tapan bilsin ki Muhammed ölmüştür. Allah'a ibadet edenler O'nun diri ve ölümsüz olduğunu bilirler. Allah Teâlâ buyuruyor ki: 'Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan evvel nice peygamberler gelip geçmiştir. O ölür veya öldürülürse siz gerisin geriye dönecek misiniz? Kim geri dönerse Allah'a bir zarar vermez. Allah şükredenlere mükâfatlarını verir.' "

(İbrahim Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 397)

Bilgi Görseli 2.8
Hz. Peygamber'in vefatı üzerine Hz. Ebu Bekir'in teskin edici konuşmasının bir kısmı

Etkinlik-4

30 dk.

Adı	**Hz. Ebu Bekir'in İslam Davetine Katkıları**
Amaç	**Hz. Ebu Bekir'in tebliğ sürecindeki rolü ile ilgili sınıflandırma yapabilme**

Yönerge: Etkinliği aşağıdaki uygulama adımları doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Hz. Ebu Bekir'in tebliğ sürecindeki katkılarını dönemlerine göre sınıflandırarak yazınız.

Gizli Davet Dönemi	....
Açık Davet Dönemi	....
Hicret Dönemi	....

Değerlendirme: Aşağıdaki cümleleri kutucukta yer alan ifadelerle eşleştirerek ifadenin yanındaki harfi parantez içindeki boşluğa yazınız.

İşkence gören köleleri satın alarak özgürlüklerine kavuşturmuştur.	(.....)
Miraç ve benzeri haberler kendisine iletildiğinde tereddütsüz imanını dile getirmiştir.	(.....)
Hicret sırasında güvenli bir güzergâh için müşrik bir kılavuzla anlaşmıştır.	(.....)
Hz. Peygamber'in vefatından sonra Müslümanların ilk halifesi olmuştur.	(.....)
Hac ibadetini yönetmek üzere Müslümanlara liderlik etmiştir.	(.....)
Hz. Peygamber'in hastalığı sırasında namaz kıldırmakla görevlendirilmiştir.	(.....)

a	Hac Emîrliği
b	Hicret'te Alınan Tedbirler
c	Hz. Peygamber'e Sadakati
ç	İlk Halife Oluşu
d	İmamlık Görevi
e	Kölelerin Azat Etmesi
f	Kur'an-ı Kerim'i Mushaflaştırması
g	Tebük Seferi'ne Katkıları
ğ	Ensab Bilgisini Kullanması

Hz. Ebu Bekir, cenaze işleriyle ilgilendiği sırada ensardan birkaç kişinin Benî Saide'nin gölgeliğinde halife seçimi yaptıklarını haber almıştır. Hz. Ebu Bekir Hz. Ömer'le oraya giderek duruma müdahale etmiştir. Hz. Ebu Bekir, ensar ve muhacirler için iki ayrı başkan seçilmesini öneren sahabileri, bu fikirlerinden vazgeçirmiştir. Halifelik için Hz. Ömer'le Ebu Ubeyde bin Cerrah'ı (ra) aday göstermiştir. Fakat sahabiler Hz. Ebu Bekir'in bu göreve layık görmüş ve o, İslam'ın ilk halifesi seçilmiştir.[59] İyi bir hatip olan Hz. Ebu Bekir, halife seçildikten sonra Müslümanlar arasındaki tüm gruplara güven veren bir konuşma yaparak görevine başlamıştır. Halifelik görevi sırasında bir yandan irtidat olaylarıyla uğraşan Hz. Ebu Bekir, diğer yandan fetihler yapmaya devam etmiştir. Halifeliği döneminde kararlılığı ve sorunları hızlı çözmesiyle Müslümanları bir arada tutmuştur.[60] Hz. Ebu Bekir'in önemli bir hizmeti de Kur'an-ı Kerim'i mushaf hâline getirmesidir. Fetih hareketlerinde hafızların şehit olması sebebiyle Kur'an ayetlerinin unutulmasından endişe edilmiş, bunun üzerine Hz. Ebu Bekir, Zeyd bin Sabit'in (ra) başkanlığında Kur'an-ı Kerim'in cemedilmesini emretmiştir.[61] Bu adım Kur'an-ı Kerim'in günümüze kadar değişmeden ulaşmasını sağlayan en önemli katkılardan biri olmuştur.

Etkinlik-5

30 dk.

Adı	**Hz. Ebu Bekir'in İslam Davetine Katkıları**
Amaç	**Hz. Ebu Bekir'in tebliğ sürecindeki rolünü yorumlayabilme**

Yönerge: Etkinliği aşağıdaki uygulama adımları doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Hz. Ebu Bekir'in tebliğ sürecindeki rolüyle ilgili düşüncelerinizi paylaşmak üzere öğretmeninizin rehberliğinde konuşma halkası oluşturunuz.

2. Paylaşılan düncelerden hareketle Hz. Ebu Bekir'in tebliğ sürecindeki rolünü yorumlayarak kısa bir metin yazınız.

Değerlendirme: Çalışmanızı aşağıdaki "Öz Değerlendirme Formu" ile değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütü	Evet	Kısmen	Hayır
Yönergeyi dikkatlice okudum.			
Hz. Ebu Bekir'in tebliğ sürecine katkılarını gözden geçirdim.			
Hz. Ebu Bekir'in tebliğ sürecine katkılarını not aldım.			
Hz. Ebu Bekir'in tebliğ sürecine katkılarını yorumlayan bir yazı yazdım.			
Yazımda dil ve anlatım kurallarını uyguladım.			

Performans Görevi

40dk.

Görev	**Drama Hazırlama**
Amaç	**Hz. Ebu Bekir'in kişilik özelliklerini yorumlayabilme**
Ürün	**Drama**
Değerlendirme Ölçütleri	**İş birliği, iletişim, esneklik**

Yönerge: Etkinliği aşağıdaki uygulama adımları doğrultusunda gerçekleştiriniz.

Not: Karekodda verilen "Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı" etkinliğin hangi ölçütlere göre değerlendirileceği ile ilgili bilgiler içermektedir. Etkinlik öncesinde ölçütleri mutlaka inceleyiniz.

Hazırlık Aşaması (10 dk.)

1. Sınıfı eşit gruplara ayırınız.
2. Hz. Ebu Bekir'in hayatından kişilik özelliklerini yansıtan bir olay araştırınız.

Dramatizasyon Yazım Aşaması (10 dk.)

1. Bulduğunuz olayı konuşma metni olarak yazıp dramatize ediniz.
2. Uygulama beş dakikayı açmayacak şekilde planlayınız.
3. Metni yazarken şu hususlara dikkat ediniz:
   a. Vermek istediğiniz mesajı kararlaştırınız.
   b. Kullanacağınız yapı unsurlarını (dramatik örgü, kişiler, mekan, zaman, çatışma vs.) belirleyiniz.
   c. Cümlelerinizin kısa ve anlaşılır olmasına özen gösteriniz, iki sayfayı geçmeyiniz.
   ç. Söz varlığını (deyim, atasözü, mecaz, terim vb.) bağlama uygun şekilde kullanınız.
   d. Yazınızda toplumsal hassasiyetlere zarar verecek ögeler kullanmayınız.

Dramatizasyon Uygulama Aşaması (20 dk.)

1. Yazdığınız metinde ilgili rolleri paylaşınız.
2. Dramatizasyonu gerçekleştirirken şu hususlara dikkat ediniz:
   a. Sahne sürenizi en fazla beş dakikayla sınırlandırınız.
   b. Vücudu ve zihni drama çalışmasına hazırlamak amacıyla ısınma hareketleri gerçekleştiriniz.
   c. Yazdığınız metindeki rolleri dağıtarak canlandırma aşamasına geçiniz.

Değerlendirme: Çalışmalarınızı yandaki karekodda verilen "Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı" ile değerlendiriniz.

2. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A. Aşağıdaki soruyu yönergeden yararlanarak cevaplayınız.

Yönerge: Aşağıdaki tabloda harfler karşılarındaki sembollerle kodlanmıştır. Bu sembollerle kelime yazarken her harf, eğik çizgi ile ayrılmıştır. Kelimeler arasında iki boşluk bırakılmıştır.

A	•——	G-Ğ	——— —•—	M	———	S-Ş	•••
B	——•••	H	••••	N	——•	T	——
C-Ç	——•—•—	I-İ	••	O-Ö	——— ———	U-Ü	••——
D	——••	J	•——— ———	P	•——— —•	V	•••——
E	•	K	——•——	Q	——— ——•——	Y	——•———
F	••——•	L	•———••	R	•——•	Z	——— ——••

Örnek soru: •/——• ••/——•——— ——/•• •——/• ——•/——• ——/• ——/——• •/• ——/••• •/——•••/••—— ———•••/•/——• ——/••/ • ——•

Çözüm: EN İYİ ARKADAŞ EBU BEKİR

1. Kodlanmış şekilde verilen Hz. Ebu Bekir'in özelliklerini bularak karşısındaki boşluğa yazınız.

	Kodlanmış İfadeler	Özellikleri
a.	•—— /——/••/ ——• ——	
b.	——— ——••/•• ——/ • ——••/ ••••/•• •——••/• ——/• ——••	
c.	•/••• ——/••• ——/• ——/••••	
ç.	•••/••/——• •/——• •/••/ ——— •——	
d.	••••/• ——/• ——• •/••/•• ——•/•/——/ •• ——/•——•/•/•••/•• ——/•——• •/ •• /•——••/•——••/• ——/••••	
e.	•/——— ——/••/• ——•/•• ——/• ——••/ ••••/• ——/——•—•	

B. 2-8. soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

2. Hz. Ebu Bekir'in güvenilirliği ve sadakatinin toplumdaki ilişkilerine olan etkileri nelerdir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

3. Hz. Ebu Bekir eziyet gören Müslüman köleleri satın aldığında babası ona kuvvetli köleleri satın almasını önermiştir. Bu öneriye Hz. Ebu Bekir nasıl karşılık vermiştir? Yazınız.

.....

.....

.....

4 ve 5. soruları metne göre cevaplayınız.

Hz. Ebu Bekir'in kızı Hz. Aişe, Arap dilini etkili kullanan ve çok iyi şiir yazan biriydi. Hafızası çok güçlü olduğu için Lebid'in birçok beytini, Kab bin Malik'in bütün kasidelerini, Hassan bin Sabit ve Abdullah bin Revaha'nın manzumelerini ezbere bilirdi. Arap dilinin anlaşılmasında şiirin önemine işaret ederek "Çocuklarınıza şiir öğretiniz ki dilleri tatlansın." derdi. Hz. Aişe fesahat ve belagatıyla da ünlü bir hatip olduğu için konuşması insanlara çok tesir ederdi. Babasının vefatı sonra kabri başında yaptığı dua, Cemel Vakası'ndaki hutbesi ve bazı mektupları onun edebî kabiliyetini gösteren şaheser örneklerdir.

(bk. Mustafa Fayda, "Aişe", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* 2/203)

4. Hz. Aişe'nin "Çocuklarınıza şiir öğretiniz ki dilleri tatlansın." ifadesini yorumlayınız.

.....

.....

.....

5. Hz. Aişe'nin şiirle ilgilenmesi onun hangi yeteneklerinin gelişmesini sağlamıştır?

.....

.....

.....

6. Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir Hicret yolculuğu için ne gibi tedbirler almıştır? Yazınız.

.....

.....

.....

7. Hz. Peygamber'e düzenlenmek istenen suikastte Ebu Cehil neden bütün kabilelerden birer temsilci katılmasını istemiştir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

8. Ahde vefa ilkesinin bireysel ve toplumsal önemini açıklayınız.

.....

.....

.....

C. 9-16. sorularda Hz. Ebubekir'le ilgili verilen cümleleri yandaki kelimelerle eşleştiriniz. Eşleştirdiğiniz kelimenin başındaki harfi cümlenin sonunda verilen boşluğa yazınız.

9.	Yüzü ve ahlakının güzelliği, eskiden beri hayır işlerinde bulunması nedeniyle verilen isimdir.	(.....)
10.	İslam'dan önceki adıdır.	(.....)
11.	İlk hac yöneticisi olması sebebiyle verilen ünvandır.	(.....)
12.	Mensup olduğu kabilenin ismidir.	(.....)
13.	"Ümmülmüminin" lakabına sahip kızıdır.	(.....)
14.	Arap kabilelerin soyunu inceleyen bu ilim sahasında geniş bilgi sahibidir.	(.....)
15.	Çok merhametli olduğu için verilen isimdir.	(.....)
16.	Babasının adıdır.	(.....)

a	Abdülkâbe
b	atik
c	Ebu Kuhafe
ç	emîrülhac
d	ensab
e	evvah
f	Haşimoğulları
g	Hz. Aişe
ğ	Hz. Esma
h	Teymoğulları

Ç. 17-26. cümleleri verilen ifadelerden uygun olanla tamamlayınız.

Abdullah bin Ureykıt	*Bedir*	*Bilal Habeşi*	*Darünnedve*
Darülerkâm	*eşnak*	*Hendek*	*Huneyn*
Uhud	*künye*	*Tebük*	*zülhilal*

17. Hz. Ebu Bekir, ... birçok Müslüman köleyi satın alarak özgürlüğüne kavuşturmuştur.

18. Hz. Ebu Bekir, müşriklerden ..... ile Hicret yolculuğunda kılavuzluk yapması için anlaşmıştır.

19. Hz. Muhammed'in (sav) nübüvvetinin ilk yıllarında Mekke'de İslamiyet'i tebliğ ettiği eve ..... denir.

20. Cahiliye Dönemi'nde ..... Mekkelilerin önemli meselelerinin görüşülüp karara bağlandığı yerdir..

21. Hz. Ebu Bekir, ... Savaşı'nda Hz. Peygamber'i canı pahasına korumuştur.

22. Hz. Ebu Bekir, Peygamber Efendimiz tarafından ..... Seferi'nde büyük sancağı taşımakla görevlendirilmiştir.

23. Hz. Ebu Bekir, ...Savaşı'nda esirlerin durumu ile ilgili Peygamber Efendimiz'e önerilerde bulunmuştur.

24. Kişileri genellikle çocuklarının isimleriyle tanıtan ifadelere ..... denir.

25. Hz. Ebu Bekir'e mal varlığını Allah (cc) yolunda harcadığı için ona ..... lakabı verilmiştir.

26. Cahiliye Dönemi'nde Hz. Ebu Bekir'in yerine getirdiği göreve ..... denir.

D. 27-32. çoktan seçmeli soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

27. Mekke'de Müslümanlara yönelik baskılar artınca bir grup Müslüman, Habeşistan'a hicret etmek zorunda kalmıştır. Habeşistan hükümdarı Necaşi, Müslümanları dinlemiş, onların inançlarını özgürce yaşayabileceklerini ifade etmiş ve kendilerini Mekke'den gelen baskılara karşı korumuştur.

Bu metne göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

A) Necaşi, Müslümanların Habeşistan'da güven içinde kalmasını sağlamıştır.
B) Müslümanlar bu yolculuğa ticari amaçlarla çıkmıştır.
C) Necaşi, Müslümanları ülkesinden çıkarmak istemiştir.
D) Müslümanlar Habeşistan'da kendi siyasi yönetimlerini kurmuştur.
E) Müslümanlar amaçlarına ulaşmış, Mekke'deki baskılar sona ermiştir.

28. I.İhtiyaç sahiplerine yardım
II.Köleleri satın alıp azat etme
III.Mescid-i Nebevi'nin arsasını satın alma
IV.Tebük Seferi'ne katkıda bulunma
V. Hicret yolculuğu için Hz. Peygamber'e deve hediye etme

Bu bilgilerden hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

A) Hz. Peygamber, sahabenin ekonomik katkılarını tüm alanlarda sınırlamıştır.
B) Yapılan infakların yalnızca askerî alanlarda kullanılmasını tercih etmiştir.
C) Hz. Peygamber kişisel ihtiyaçlarını tamamen reddetmişti.
D) Kendisine yönelik hediyeleri kabul etmemiş, toplumsal ve dinî faydayı öncelikli görmüştür.
E) Devlet işlerinde tüm harcama kararlarını yalnızca kendisi almıştır.

29. Semih, ekibiyle çalıştığı önemli bir projenin toplantısında işin en zor kısmını üstleneceğini söyler. Ancak günler geçtikçe Semih bu konuda hiçbir ilerleme kaydetmez. Ekibin geri kalanı durumu fark ettiğinde projeyi yetiştirebilmek için fazladan çalışmak zorunda kalır. Bu durum iş arkadaşları arasında rahatsızlığa neden olur ve artık onun sözlerine güvenmezler. Çünkü Semih bu hareketi sık sık tekrarlamaktadır.

Semih'in bu davranışı aşağıdaki değerlerden hangisinin eksikliğiyle açıklanabilir?

A) Ahde vefa etmek
B) Alçak gönüllülük
C) Bilgelik
D) Cesaret
E) Merhamet

30. Esma binti Ebu Bekir (ra), Hz. Muhammed (sav) ve babasının hicret yolculuğunda onlara yiyecek ve su taşımak için geceleri tehlikeli yolları aşarak Sevr Mağarası'na gitmiştir. Bu süreçte Esma (ra), yakalanma ve zarar görme riskiyle karşı karşıya olmasına rağmen görevini yerine getirmiştir.

Bu Metinde Esma binti Ebu Bekir'in (ra) hangi özellikleri ön plana çıkmaktadır?

A) Affediciliği ve merhameti
B) Bilgeliği ve hitabeti
C) Cesareti ve fedakârlığı
D) Cömertliği ve alçak gönüllülüğü
E) Kararlılığı ve sabrı

31. Hz. Ebu Bekir; Mekke Şehir Devleti'nin meclis üyesi, iyilikleriyle ünlü, zengin bir sahabidir. Mekke'de müşriklerin baskısı arttığında oradan ayrılarak bir liman şehrine gitmek için Yemen'e doğru yola çıkmıştır. Uzun bir seyahatten sonra Kaare Bölgesi'ne varmıştır. Bölgenin yöneticisi İbni Duğunne, onun vatanını terk etmeye mecbur kaldığını öğrenince buna çok üzülmüştür. Duğunne, onun ibadetiyle çevresindekileri etkilemesinden korktuğu için açıktan Kur'an okumaması ve namaz kılmaması şartıyla dostunun korunma ve savunmasını üstlenip onunla Mekke'ye gelmiştir. İbni Duğunne, askerî müttefiklerinden biri olduğu için Mekke'de büyük bir nüfuza sahiptir. Şehirde, herkesin önünde Hz. Ebu Bekir'in hamisi (eman veren kimsesi) olduğunu ilan etmiştir. Bu emanından bir süre sonra Hz. Ebu Bekir'in kendi evinin bahçesindeki mescidinde okuduğu ayetler çevredekilerin dikkatlerini çekmiştir. Bu durum karşısında Mekkeliler, yönetici aracılığıyla Hz. Ebu Bekir'den, kendi bahçesinde bile olsa yüksek sesle Kur'an okumamasını istemiştir. İbni Duğunne bu isteği Hz. Ebu Bekir'e ilettiğinde o, Yüce Allah'ın kendisi için yeterli olduğunu, başkasının himayesine ihtiyacı olmadığı söylemiştir. Resulullah'ın hayatı tehdit altında olduğu için de bir daha yanında Efendimiz olmadan Mekke'yi terk etmemiştir.

Bu metne göre Hz. Ebu Bekir ile ilgili aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılamaz?

A) Toplumda söz sahibi olmasına rağmen Müslüman olduğu için o da sıkıntılar yaşamıştır.
B) Mekke'ye döndüğünde onu koruyan ve savunan Kaare Bölgesi Başkanı İbni Duğunne olmuştur.
C) Yemen'de ticaret kervanlarını korumak amacıyla bulunmuştur.
D) Hz. Peygamber'in can güvenliği söz konusu olduğu için Mekke'den ayrılmaktan vazgeçmiştir.
E) Yüksek sesle Kur'an okuması Mekkeli müşrikleri rahatsız etmesine rağmen onların zorbalığına boyun eğmemiştir.

32. Resulullah, "gece yolculuğu" (İsra) ve Mirac sırasında başından geçen durum ve olayları etrafındakilere anlatmıştır. Kendisini dinleyenler anlattıklarına farklı tepkiler göstermiştir. Bazıları onunla alay etmiş ve ondan Kudüs şehrinin durumunu anlatmasını istemişlerdir. Bir kısmı ise günlerdir gelmesini bekledikleri ticaret kervanlarının şimdi nerede bulunduğunu söylemesini talep etmişlerdir. Aralarından biri de Ebu Bekir'e koşmuş ve kendisine durumu haber vermiştir. Ancak Hz. Ebu Bekir bunu öğrendiğinde bir an bile tereddüt etmeden "Şehadet ederim ki Muhammed'in (sav) söylediği her şey gerçektir, doğrudur." demiştir.

Bu metinde geçen olaydan sonra Hz. Ebu Bekir hangi ismi almıştır?

A) Atik
B) Emîrülhac
C) Evvah
D) Sıddık
E) Zülhilal

Üniteyle ilgili daha fazla soruya ulaşmak için karekodu kullanınız.

2. ÜNİTE SONNOTLAR

1 bk. Fayda, “Ebû Bekir”, 10/101-102.
2 bk. Demircan, *Hz. Peygamber (sas) Döneminde Gündelik Yaşam,* 229.
3 bk. Fayda, “Ebû Bekir”, 10/102.
4 bk. Demircan, *Hz. Peygamber (sas) Döneminde Gündelik Yaşam,* 230.
5 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 2/1113.
6 bk. Fığlalı, “Dârünnedve”, 8/555.
7 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 31.
8 bk. Fayda, “Ebû Bekir”, 10/105.
9 bk. Fayda, “Ebû Bekir”, 10/105.
10 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 2/804.
11 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 1/46.
12 bk. Fayda, “Ebû Bekir”, 10/107.
13 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, 1/111.
14 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 201.
15 bk. Fayda, “Ebû Bekir”, 10/103.
16 bk. Fayda, “Ebû Bekir”, 10/102-103.
17 bk. Fayda, “Ebû Bekir”, 10/104.
18 bk. Fayda, “Aişe”, 2/201.
19 bk. Fayda, “Aişe”, 2/203-204.
20 bk. Fayda, “Aişe”, 2/202.
21 bk. Yardım, “Esma bint Ebu Bekir”, 11/402.
22 bk. İbnü’l-Esir, *Üsdü'l-Ğabe,* 3/310.
23 bk. Kandehlevi, *Hayatü's-Sahabe,* 1/60-61.
24 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 1/332-334; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/94.
25 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 88.
26 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 93.
27 bk. Fayda, “Ebû Bekir”, 10/102.
28 bk. Fayda, “Ebû Bekir”, 10/102; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/95.
29 bk. Önkal, “Hicret”, 17/459.
30 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/17-18; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/111.
31 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/147.
32 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 111/112

33 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 118; Fayda, "Ebû Bekir", 10/102.

34 bk. Fığlalı, "Dârünnedve", 8/556.

35 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 119.

36 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,119*-120.

37 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/162.

38 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 120.

39 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/162.

40 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 120.

41 Tevbe suresi 40. ayet.

42 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/164.

43 bk. Kasas suresi 85. ayet.

44 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 125.

45 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/162,165.

46 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 126.

47 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 136; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/178.

48 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 163; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/226.

49 bk. Fayda, "Ebû Bekir", 10/103.

50 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 201.

51 bk. Fayda, "Ebû Bekir", 10/103.

52 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 207.

53 bk. Yiğit, "Tebük Gazvesi", 40/229.

54 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 300; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/273.

55 bk. Erul, "Veda Haccı", 42/590.

56 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 2/1096.

57 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 396.

58 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 397.

59 bk. İbnü'l-Esir, *el-Kâmil,* 2/189; Belazuri, *Fütuhü'l-Buldan,* 149; Fayda, "Ebû Bekir", 10/103.

60 bk. İbnü'l-Esir, *el-Kamil,* 2/205; Belazuri, *Fütuhü'l-Buldan,*150.

61 bk. Birışık, "Kur'an", 26/385.

3. ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA ÖNEMLİ BİR HADİSE: BEDİR SAVAŞI

3.1. SAVAŞA İZİN VERİLMESİ
3.2. İLK ASKERÎ KARŞILAŞMA: BEDİR SAVAŞI

► **Genelleme**

Bedir, Arap Yarımadası'nda Müslümanlara itibar kazandıran bir savaştır.

► **Bu ünitede sizlerden**

- askerî mücadeleyi gerektiren durumlar konusunda Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilmeniz,
- Bedir Savaşı'nın taraflarını müşahede edebilmeniz,
- Bedir Savaşı'nın önemini idrak edebilmeniz

beklenmektedir.

Ünite Dosyası

Ünite Sunusu

Üniteye Başlarken

(...)

Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş, asker!

Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alnı değer.

Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor Tevhîd'i…

Bedr'in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi…

(...)

(Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*, 822)

Bu dizelerde Bedir Savaşı'na katılmış sahabilerle Çanakkale şehitleri arasında ilişki kurulmasının sebepleri neler olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

3.1. SAVAŞA İZİN VERİLMESİ

Konuya Başlarken

1. Bedir Savaşı ile ilgili merak ettiklerinizi yazınız.

.....

.....

.....

2. Bedir Savaşı'nın Müslümanlar için taşıdığı önem hakkında fikirlerinizi paylaşınız.

3.1.1. Hicret'ten Sonra Mekke ve Medine

Müslümanlar, inançlarından dolayı Mekke'de birçok baskı ve zorlukla karşılaşmıştır. Müşriklerin gittikçe artan eziyetlerine rağmen onlar geri adım atmamıştır. Hz. Muhammed (sav), karşılaştığı tüm bu zorluklara aldırmadan İslam'ı tebliğ etmeye devam etmiştir. İslam'ın evrensel mesajının daha geniş kitlelere yayılması amacıyla yeni bir yerleşim yeri arama ihtiyacı belirmiştir. Ayrıca müşriklerin Müslümanlara yönelik acımasız düşmanlığı, Mekke'yi yaşanabilir bir yer olmaktan çıkarmıştır. Bu gelişmeler, Müslümanları daha güvenli bir yaşam sürebilecekleri ve kalıcı olarak yerleşebilecekleri yeni bölgeler arayışına yöneltmiştir.[1] Bunun üzerine Medine'den gelenlerle Akabe Biatleri yapılmış ve Medine'ye hicret kararı verilmiştir. Hicret kararının ardından, Müslümanlar peyderpey Medine'ye hicret etmeye başlamıştır.[2] Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir ise 12 Rebiüevvel (24 Eylül 622) tarihinde Medine'ye ulaşmıştır.[3]

Hicret eden Müslümanlar, Mekke'deki müşriklerin zulmünden kurtulmuş ve yeni yurtlarında kurulan İslam birliğinin üyeleri olarak önemli roller üstlenmiştir. İnançları uğruna Mekke'deki ev ve mallarını terk ederek Medine'ye göç eden Müslümanlar, muhacir olarak adlandırılmıştır.[4] Onlara her türlü desteği sağlayan Medineli Müslümanlara ise ensar ismi verilmiştir.[5] Hz. Peygamber, Mekkeli Müslümanlar ile Medineli Müslümanların arasında kardeşlik bağı (muahat) oluşturmuştur. Muahat uygulaması, toplumsal birliği manevi temeller üzerine inşa ederek kabileciliğin yerine inanç birliğini getirmiştir. Muahat sadece manevi bağla sınırlı kalmamıştır. Muhacirlerle evlerini, mallarını ve işlerini de paylaşan ensar onlara her konuda yardımcı olmuştur.[6] Bu uygulama yeni kurulan İslam devletinin güçlü bir temele oturmasını sağlayan en önemli etkenlerden biridir.[7] Hz. Muhammed'in (sav) Medine'deki ilk faaliyeti Müslümanlarla birlikte Mescid-i Nebevi'yi inşa etmektir. Mescit Müslümanların siyasi, idari ve dinî merkezi hâline gelmiştir. Bu mescidin bitişiğinde yapılan Suffe de İslam'ın ilk eğitim kurumu niteliğindedir[8] *(Görsel 3.1).*

Muahat uygulamasının İslam toplumuna katkıları hakkında düşüncelerinizi paylaşınız.

Görsel 3.1: *Mescid-i Nebevi'nin bitişiğinde yer alan Suffe (Temsilî)*

Hicret'ten önce Medine'deki Araplar ile Yahudiler arasında kabilecilik anlayışından dolayı hukuki ve siyasi bir birlik kurulamamıştır. Hz. Peygamber, bu birliği sağlamak için Evs ve Hazrec kabilelerinin kendi aralarında ve Yahudi kabilelerle olan sorunlarını onlarla görüşerek çözmüştür.[9] Fakat Medine'de tüm inanç gruplarını içine alan hukuki, siyasi, ekonomik ve dinî hükümler içeren anayasa niteliğinde bir sözleşmeye ihtiyaç vardı. Peygamber Efendimiz, Medine Sözleşmesi olarak bilinen elli maddelik bir metinle bu ihtiyacı karşılamış ve toplumsal birliği sağlamıştır.[10]

Medine Sözleşmesi'ndeki Bazı Maddeler

1. Bu sözleşme, Hz. Peygamber tarafından tüm Müslümanlar ve onlarla beraber savaşanlar için düzenlenmiştir.
2. Her kabile, diyet ve savaş esirlerinin fidyesini müminler arasındaki akılcı esaslara ve adalete göre ödeyecektir.
3. Hiçbir mümin suç işleyen bir kişiyi savunmaya kalkışmayacaktır.
4. Yahudilerin dinleri kendilerine, müminlerin dinleri de kendilerinedir. Bütün Yahudi kabileler birbirine karşı aynı haklara sahiptir.
5. Medine'deki her zümre şehrin savunmasında kendine ait bölgeden sorumludur.

(bk. Muhammed Hamidullah, *Vesaikus-Siyasiyye*, 57, 63; *İslâm Peygamberi*, 1/191, 210)

Bilgi Görseli 3.1: *Medine Sözleşmesi'ndeki bazı maddelerin içeriği*

Medine'de birliği ve güvenliği sağlayan Hz. Muhammed'in (sav) sonraki adımı şehrin çevresindeki kabilelerle görüşmek olmuştur. Hz. Peygamber, bu görüşmelerde İslam'ı tebliğ etmiş; Medinelilerle hâlihazırda var olan antlaşmaları da yenilemiştir. Böylece Müslümanlar, Suriye yönüne giden ticaret yolları üzerinde söz sahibi olmuştur.[11]

Hz. Peygamber'in Medine'de yaptığı önemli faaliyetlerinden biri de Müslümanlar için nüfus sayımıdır. Sayım sonucunda şehirde yaklaşık bin beş yüz Müslüman olduğu tespit edilmiştir.[12] Hz. Peygamber, daha sonra Medine dışındaki Müslümanların da buraya hicret etmelerini emretmiştir. Bu mecburiyet Mekke'nin Fethi'ne kadar devam etmiştir.[13] Hz. Peygamber bu emirle İslam devletini güçlendirme, Müslümanların sayısını artırma ve güvenliklerini sağlamayı amaçlamıştır.

Bilgi Görseli 3.2: *Medine'de yaşayan bazı kabilelerin tahminî yerleşim yerleri*

Hz. Muhammed (sav) ve Müslümanların çoğunluğu Mekke'den ayrıldığı hâlde müşriklerin İslam düşmanlığı devam etmiştir. Hz. Peygamber'in Mekke'deki suikasttan kurtulmuş olmasından rahatsız olan müşrikler, Onu Medine'de de rahat bırakmamışlardır. Mekke'nin ileri gelen isimlerinden Ebu Süfyan ve Ubey bin Halef, Medineli Müslümanlara muhacirleri himaye etmenin yanlış olduğunu anlatan bir mektup göndermiştir. Ancak ensar, müşriklerin bu isteğini kesin bir dille reddetmiştir. Mekkeliler, bu defa Hz. Muhammed'in (sav) Medine'deki muhaliflerine mektup göndermeye karar vermiştir. Hz. Peygamber'in gelişi ile Hazrec kralı olma planı bozulan ama Medine'deki menfaatlerini kaybetmemek için Müslüman gibi görünen Abdullah bin Ubey bin Selül ve onun putperest arkadaşları bunun için en uygun kişilerdir.[14] Ebu Süfyan ve Ubey bin Halef, Abdullah bin Ubey bin Selül ve arkadaşlarını eğer Hz. Peygamber'e engel olmazlarsa Medine'ye gelip onları yok etmekle tehdit eden mektup göndermişlerdir.[15] Mekkeli müşrikler bu mektuplarla amaçlarına ulaşamayınca Medine'deki Yahudilerle hareket etmeye karar vermiştir. Onların yardımıyla çeşitli suikast ve saldırılar yapmıştır. Hatta bu saldırıların bazıları ölümlere neden olmuştur.[16] Bu durum daha sonra Yahudilerin Medine'den sürülmesiyle sonuçlanmıştır.[17]

Medineli Hristiyanlardan Evsli Ebu Amir ise akrabası Abdullah bin Ubey bin Selül'ün[18] başını çektiği münafıkları organize etmiştir. Münafıklar; Müslümanların arasına fitne sokmak için yalan haberler yaymış, ticari işlerine karışmış ve zarar etmeleri için uğraşmıştır.[19] Hatta Kuba Mescidi yakınında "Mescid-i Dırar" olarak anılan bir yapı inşa etmişlerdir. Münafıkların; işlerini rahatça görüşmek, Müslümanlara karşı silah ve mühimmat toplamak için inşa ettikleri bu yapı hakkında Allah (cc), Peygamber Efendimiz'i uyarmış[20] ve bu nifak yuvası Hz. Peygamber'in emriyle yıkılmıştır.[21] Hz. Peygamber, münafıkların tüm İslam karşıtı faaliyetlerine rağmen onların isimlerini ifşa etmemiş ve hiçbirini cezalandırmamıştır. Sadece münafıkların özelliklerini anlatarak Müslümanlardan dikkatli olmalarını istemiştir.[22]

SIRA SİZDE

1. Hz. Peygamber'in sonuçları ön görerek bir plan dahilinde hareket etmesinin nedeni ve sonuçları neler olabilir?

2. Peygamber Efendimizin bu yaklaşımı günlük yaşamınızda hangi durumlar için size rehberlik edebilir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.1.2. Askerî Mücadeleye Doğru

Hz. Peygamber, Mekkelilerin saldırılarına karşı Medine'yi savunmak için bazı kararlar almıştır. Müslümanlar, Mekkelilerin zulümleri karşısında müşriklerle savaşmak istemişler ama bu dönemde inen ayetler savaşa izin vermemiştir. Yüce Allah, bu süreçte savaşın zorluğunu ve sorumluluklarını hatırlatan ayetlerle Müslümanları uyarmıştır.[23] Ancak müşriklerin saldırıları, Müslümanların Mekke'deki mallarına el konulması gibi bazı sebepler artınca Yüce Allah, savaşa izin verdiğini bildiren ayetlerle Müslümanların gönlünden geçeni onlara bahşetmiştir. Konuyla ilgili ayetler ve Peygamber Efendimiz'den rivayet edilen hadisler incelendiğinde görüleceği gibi Müslümanlar, Mekkeli müşrikler tarafından savaşa mecbur bırakılmışlardır.

İlk seriyyelerin amaçlarıyla ilgili afiş

Hz. Peygamber, savaşa izin veren ayetlerden sonra özellikle bölge hâkimiyetini kontrol altına almak için tedbirler almıştır.[24] Mekkelilerin kervanlarının Müslümanların nüfuz bölgesinden geçmesini engellemek için küçük harekâtlar düzenlemiştir.[25] Aynı zamanda güvenlik amacı taşıyan bu askerî harekâtlara **"seriyye"**[26] ve **"gazve"**[27] denir. İlk seriyye Hz. Hamza komutasındaki seferdir.[28] Bedir Savaşı'na kadar birçok seriyye ve gazveye çıkılmıştır. Müslümanlarla müşrikler arasındaki ilk fiili çatışma ise Abdullah bin Cahş Seriyyesi'nde yaşanmıştır.[29] Bu olaydan iki ay sonra da Bedir Savaşı gerçekleşmiştir.

***Seriyye**, hedef ve planını Hz. Muhammed'in (sav) belirleyip kendisinin katılmadığı ve bir sahabiyi komutan tayin ettiği askerî harekâtlara denir.*
(bk. Serdar Özdemir "Seriyye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 36/565)

***Gazve**, Hz. Peygamber'in bizzat katılıp yönettiği askerî harekâtlara denir.*
(bk. Hüseyin Algül, "Gazve", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 13/488)

Hz. Peygamber, yirmi yedi gazveye katılmıştır. Bu gazvelerden ilki Ebva (Veddan) Gazvesi'dir. Müşriklerle savaşılan gazveler dokuz tanedir. Bunlar Bedir, Uhud, Müreysi, Hendek, Kurayza, Hayber, Mekke'nin Fethi, Huneyn ve Taif gazveleridir. Seriyyelerin sayısı ise kırk yedidir.[30]

Müslümanlara savaş izni belli şartlarla verilmiştir. Öncelikle Allah (cc) rızası için savaşmaları emredilmiştir. Ardından haklı bir gerekçe ile kendilerini savunmaları için savaşabilecekleri bildirilmiş, savaşın zulüm ve saldırı karşısında yapılması emredilmiştir.[31] Böylece Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de, savaşın sadece Allah (cc) yolunda olmasını temel meşruluk şartı olarak saymaktadır.[32] İslam dini savaşlarda çocuklara, yaşlılara, kadınlara ve hayvanlara zarar verilmemesini emrederek savaş hukuku açısından sınırlar koymuştur[33] *(Görsel 3.2).* Savaş ortamında dahi silahını bırakıp aman dileyenin öldürülmemesini, öldürülmüş olanın bedenine dahi kötü muamele edilmemesini, esir alınanlara insanca muamele edilmesini emretmiştir.[34] Böylece İslam'ın savaş konusundaki ilke ve kuralları ortaya konmuştur. Bu ilke ve kurallar, hak ve hukuku önceleyerek toplumu her türlü aşırılık ve kötülükten arındırmayı amaçlamaktadır.

Görsel 3.2: *İslam'ın savaş hukuku anlayışı, ağaçlara ve doğal çevreye zarar verilmesini yasaklar.*

SIRA SİZDE

İslam dininin savaştaki bazı ilke ve kurallarını göz önünde bulundurduğunuzda şiddetin önlenmesine yönelik sorumluluklarınız neler olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Seriyye ve Gazvelerin Amaçları

Seriyye ve gazvelerin düzenlenmesinde Müslümanların bazı amaçları vardır.

Bilgi Görseli 3.3: *Seriyye ve gazvelerin amaçları*

(bk. Muhammed Hamidullah, *Hz. Peygamber'in Savaşları*, 28; *İslâm Peygamberi*,1/219-222; Mustafa Ağırman, "Mekke Müşrikleriyle İlişkiler", 1/337-338)

Etkinlik-1

35 dk.

Adı	Araştır & Paylaş
Amaç	Askerî mücadeleyi gerektiren durumlar konusunda Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme

Yönerge: "Ön Hazırlık" bölümünde belirtilen adımları ders öncesinde, "Uygulama" bölümünde belirtilen adımları ders esnasında takip ederek etkinliği tamamlayınız.

Ön Hazırlık

1. Aşağıda verilen ayetlerin meallerini, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayınlanan matbu ve dijital kaynaklardan bularak okuyunuz.

- Bakara suresi 190. ayet
- Bakara suresi 193. ayet
- Nisa suresi 75. ayet
- Hac suresi 39. ayet
- Hac suresi 40. ayet

2. Ayetleri içeriklerini dikkate alarak sınıflandırınız.

Konular	Sure Adı ve Ayet Numarası
Savaşın Sınırları ve Meşruluğu	
Zulme Uğrayanlara Savaş İzni	
İnanç ve İbadet Özgürlüğünü Koruma	
Mazlumları ve Zayıfları Koruma	

3. Ayet meallerinden hareketle savaşı gerekli kılan hususlar hakkında çıkarımlarınızı not ediniz.

.....

.....

.....

Uygulama

1. Öğretmeninizin rehberliğinde, aşağıdaki sorular çerçevesinde bir tartışma ortamı oluşturunuz.

- Okuduğunuz ayetlerde savaşı meşru kılan sebepler nelerdir?
- Günümüzde savaşlara neden olan durumlar nelerdir?
- Bu durumlara ilişkin görüşleriniz nelerdir?

Değerlendirme: Araştırmanız ve görüş alışverişiniz neticesinde, günümüzde savaşlara neden olan durumlarla ilgili neler yapılabileceğine ilişkin düşüncelerinizi yazınız.

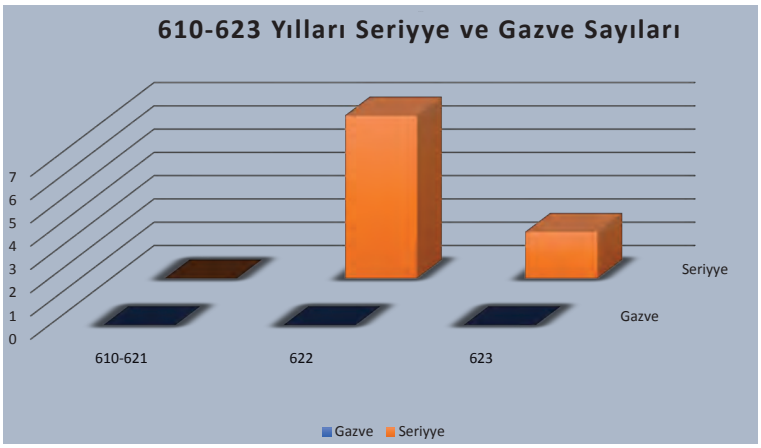
.....

.....

.....

SIRA SİZDE

Grafikte Bedir Savaşı'na kadar yapılan seriyye ve gazvelerin istatistiksel bilgileri verilmiştir. Bu bilgelerden yararlanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

(bk. Hüseyin Algül, "Gazve", 13/488)

1. **610 ila 623 arasında gerçekleşen seriyye ve gazve sayısı kaçtır?**

.....
.....
.....

2. **610-621 yılları arasında kaç seriyye ve gazve yapılmıştır? Sebebi ne olabilir?**

.....
.....
.....

3. **622-623 yıllarında önceki yıllara göre seriyye ve gazvelerin sayısında nasıl bir değişiklik olmuştur? Sebeplerini açıklayınız.**

.....
.....
.....

4 **Grafikten hareketle Hz. Peygamber'in savaş ve barış konusundaki yaklaşımı hakkında neler söyleyebilirsiniz?**

.....
.....
.....

3.2. İLK ASKERÎ KARŞILAŞMA: BEDİR SAVAŞI

Konuya Başlarken

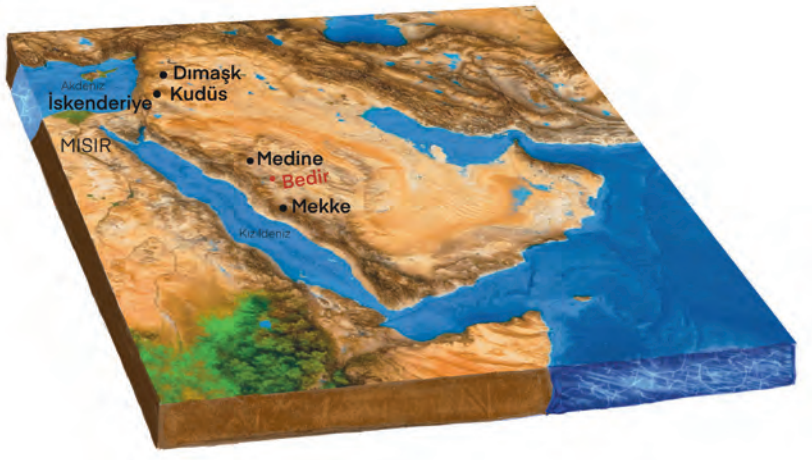
Aşağıdaki soruyu ayet meallerine göre cevaplayınız.

> ***"Sizinle savaşanlara karşı Allah yolunda siz de savaşın. Ancak aşırı gitmeyin. Çünkü Allah aşırı gidenleri sevmez."***
>
> (Bakara suresi 190. ayet)
>
> ***"Kendileriyle savaşılanlara (müminlere), zulme uğramış olmaları sebebiyle, (savaş konusunda) izin verildi. Şüphe yok ki Allah, onlara yardıma mutlak surette kadirdir."***
>
> (Hac suresi 39. ayet)

Ayetlerin Bedir Savaşı'na hazırlık sürecinde nasıl etkileri olmuştur? Düşüncelerinizi paylaşınız.

3.2.1. Bedir Savaşı'nın Arka Planı ve Sebepleri

Bedir, Arap Yarımadası'nın genel yapısına göre su kaynaklarının daha çok bulunduğu bir yerdir. Ticaret kervanlarının sık geçtiği bir güzergâh üzerinde bulunur ve önemli bir konaklama bölgesidir.[35] Savaşa izin veren ayetlerden sonra Hz. Muhammed (sav), bölgenin stratejik önemi nedeniyle Mekkeli müşrikleri sıkı takibe almıştır. Bu süreçte müşriklerin büyük bir kervanla Şam'a doğru ilerledikleri bilgisini alır. Kervanda muhacirlerin Mekke'deki evlerinden yağmalanan mallar da bulunmaktaydı. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz daha detaylı bilgi toplamak için birkaç sahabiyi gözlemci olarak Filistin'e kadar göndermiştir.[36]

Bilgi Görseli 3.4: *Bedir'in coğrafi konumu*

Bedir, Mekke-Medine yolunun Şam kervan yoluyla birleştiği yerde, Medine'nin 160 km güneybatısında Kızıldeniz sahiline 30 km uzaklıkta bulunan küçük bir kasabadır.

(bk. Mustafa Fayda, "Bedir Gazvesi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* 5/325)

Barışı esas alan İslam, savaşa izin vererek Müslümanların meşru müdafaa hakkını güvence altına almıştır. Müslümanları müşriklere karşı savaşa sürükleyen sebepler üç maddede özetlenebilir.

1

Müşriklerin Müslümanlara Yönelik Tehditleri: Hicret'ten sonra İslam'ın yayılışı ve güçlenişi müşrikleri rahatsız etmiştir. Çünkü onlar Hz. Peygamber'i durduramamış, İslam'ın yayılmasını ve Müslümanların destek bulmasını engelleyememiştir. Bu yüzden, önce ensarı ardından Medineli diğer yöre halkını tehdit etmişlerdir. Müşrikler bunlardan sonuç alamayınca Medine Yahudilerini ve münafıkları devreye sokmuşlardır. Hatta baskınlar yaparak Müslümanları yıldırmaya çalışmışlardır.[37] Müşriklerin bu faaliyetleri Hz. Peygamber'i daha sıkı tedbir almaya yöneltmiştir.[38]

2

Ticaret Yollarındaki Çatışmalar: Müşrikler, muhacirlerin Mekke'deki mallarına el koymakla birlikte Medine'nin Yemen ile ticaret yolunu kapatarak Müslümanları zor durumda bırakmak istemiştir.[39] Müslümanlar da devletler hukukunun karşılıklılık esasına göre seriyye ve gazvelerle Mekke'nin Suriye ve Mısır'a uzanan ticaret yollarını kapatmaya çalışmıştır. Bu amaçla müşriklerin bin deve, elli bin dinar sermaye ile hazırladığı Ebu Süfyan başkanlığındaki kervanı[40] takibe almışlardır. Çünkü müşrikler, bundan elde edilen kâr ile Müslümanları yok edecek büyük bir savaşın maliyetini karşılamayı amaçlamıştır. Müslümanlar için kervanı ele geçirmek Mekke'deki mallarını kurtarmak, Mekkelilerin zulmüne son vermek ve ciddi bir ganimet elde ederek güçlerine güç katmak anlamı taşımaktadır.[41]

3

***A*bdullah bin Cahş Seriyyesi:** Hz. Peygamber'in Bedir Savaşı'ndan önce Abdullah bin Cahş'ın liderliğinde istihbarat için gönderdiği seriyye, Nahle denen yerde bir Kureyş kervanına rastlar. Sahabiler aralarında istişare ederek kervanı ele geçirmeye karar verir. Hz. Peygamber'in çatışmaya girmelerini yasaklamasına rağmen çıkan arbedede birkaç müşrik öldürülür. Kervan ve esirleri Medine'ye götürdüklerinde Hz. Peygamber bunu onaylamaz. Ayrıca haram aylar da henüz devam etmektedir.[42] Ancak daha sonra inen bazı ayetler üzerine Hz. Peygamber ganimetlerin ve esirlerin şehre alınmasına izin verir.[43] Bu olay Müslümanların güçlenmesini hazmedemeyen Mekkeli müşrikler için savaş bahanesi olmuştur.[44]

▲ **Bilgi Görseli 3.5:** *Bedir Savaşı'nın başlama sebepleri*

Etkinlik-2

40 dk.

Adı	**Sor, İncele & Paylaş**
Amaç	**Bedir Savaşı'nın taraflarını müşahede edebilme**

Yönerge: Etkinliği aşağıdaki uygulama adımları doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Aşağıdaki şemayı doldurunuz.

Merak Ettiklerim	
Bedir Savaşı'nın Tarafları	
Sorularım	

2. Merak ettiklerinizi ve sorularınızın cevaplarını incelemek üzere aşağıdaki kaynaklardan bir araştırma yapınız

- **Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan kitaplar**
- **TDV İslâm Ansiklopedisi**
- **edu.tr / gov.tr uzantılı genel ağ bağlantıları**

3. Orduların özellikleri ve tarafların savaş öncesindeki durumu hakkında çıkarımlarınızı not ediniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. İki tarafın ordularıyla ilgili düşüncelerinizi öğretmeninizin rehberliğinde paylaşınız.

Değerlendirme: Bu form, kendinizi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıdaki listede okuduğunuz ifadelere katılıyorsanız "Evet", kısmen katılıyorsanız "Kısmen", katılmıyorsanız "Hayır" seçeneğini "X" ile işaretleyiniz. Bu formda "Hayır" ve "Kısmen" bölümündeki işaretleriniz çoğunluktaysa öğrenme eksikliklerinizi gideriniz

Değerlendirme Ölçütü	Evet	Kısmen	Hayır
Müşrik ve Müslüman ordularının özellikleri hakkında yeterli bilgi topladım mı?			
Her iki ordunun asker sayısı, komutanı, silah ve teçhizatı hakkında detaylı bilgi edindim mi?			
Orduların strateji ve motivasyonlarını karşılaştırma aşamasına katkıda bulundum mu?			
Venn diyagramını doğru bir şekilde oluşturdum mu? (Özellikler doğru yerleştirildi mi?)			
Ortak ve farklı özellikleri doğru bir şekilde analiz edip diyagrama yerleştirdim mi?			
Diyagramı sınıfta sunarken fikirlerimi açık ve anlaşılır bir şekilde ifade ettim mi?			

3.2.2. Savaş Hazırlıkları

Müslümanların Cephesi

Hz. Peygamber, muhacirlerin Mekkeli müşrikler tarafından yağmalanan mallarını kurtarmak için Mekke kervanını Zül-Uşeyre'de yakalamak istemiştir.[45] Ancak müşrikler bölgeyi geçtiği için tüm planını kervanın birkaç ay sonraki dönüşü üzerine yapmıştır. Bilgi almak için birçok sahabiyi kervan güzergâhında bulunan ticaret yollarına göndermiştir.[46] Mekke'ye ulaşmadan kervanın önünü kesebilmek için muhacir ve ensar ile istişarelerde bulunmuş; onlara harekâtın önemini, harekâta kimlerin katılacağını, nasıl hareket edileceğini anlatmıştır. Hz. Peygamber, bu görüş alışverişinden sonra Müslümanlara gazve çağrısında bulunmuştur.[47] Ancak gazveye katılma konusunda kimseyi zorlamamış, gönüllü olanları gazveye dâhil etmiştir. Bazı sahabiler Medine'de kalmaya karar vermiştir.[48] Bu gazvede Müslümanların amacı savaşmak değil kervana ulaşmak olduğu için Müslümanlar bütün imkânlarını seferber etmemişlerdir.[49] Hz. Peygamber Medine'den ayrılırken kendisini temsilen namaz kıldırmak için görme engelli bir sahabi olan Abdullah bin Ümmü Mektum'u vekil tayin etmiştir. Devlet işlerini yapma ve Medine'nin güvenliğini sağlama görevini ise Ebu Lübabe'ye vermiştir.[50] Hz. Peygamber, Hicret'in ikinci yılında, ramazan ayının on ikisinde ordusuyla Medine'den yola çıkmıştır. Hz. Muhammed (sav), Medine çıkışında Büyutussukya denilen yerde ordusunu durdurup son kez kontrol etmiş ve yaşı küçük olan sekiz genci şehre geri göndermiştir.[51]

Kontrollerden sonra ordu hareket etmiş ve Zefiran Vadisi'ni geçerek Bedir yakınlarına yerleşmiştir.[52] Hz. Ali gibi genç sahabileri Bedir kuyuları çevresine öncü olarak göndermiştir.[53] Kendisi de birkaç arkadaşı ile vadileri dolaşmış; bedevilerden, Mekkeliler ve kervan hakkında bilgi almaya çalışmıştır.[54]

SIRA SİZDE

Aşağıdakı soruyu metne göre cevaplayınız.

SAVAŞ ÖNCESİ İSTİŞARE

Hz. Muhammed (sav), gazve hazırlıkları sırasında İslam'a davetten uygulanacak stratejilere kadar her konuda sahabe ile istişare eder. Habercilerden, Ebu Süfyan'ın kervanı ile sahilden kaçtığını ve Mekke ordusunun doğrudan üzerlerine geldiğini öğrenince Müslümanları toplar ve onlara: "Ey Müslüman topluluğu! Kureyş ordusu Mekke'den çıktı; üzerimize doğru büyük bir öfke ve azgınlıkla geliyor. Ne dersiniz? Sizce kervanın peşine düşmek mi daha uygundur yoksa gelen Kureyş ordusu ile savaşmak mı?" diye sorar.
Hz. Peygamber'in bu sorusu üzerine bazı Müslümanlar, kervanı ele geçirmenin daha kolay olduğunu Mekkeliler ile çatışmaya gerek olmadığını söyler. Hz. Muhammed (sav) kervanın ve Mekke ordusunun durumunu açıkladıktan sonra Hz. Ebu Bekir, tereddüt içinde olan orduya müşriklerle savaşmanın daha uygun olduğunu vurgulayan bir konuşma yapar. Bunun üzerine muhacirlerden Mikdat bin Amr ve ensardan Sad bin Muaz, Hz. Muhammed'e (sav) olan iman ve bağlılıklarını ifade eder. Hz. Peygamber, Enfal suresinin 7 ve 8. ayetlerinde Allah'ın (cc) buyurduğu gibi hakkı hâkim kılmak için mücadele eder. Bu karar üzerine ordunun, müşrikleri nerede karşılayacağını ve savaş alanındaki yerleşimini istişare ederler.

(bk. İbn *Hişam*, *İslam Tarihi*, 2/348, 355; İbn Sa'd, *Tabakat*, 2/13, 14, 22; Belazuri, *Ensab*, 1/293-294; Taberi, *Tarih*, 2/434-440)

1. İstişare etmenin faydaları neler olabilir?

.....

.....

2. Farklı çözüm yollarının ortaya çıkması nasıl mümkün olabilir?

.....

.....

Müşriklerin Cephesi

Mekkeli müşriklerin Müslümanlara karşı sermaye oluşturmak için hazırladığı kervan Müslümanlara gözükmeden Suriye'ye gitmiştir. Ebu Süfyan, dönüş sırasında Müslümanların kervanın yolunu kesmesinden korktuğu için onlar hakkında bilgi toplamaya çalışır. Özellikle Medineli Yahudiler ve münafıklardan bilgi alır. Müslümanların kervanı ele geçirmek istediklerini öğrenen Ebu Süfyan Mekke'ye haberci göndererek yardım ister.[55] Bedir'e yaklaştığında kuyuların civarında Müslümanları soruşturur ve onların yakınlarda olduğunu anlar. Bunun üzerine kervanını Bedir Vadisi'ne girmeden sahile yöneltir ve Mekke'ye dağların arkasından giderek Müslümanlardan kaçar.[56]
Mekkeliler, Ebu Süfyan'ın gönderdiği haber ve Ebu Cehil'in teşvikiyle savaş hazırlıklarına başlar.[57]

Müşrikler savaşta kesin bir zafer istedikleri için Müslümanlardan çok daha büyük bir ordu hazırlamışlardır.[58] Ebu Leheb gibi mazereti olan bazı kişiler orduya katılmayıp para karşılığında kendi yerlerine asker göndermiştir.[59] Ebu Cehil; Hz. Peygamber'in Müslüman olmasına rağmen Mekke'de kalan ve Müslümanlara gizlice bilgi aktaran amcası Abbas'ı, Ebu Talib'in oğulları Talib ve Akil gibi akrabalarını da müşrik ordusuna katılmaya zorlamıştır.[60] Ancak yolda Talib gibi bazı gönülsüzler Mekke'ye dönmüştür.[61]

Büyük bir hazırlıkla yola çıkan müşrik ordusu Cuhfe'ye vardığında Ebu Süfyan'ın kervanının kurtulduğunu öğrenir. Bunun üzerine Ahnes bin Şerik ve bazı müşrik liderleri, artık savaşmaya gerek kalmadığını düşünerek geri dönmek istemiş ancak Ebu Cehil'in sıkı propagandası karşısında birçoğu bundan vazgeçmiştir.[62] Ahnes bin Şerik ve ona tabi olan Zühreoğulları'ndan üç yüz kadar asker Ebu Cehil'e uymayarak daha sonra geri dönmüştür.[63] Bu şekilde Bedir'e kadar gelen ordu, el-Udvetü'l-kusva denilen yerin yakınında Akankal Tepesi'nin arkasına yerleşmiştir.[64] Tepenin bir tarafında müşrikler, diğer tarafında Müslümanlar birbirlerinden habersiz bir şekilde konuşlanmıştır. Bu konu Kur'an-ı Kerim'de **"İki birlik karşılaştığı sırada siz vadinin (Medine) daha yakın yamacında idiniz, onlar ise daha uzak olan yamaçta idiler, kervan da sizden daha aşağıda bulunuyordu. Eğer siz karşılaşma yeri ve zamanı hususunda anlaşma yapmaya çalışsaydınız aranızda ihtilaf çıkardı; fakat Allah, olmasını murat ettiği şeyi gerçekleştirmek için böyle yaptı; ta ki ölenin niçin öldüğü, yaşayanın niçin yaşadığı da apaçık ortaya çıksın. Kuşkusuz Allah her şeyi işitir, her şeyi bilir."**[65] ayetiyle açıklanır.

SIRA SİZDE

Aşağıdaki soruyu metne göre cevaplayınız.

Hz. Peygamber, savaş kararından sonra Hz. Ebu Bekir ile keşfe çıkmış ve Mekke ordusu hakkında bilgi toplamıştır.[66] Müşriklerin yerini öğrenen Hz. Muhammed (sav) sahabe ile istişare ederek ordusunu Bedir kuyularına yakın bir bölgeye hareket ettirmiştir.[67] Sahabeden Hubab bin Münzir (ra), Hz. Peygamber'in orduyu orada konuşlandırırken verdiği kararın vahiy mi yoksa kendi görüşü mü olduğunu sormuştur. Hz. Peygamber'in görüşü olduğunu öğrenince de kuyulara hâkim olmak için sadece bir kuyuyu açık bırakıp diğerlerini kapatmayı tavsiye etmiştir. Bu görüşü uygun bulan Hz. Peygamber, orduyu güneye hareket ettirir ve güneşi arkalarına alacak şekilde kuyunun başına yerleştirir.[68] Bu yerleşimle müşriklerin olumsuz etkilenebilecekleri fiziksel şartlar sağlanmış olur.[69]

Savaş başlamadan önce Hz. Muhammed (sav) için alana hâkim bir yerde karargâh olarak kullanılacak el-Ariş (gölgelik) yapılır.[70] Hz. Peygamber, Müslümanlara savaşta yüksek sesle söyleyecekleri parolalar[71] öğretmiş ve bazılarının başlık veya miğferlerine yünden püskül vb. şeyler takmalarını istemiştir.[72] Hz. Peygamber, genel komutanlık sancağını (beyaz sancağı) taşımak için Musab bin Umeyr'i (ra) görevlendirmiştir.[73]

Hz. Peygamber, savaştan önceki geceyi nafile namaz kılarak ve *"Allah'ım bize olan yardım ahdini ve zafer vaadini istiyorum. Allah'ım eğer bu cemaatin helakini istersen artık yeryüzünde ibadet edecek kimse kalmayacak."*[74] diye dua ederek geçirmiştir. Aynı geceyi müşrikler ise yaşadıkları olumsuz durumlar nedeniyle huzursuz ve korku içinde geçirmiştir. Gün ağarınca Bedir Vadisi'ne inmişler ve Müslümanların karşısında yerlerini almışlardır. [75]

Yapılan hazırlıkların savaşın sonucuna muhtemel etkisi nasıldır? Görüşlerinizi paylaşınız.

Çalışma Kâğıdı

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Hz. Peygamber'in Bedir Savaşı'na giderken bazı sahabileri geri göndermesinin sebebi nedir?

.....

.....

.....

2. Müslümanlar, Ebu Süfyan'ın kervanını ele geçirmek ya da Mekke ordusuyla savaşmak arasında karar verirken istişare etmiştir. Karar sürecini etkileyen durumları yazınız.

.....

.....

.....

3. Hz. Peygamber'in savaş stratejilerini belirlerken ashabıyla yaptığı istişarelerin önemini yazınız.

.....

.....

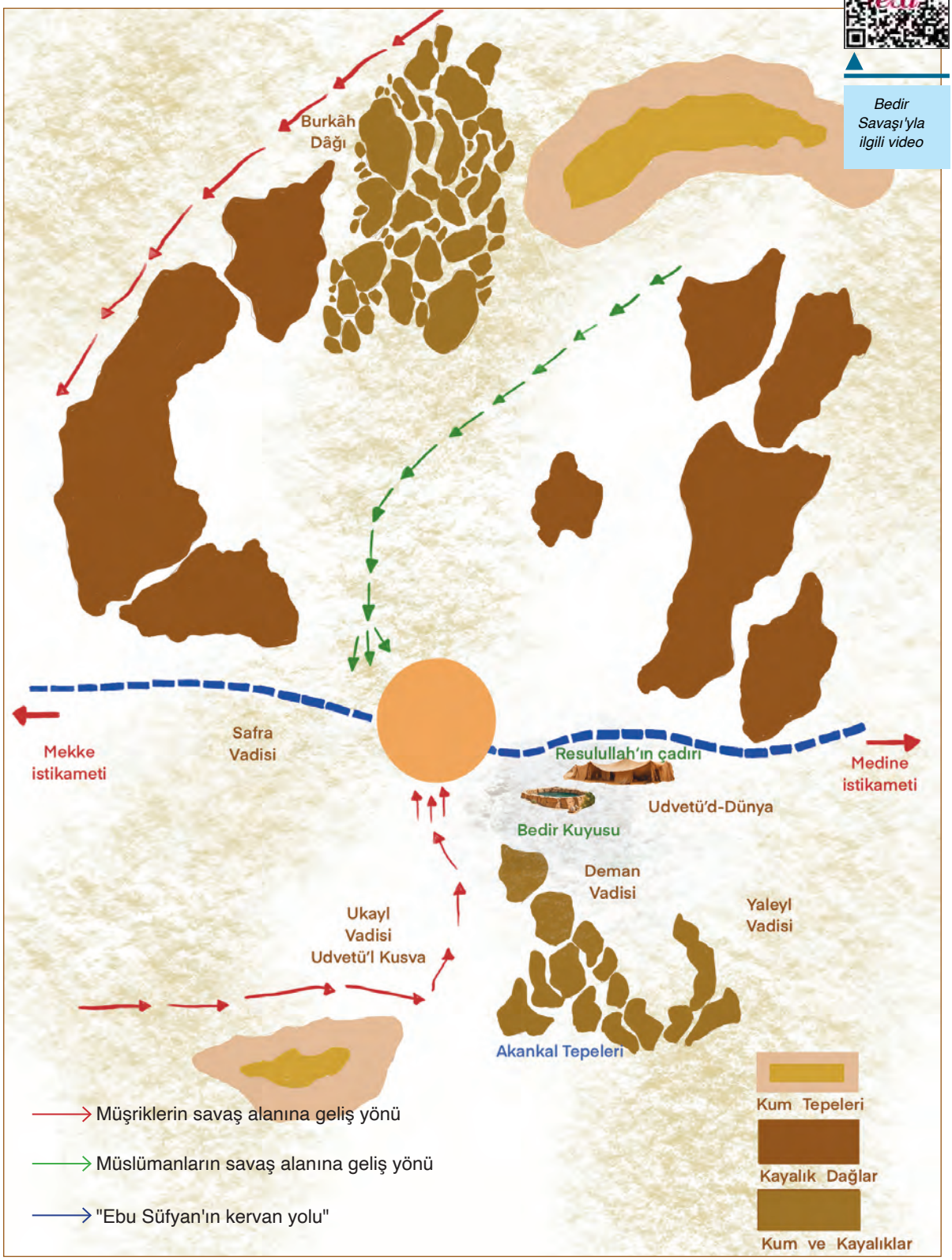
.....

B. Aşağıdaki ifadeler doğru ise ifadelerin başına (D), yanlış ise (Y) yazınız.

1. (.....) Bedir Savaşı, İslam tarihindeki ilk büyük savaştır.
2. (.....) Bedir Savaşı'nda Müslümanlar sayıca müşriklerden daha fazladır.
3. (.....) Hz. Peygamber savaş stratejilerini belirlerken ashaptan görüş almıştır.
4. (.....) Ebu Süfyan, kervanın kurtulduğunu öğrendikten sonra savaşın gereksiz olduğunu düşünmüştür.
5. (.....) Bedir Savaşı'nda Müslümanlar, müşriklerden daha iyi teçhizata sahiptir.

3.2.4. Savaşın Başlaması

Bedir Savaşı'yla ilgili video

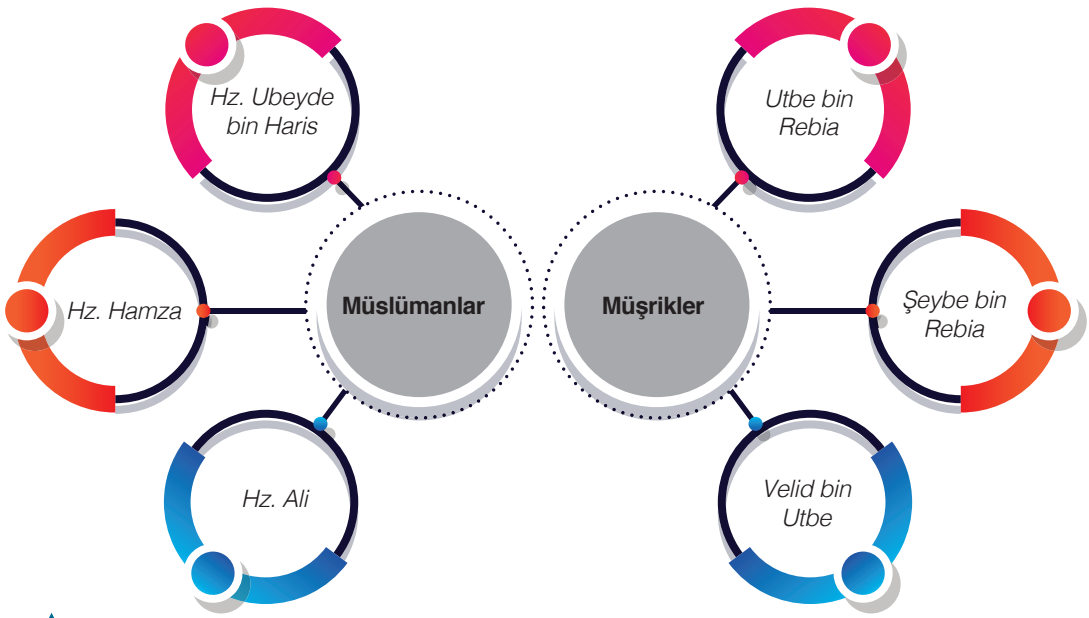
Bilgi Görseli 3.6: *Bedir Savaşı'nın gerçekleştiği bölge ve orduların konumları*

Kur'an-ı Kerim'de, Müslüman ve müşrik orduları karşı karşıya geldiklerinde birbirlerine sayıca az gösterildiği ifade edilmektedir.[76] Bu durum Müslümanları cesaretlendirirken müşriklerin rahatlayıp tedbirsiz davranmalarına yol açmıştır. Hz. Peygamber, bilgi toplamak için görevlendirdiği Ammar bin Yasir ve Abdullah bin Mesud'dan Kureyş ordusunun huzursuz ve korku içinde olduğunu öğrenmiştir.[77] Bunun üzerine barış sağlamak için son bir hamle yapmış ve Hz. Ömer'i elçi olarak müşriklere göndermiştir.[78] Hz. Ömer, müşriklere bırakıp gitmelerini, Müslümanların onlarla savaşmak istemediğini söylemiştir.[79] Bu teklife bazı müşrikler olumlu baksa da Ebu Cehil'in kışkırtıcı ve etkili konuşmaları birçok Mekkelinin savaşmaya karar vermesine neden olmuştur.[80] Bu olaydan sonra Ebu Cehil, Müslümanları araştırması için gözcü göndermiş ve onların yaklaşık 300 kişi olduğunu ve başka bir destek güçlerinin olmadığını öğrenmiştir.[81] Müslümanların sayısının az olması Ebu Cehil'i savaşa daha da teşvik etmiştir.

Müşrikler, önce su kaynağını ele geçirmek istemişlerse de Hz. Hamza buna müsaade etmemiştir.[82] Daha sonra müşriklerden Utbe bin Rebia yanına oğlu Velid'i ve kardeşi Şeybe'yi alarak öne çıkar, teke tek dövüşmek için meydan okur. O dönemde savaşların "mübareze" denilen teke tek karşılıklı vuruşmayla başlaması âdetti. Müslümanların bu mübarezede rakiplerine galip gelmesi müşriklerin korkularını artırırken Müslümanları savaşa teşvik etmiştir.[83]

Mübarezenin ardından savaş ok atışlarıyla başlamıştır. İlk atışlarda Müslümanlardan Mihca bin Salih (ra) ve Harise bin Süraka (ra) şehit olmuştur. Bu sahabiler Bedir'in ilk şehitleridir.[84] Hz. Peygamber de karargâhında secdeye kapanarak Allah'tan (cc) yardım ve zafer niyaz etmiştir.[85] Savaşın kızıştığı bir sırada Allah Resulü yerden bir avuç kum almış ve müşriklere serperek "*Yüzleri kara olasıca! Allah'ım! Onların kalplerine korku ve ayaklarına titreme ver!*" diye dua etmiştir.[86]

Mübarezede Eşleşen Müslüman ve Müşrikler

Bilgi Görseli 3.7: *Bedir Savaşı'nda mübarezeye çıkanlar*

Kur'an'da **"Savaşta onları siz öldürmediniz, onları Allah öldürdü; attığında da sen atmadın, Allah attı; bunu da müminlere kendinden güzel bir lütufta bulunmuş olmak için yaptı..."**[87] buyrularak bu olayın Allah'ın (cc) yardımı olduğu ifade edilir.[88] Bedir Savaşı'nda Allah'ın (cc) bir diğer desteği de meleklerini göndermesidir. Yüce Allah **"Hatırlayın ki, siz Rabbinizden yardım istiyordunuz. O da, ben peşpeşe gelen bin melek ile size yardım edeceğim, diyerek duanızı kabul buyurdu."**[89] buyurarak bu yardımdan bahseder. Hz. Peygamber; Cebrail (as), Mikail (as) ve İsrafil'in (as) binlerce melekle yardıma geldiğini ashabına açıklamıştır.[90] Peygamberimiz, bu müjdenin ardından Müslümanlara hep birlikte hücum etmelerini emretmiş ve *"Nefsimi kudret elinde tutan Allah'a yemin ederim, bugün her kim, şu müşriklere sabrederek, Allah'ın sevabını umarak ve geri dönmeden hep ilerleyerek savaşır ve öldürülürse Allah onu mutlaka cennetine koyacaktır."*[91] ve *"Ey Allah'ın kulları! Allah'ın cennetine koşun!"*[92] diyerek cesaretlendirmiştir. Bu emir üzerine Müslümanlar büyük bir cesaretle düşmana hücum etmişlerdir.[93] Müslümanların şehit olma arzuları, yaralanmalarına rağmen savaşa devam etmelerini sağlamıştır.

Savaşın Müslümanlar tarafından kazanılmak üzere olduğunu gören Hz. Peygamber **"Yakında o topluluk da yenilecek ve arkalarını dönüp kaçacaklar."**[94] ayetini okuyarak müşriklerin peşinden gitmiştir. Kısa sürede bozguna uğrayan müşrikler dağılmış ve kaçmaya başlamıştır.[95] Hz. Peygamber, müşrikleri takip eden Hz. Ali ve yanındakilere özellikle savaşa zorla katılan bazı kişileri öldürmemelerini emretmiştir.[96] Savaşta müşriklerden yetmiş kişi öldürülmüş ve yetmiş kişi de esir edilmiştir.[97] Mekke'nin ileri gelenlerinden Ebu Cehil ve Ümeyye bin Halef ölen kişilerdendir. Müslümanlardan ise on dört kişi şehit olmuştur.[98] Hz. Peygamber, şehitlerin cenaze namazlarını kıldırmış ve şehit edildikleri yere defnedilmesini emretmiştir.[99] Ayrıca esirlere iyi davranılmasını emretmiştir. Müslümanlar yürüyerek geldiği hâlde, esirler deve sırtında, elleri bağlanmadan getirilmiştir.[100] Parası olan esirler fidye, parası olmayıp okuma yazma bilen esirler ise on Müslüman çocuğa okuma yazma öğretmeleri karşılığında serbest bırakılmıştır.[101] Resulullah'ın ilk askerî karşılaşmada sergilediği insani tutum, sonraki dönemlerde de değişmeden bir savaş kuralı olarak uygulanmış ve İslam'ın insana verdiği değeri göstermiştir. [102]

BEDİR ŞEHİTLERİ

Muhacirlerden Şehit Olanlar	Ensardan Şehit Olanlar
Ubeyde bin Haris (ra)	Sad bin Hayseme (ra)
Umeyr bin Ebi Vakkas (ra)	Mübeşşir bin Abdülmünzir (ra)
Züşşimaleyn bin Abdi Amr (ra)	Yezid bin Haris (ra)
Akil bin Bükeyr (ra)	Umeyr bin Humam (ra)
Mihca bin Salih (ra)	Rafi bin Mualla (ra)
Safvan bin Beyza (ra)	Harise bin Süraka (ra)
	Avf bin Haris (ra)
	Muavviz bin Haris (ra)

Bilgi Görseli 3.8: *Bedir Savaşı şehitleri*

(bk. Vakıdi, *Megazi, 1/151)*

3.2.5. Savaşın Sonuçları

Hz. Peygamber, zaferin müjdesini vermek üzere Zeyd bin Harise ve Abdullah bin Revaha'yı Medine'ye göndermiştir.[103] Bedir zaferi Müslümanlar'ın ilk galibiyeti olması bakımından önemlidir. Bunu ortaya koymak için savaşın sonuçlarını Müslümanlar ve müşrikler açısından ayrı ayrı değerlendirmek gerekir.

Müslüman ve müşrik ordularıyla ilgili etkileşimli içerik

Müslümanlar Açısından Sonuçları

1. Müşriklerden ganimet olarak yüz elli deve, on veya otuz at, çok miktarda savaş araç gereci ve başka eşyalar ele geçirilmiştir.[104] Hz. Peygamber'in emriyle bu ganimetler bir araya getirilip süvariler, piyadeler, istihbarat görevinden dolayı ya da izinli olduğu için savaşa katılamayanlar ve şehit aileleri arasında paylaştırılmıştır.[105] Komutan hakkı olarak Hz. Peygamber'e Ebu Cehil'in devesi düşmüştür. Hz. Peygamber, hissesine düşen "Zülfikar" isimli kılıcı da Hz. Ali'ye hediye etmiştir.[106]
2. Müşriklerden yetmiş kişi esir alınmıştır.[107] Bunların arasında Hz. Peygamber'in akrabaları ve kızı Zeyneb'in eşi Ebulas da bulunmaktadır.[108]
3. Hz. Peygamber'in uyguladığı esir siyaseti oldukça olumlu sonuçlar vermiştir. Çünkü serbest bırakılan esirlerin bir kısmı gördükleri muameleden etkilenerek Mekke'de Müslüman olduklarını ilan etmişler ve İslam'ı tebliğ için mücadele etmişlerdir.[109]
4. Müslümanların ve İslam devletinin Arap Yarımadası'ndaki tanınırlığı artmıştır.
5. İslam devletinin dine dayalı siyasal yapısının sağlamlaştığı ortaya konmuştur.[110]
6. Hz. Peygamber, İslam'ı tebliğ için daha geniş bir alan bulmuştur.
7. Suriye ticaret yolunu kullanacakların Müslümanlardan izin alacakları kesinleşmiştir.[111]
8. Hz. Peygamber'in tutum ve davranışları İslam savaş hukukunun temellerini oluşturmuştur.
9. Müslümanlar Bedir'deki zaferin aslında kendilerinden değil Allah'tan (cc) gelen bir lütuf olduğunu fark edip Allah'ın (cc) yardımına inandıkları ve güvendikleri sürece zafere ulaşacaklarını anlamışlardır.[112]

Müşrikler Açısından Sonuçları

1. Yenilgi haberi Mekke'ye ulaştığında şehirde büyük bir üzüntü ve intikam hırsı hâkim olmuştur. Özellikle Ebu Süfyan'ın eşi Hind ve onun gibi akrabalarını kaybedenlerin Müslümanlara olan düşmanlığı artmıştır.[113]
2. Mekkeli müşrikler savaşta birçok liderini kaybetmiştir. Hasta olduğu için savaşa katılamayan Ebu Leheb de bir müddet sonra vefat etmiştir.[114] Mekke'nin yeni yöneticisi Ebu Süfyan olmuştur.
3. Müşrikler istemeseler de Müslümanların gücünü kabul etmek zorunda kalmışlardır.
4. Mekkeliler savaşta bıraktıkları ganimetler sebebiyle mali sıkıntıya düşmüştür. Ebu Süfyan bunu telafi etmek için kervanlar düzenlemiştir.[115]
5. Ebu Süfyan, Bedir'in intikamını almak için çevre kabileler ile görüşmeler yapmış ve yeni ittifaklar kurmuştur.[116]

SIRA SİZDE

Aşağıdaki metni okuyarak ilgili soruyu cevaplayınız.

BEDİR ESİRLERİ

Hz. Peygamber, Bedir esirlerine iyi davranılmasını ve esirlerden sorumlu sahabi ile Medine'ye getirilmesini istemiştir.[117] *Öyle ki Müslümanlar yürürken esirler deve sırtında getirilmiştir. Yemek ve su verilerek gerekli ihtiyaçları giderilmiştir.*[118] *Hz. Peygamber "Umarım bir gün hoşlanacağın duruma gelir." diyerek Hz. Ömer'in bir esire zarar vermesini engellemiştir.*[119]

Hz. Peygamber, henüz Medine'ye varmadan esirlere ne yapılacağı konusunda ashabıyla istişare etmiştir. Hz. Ebu Bekir, Mekke'de akrabaları olduğu için esirlerin fidye alınarak serbest bırakılmalarını tavsiye etmiştir. Hz. Ebu Bekir'e göre bu onların hidayetine vesile olabilir. Peygamberimiz, Hz. Ebu Bekir'in görüşünü benimsemiş ve İslam'ın engin bağışlayıcılığına örnek olmuştur.[120] *Alınan bu karar üzerine Hz. Peygamber, yaptığı istişarelerle esirler için bin dirhemden dört bin dirheme kadar fidye belirlemiştir.*[121] *Mali durumu yerinde olanlardan fidye alarak onları serbest bırakmıştır. Hatta Hz. Peygamber'in amcası Abbas dahi savaşa katıldığı için fidye vererek kurtulmuştur.*[122] *Bunun yanında esirlerden mali durumu iyi olmayıp okuma yazma bilenler, on Müslüman çocuğa okuma yazma öğretmeleri karşılığı serbest bırakılmıştır. Hiçbir imkânı olmayanlar ise sadece Müslümanların aleyhine çalışmayacaklarına dair söz vermeleri şartıyla serbest bırakılmıştır.*[123] *Hz. Peygamber'in damadı Ebulas da esirler arasındadır. Hz. Zeyneb, fidye olarak annesi Hz. Hatice'nin düğünde verdiği gerdanlığı gönderir. Gerdanlık gelince Hz. Peygamber gerdanlığı tanır ve oldukça duygulanır. Ashabından, Ebulas'ı bırakmalarını ve gerdanlığı da iade etmelerini rica eder. Hz. Peygamber Ebulas'dan kızını göndermesini ister. Ebulas Mekke'ye varınca Zeyneb'i Medine'ye gönderir. Sonrasında Müslüman olan Ebulas Medine'ye gelir ve Hz. Peygamber de onları tekrar bir araya getirir.*[124]

Bu metin çerçevesinde her durumda hukuka uygun davranmanın önemini öğretmeninizin rehberliğinde tartışınız. Tartışma sonucunda elde ettiğiniz çıkarımları yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik-3

40 dk.

Adı	**Düşün/Yorum**
Amaç	**Bedir Savaşı'nın önemini idrak edebilme**

Yönerge: Etkinliği aşağıdaki uygulama adımları doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Aşağıdaki hususlar çerçevesinde Bedir Savaşı'nı tefekkür ediniz.

- **Savaşı gerekli kılan durumlar**
- **Savaşın stratejik önemi**
- **Tarafların durumu**
- **Savaş sırasında meydana gelen kritik anlar**
- **Savaşın tevekkül konusundaki öğretileri**
- **Esirlere gösterilen özen**

2. Dönemin şartlarını dikkate alarak Bedir Savaşı'nın önemi hakkında çıkarımlarınızı öğretmen rehberliğinde paylaşınız.

Değerlendirme: Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

a. Savaş sırasında meydana gelen kritik anların, savaşın sonucunu nasıl şekillendirdiğini düşünüyorsunuz? Yazınız.

.....

.....

b. Bedir Savaşı'nın stratejik önemi, sonraki dönemlerde nasıl bir etki oluşturmuştur?

.....

.....

c. Bedir Savaşı, tevekkül konusunda neler öğretmektedir?

.....

.....

ç. Bedir Savaşı'nın sonuçlarını tarihî ve dinî yönden değerlendiriniz. Değerlendirmelerinizi aşağıya yazınız.

.....

.....

Performans Görevi

40+40 dk.

Görev	**Broşür Hazırlama**
Amaç	**Bedir Savaşı hakkında bilgi toplayabilme**
Ürün	**Broşür**
Değerlendirme Ölçütleri	**Veri toplama, ilişki kurma, işbirliği, özgünlük**

Yönerge: Etkinliği aşağıdaki uygulama adımları doğrultusunda gerçekleştiriniz.
Not: Karekodda verilen "Grup Değerlendirme Formu" ve "Dereceli Puanlama Anahtarı" etkinliğin hangi ölçütere göre değerlendirileceği ile ilgili bilgiler içermektedir. Etkinlik öncesinde ölçütleri mutlaka inceleyiniz.

Hazırlık Çalışması (20 dk.)

1. Dört beş kişilik gruplar oluşturunuz.
2. Her grup, Bedir Savaşı'nın farklı yönlerini ele alacak şekilde broşürün bölümlerini paylaşınız.
3. Bedir Savaşı hakkında detaylı bilgi toplayınız.

Bu bilgiler savaşın

a. nedenleri,

b. tarafları,

c. seyri,

ç. sonuçları,

e. İslam tarihi açısından önemi gibi konuları içermelidir.

Broşür Hazırlama (15 dk.)

1. İlgi çekici bir başlık seçiniz.
2. Kaliteli ve konuyla alakalı görsel, harita ve ayetler kullanınız.
3. Anlaşılır ve özlü ifadeler kullanınız.
4. Göz yormayan ve uyumlu renkler seçiniz.
5. Kolay okunabilen fontlar tercih ediniz.
6. Tasarımda boş alan bırakmaya özen gösteriniz.
7. Yazım ve dil bilgisi hatalarını kontrol ediniz.

Sunum

Broşürünüzü 2 dakikayı geçmeyecek şekilde arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme: Çalışmalarınızı yandaki karekodda verilen "Grup Değerlendirme Formu" ve "Dereceli Puanlama Anahtarı" ile değerlendirilecektir.

3. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A. 1 ve 2. soruyu metne göre cevaplayınız.

.....

Ayşe Öğretmen tahtaya "Bedir Savaşı" yazdı ve öğrencilere "Bugün, İslam tarihinin dönüm noktalarından biri olan Bedir Savaşı hakkında konuşacağız." dedi. Öğrencilerden biri elini kaldırdı. "Öğretmenim, Bedir Savaşı neden bu kadar önemli?" diye sordu. Öğretmen gülümseyerek "Bu savaş, Müslümanların ilk büyük savaşı ve zaferidir. Sahip oldukları inancın gücünü göstermektedir. Savaşın nedeni, Müslümanların Mekke'deki müşriklerin saldırılarına karşı kendilerini korumak istemeleridir. Ayrıca Mekke kervanını hedef alıp yağmalanan mallarını kurtarmak önemli bir sebepti." dedi. Ali, "Peki bu savaşta kimler vardı?" diye sordu. Öğretmen, "Müslümanlar, Hz. Muhammed'in (sav) liderliğindeki üç yüz on dört kişiydi. Müşrikler ise Ebu Cehil komutasındaki bin kişilik bir orduyla savaşa katıldılar." diye yanıtladı. Öğrenciler savaşın sonucunu merak etti. Zeynep, "Müslümanlar bu kadar az sayıda olmalarına rağmen nasıl kazandı?" diye sordu. Öğretmen, "Müslümanlar iyi bir planlama, güçlü bir inanç ve Yüce Allah'ın yardımıyla zafere ulaştılar. Bedir, onların motivasyonunu artırdı ve İslam'ın yayılmasına zemin hazırladı." dedi. Ömer birden, "Öğretmenim, Bedir Savaşı gibi bir başka önemli zafer var mı?" diye sordu. Öğretmen, "Evet, Ömer. Bizin tarihimizde Çanakkale Zaferi de Türk tarihinin dönüm noktalarından biridir. 1915'te, Türk askerleri sayıca az olmalarına rağmen, düşman kuvvetlerine karşı büyük bir direniş gösterdiler. Tıpkı Bedir'de olduğu gibi inanç ve cesaretle savaştılar." dedi. Ömer, "O zaman Çanakkale Zaferi bir inanç ve dayanışma örneği mi?" diye sordu. Öğretmen, "Kesinlikle! Her iki savaş da azınlık durumdaki bir toplumun nasıl büyük bir irade ile zafer kazanabileceğini gösteriyor. Bedir Savaşı, İslam'ın ilk döneminde bir direniş sembolüydü. Çanakkale Zaferi ise Türk milletinin bağımsızlık ve onur mücadelesinin bir simgesidir." yanıtını verdi. Böylece öğrenciler Bedir Savaşı ve Çanakkale Zaferi'nin sadece savaş değil, aynı zamanda inanç, cesaret ve dayanışmanın simgesi olduğunu anladılar.

1. Yukarıdaki kısa hikâyeye başlık önerisinde bulunarak hikâyenin ana fikrini yazınız.

Başlık:.....

Ana fikir:.....

.....

.....

2. Hikâyeden hareketle aşağıdaki ifadelerden hangilerine ulaşılabilir? İşaretleyiniz.

☐ a. Bedir Savaşı, Müslümanların birlikteliklerini pekiştiren önemli bir dönüm noktasıdır.

☐ b. Bedir Savaşı'nda Müslümanların sayısı müşriklerden fazladır.

☐ c. Müslümanlar, Bedir Savaşı'nda Yüce Allah'ın yardımıyla zafer kazanmıştır.

☐ ç. Ebu Leheb Bedir Savaşı'nda hayatını kaybetmiştir.

☐ d. Müslümanların Bedir Savaşı'ndaki zaferi, sonraki toplumlara da ilham kaynağı olmuştur.

☐ e. İnanç ve cesaret, zorluklar karşısında büyük bir motivasyon kaynağı olabilir.

☐ f. Öğretmen, Bedir Savaşı'nın sebebinin sadece ekonomik güç olduğunu söylemiştir.

☐ g. Peygamber Efendimiz, Ammar bin Yasir aracılığıyla Bedir Savaşı öncesi müşriklerin büyük bir cesaret ve sevinç içerisinde olduğunu öğrenmiştir.

☐ ğ. Bedir Savaşı ve Çanakkale Zaferi, Müslümanların inanç ve azimle savaştığını gösteren örneklerdir.

☐ h. Bedir Savaşı ve Çanakkale Zaferi, toplumların dayanışma içinde zafer kazanabileceğini göstermektedir.

B. 3-9. soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

3. Mekkeli müşriklerin Hz. Peygamber ve Müslümanlar üzerindeki baskılarının sebepleri nelerdir?

.....

.....

.....

4. Hz. Peygamber Medine'de toplumsal düzeni sağlamak amacıyla ne gibi düzenlemeler yapmıştır?

.....

.....

.....

5. Kureyş kervanının Şam'dan dönüşü sırasında meydana gelen olayları ve Hz. Peygamber'in bu olaylar karşısında neler yaptığını açıklayınız.

.....

.....

.....

6. Hz. Peygamber'in sefer için yaptığı hazırlıklar ve aldığı kararlar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

.....

.....

.....

7. Bedir Gazvesi'nde İslam ordusunu donanması hakkında bilgi veriniz?

.....

.....

.....

8. Bedir Gazvesi ile ilgili inen ayetlerin içerdiği mesajı ve önemini açıklayınız.

.....

.....

.....

9. Hz. Peygamber'in Bedir Gazvesi sırasında yaptığı istişarelerin önemini açıklayınız.

.....

.....

.....

C. 10-17. maddelerde boş bırakılan yerlere doğru kelimenin önündeki harfleri yazınız.

10.	Hz. Peygamber'in Medine'de yaptırdığı ve İslam devletinin siyasi, askerî, dinî merkezi hâline gelen mescittir.	(.....)	a	Abdullah bin Cahş
11.	Müslümanların gerçekleştirdiği ilk seriyyedir.	(.....)	b	Abdullah bin Ümmü Mektum (ra)
12.	Müslümanların gerçekleştirdiği ilk gazvedir.	(.....)	c	Ebu Cehil
13.	Medine'de münafıkların yaptırdığı mescittir.	(.....)	ç	Ebva (Veddan)
14.	Bedir Savaşı'nda müşriklerin kumandanıdır.	(.....)	d	Hubab bin Münzir (ra)
15.	Bedir Savaşı'nda Peygamber Efendimiz'e askerlerin konuşlandırılması ile ilgili fikir veren sahabidir.	(.....)	e	Hz. Hamza
16.	Bedir Savaşı'nda Hz. Peygamber'in beyaz sancağı taşıma görevini verdiği sahabidir.	(.....)	f	Mescid-i Dırar
17.	Hz. Peygamber'in, Medine'de kendi yerine namaz kıldırması için görevlendirdiği sahabidir.	(.....)	g	Mescid-i Nebevi
			ğ	Musab bin Umeyr (ra)
			h	Utbe bin Rebia
			ı	Yezid bin Haris (ra)

Ç. 18 -24. cümleleri verilen ifadelerden uygun olanla tamamlayınız.

el-Ariş	*gazve*	*istişare*	*muahat*
mübareze	*seriyye*	*suffe*	*14*
70	*75*	*314*	*1000*

18. Hedef ve planını Hz. Peygamber'in belirleyip kendisinin katılmadığı ve sahabeden birini komutan tayin ettiği seferlere ..... denir.

19. Peygamberimizin bizzat katılıp yönettiği askerî harekâtlara ..... denir.

20. Hz. Peygamber için Bedir Savaşı'nda alana hâkim bir mevkide kurulan karargâha, ... denir.

21. Savaşların başlangıç aşamasında düşman birliklerinden askerlerin karşılıklı teke tek dövüşmelerine ..... denir.

22. Bedir Savaşı'nda müşriklerin ..... askeri var iken Müslümanların ..... askeri vardır.

23. Bedir Savaşı'nda müşriklerden ..... kişi öldürülmüş, Müslümanlardan ise ..... kişi şehit olmuştur.

24. Bedir Savaşı sonunda esir alınan müşriklerin durumu ile ilgili ..... sonucu kararlar alınmıştır.

D. 25-31. çoktan seçmeli soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

25. Ordunun yerleşiminden sonra Hz. Peygamber askerlerine son bir emir verir:
"Hatlarınızı bırakıp ayrılmayınız; ben emir vermedikçe savaşa başlamayınız; oklarınızı hedef atış mesafesine girince atınız, düşman yaklaştığında elinizle taş atmaya başlayınız, daha da yaklaştığınızda mızrak ve kargılarınızı kullanınız. Kılıç en son, düşman ile göğüs göğüse gelindiğinde kullanılacaktır." Hz. Peygamber, Müslümanlara sabır ve sebat tavsiye ettikten sonra da çadırına dönmüş ve müşrik ordusunu beklemeye başlamıştır.

Aşağıdakilerden hangisi, bu talimatların stratejik önemini <u>en</u> iyi yansıtır?

A) Savaşın hemen başlatılması için düşmanın üzerine gidilmesi
B) Düşmanla doğrudan çatışmaya girilmemesi
C) Askerlerin bireysel kararlar alarak hareket etmesi
D) Düşman ordusuna en yakın mesafeye kadar ilerlemesi
E) Farklı silahların kullanım sırasını belirleyerek disiplinli bir saldırı planlaması

26. Bedir Savaşı'ndaki stratejik kararların ve savaşın sonuçlarının, Müslümanların sosyal ve siyasi yapısını nasıl etkilediği hangi seçenekte en doğru şekilde verilmiştir.

A) Müslümanlar arasında birlik ve dayanışmayı pekiştirmiştir.
B) Sadece askerî bir güç gösterisi olmuştur.
C) Mekke'nin düşmesiyle birlikte Müslümanların zenginleşmesini sağlamıştır.
D) Medine'deki tüm kabilelerin birleşmesini sağlamıştır.
E) Müslümanlar düşmanlarına karşı daha sert bir tutum sergilemeye başlamıştır.

27. İslam savaş ahlakında bazı yasaklanan hedefler aşağıdaki listede verilmiştir.

- Çocuklar, yaşlılar, kadınlar, hayvanlar, silah bırakıp aman dileyenler öldürülmez.
- Ağaçlara zarar verilmez.
- Öldürülenlere kötü muamele yapılmaz.
- Esirlere insanca muamele yapılır.
- Savaş yalnızca haklı gerekçelerle ve Allah (cc) rızası için yapılır.

Bu listeye göre Hz. Peygamber'in savaş stratejisi ve İslam'ın savaş ilkeleri ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine <u>ulaşılamaz?</u>

A) Toplumsal ve çevresel zararların önüne geçilmiştir.
B) Savaş izni zulüm ve saldırıya karşı savunma amacıyla verilmiştir.
C) Hak ve hukuk gözetilerek aşırılık ve kötülüklerin önlenmesi amaçlanmıştır.
D) Müslümanlar her durumda düşmanı tamamen yok etme hedefiyle hareket etmemiştir.
E) Savaş yalnızca Allah rızası ve haklı gerekçeler doğrultusunda yapılmıştır.

28. I. Medine'deki Müslümanlar, Yahudiler ve diğer kabileler arasında hukuki ve siyasi birlik sağlamak
II. Çevre kabilelerle ittifaklar kurarak İslam devletinin otoritesini güçlendirmek
III. Müslümanlar arasında birlik ve beraberlik oluşturmak
IV. Müşriklerin Medine üzerindeki etkisini artırmak

Yukarıdakilerden hangileri Medine Sözleşmesi'nin amaçlarındandır?

A) I ve II
B) II ve III
C) I, II ve III
D) I, II ve IV
E) I, II, III ve IV

29. Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Bedir Savaşı'nda Müslümanların stratejik avantajı Bedir kuyularını kontrol etmeleri olmuştur.
B) Müslümanlar, Bedir Savaşı'ndan önce Müşriklere savaşmaktan vazgeçmeleri için elçi göndermiştir.
C) Bedir Savaşı'nda Hz. Peygamber, Müslüman ordusunun başında bizzat komutanlık yapmıştır.
D) Bazı esirler okuma yazma öğretmeleri karşılığında serbest bırakılmıştır.
E) Bedir Savaşı'nda Müslümanlar, müşrik ordusunu sayıca ve askerî donanım bakımından aşmıştır.

30. I. İbadetlerin topluca yapılabilmesi için bir merkez oluşturmak
II. Müslümanlar arasında birlik ve beraberliği artırmak
III. Eğitim faaliyetlerini yürütmek için suffeyi inşa etmek
IV. Müslümanlara askerî eğitim vermek

Yukarıdakilerden hangileri Hz. Peygamber'in Mescid-i Nebevi'yi kurma gerekçelerindendir?

A) I ve II
B) II ve III
C) I, II ve III
D) II, III ve IV
E) I, II, III ve IV

31. Aşağıdaki ifadelerden hangisi Bedir Savaşı'nın müşrikler açısından sonuçlarından biri değildir?

A) Savaşta önemli liderlerini kaybettiler.
B) Müslümanların gücünü kabul etmek zorunda kaldılar.
C) Geride bıraktıkları ganimetler nedeniyle ekonomik sıkıntı yaşadılar.
D) Suriye ticaret yolu üzerindeki hâkimiyetleri sarsıldı.
E) Savaş sonrası Müslümanlarla barış anlaşması imzaladılar.

Üniteyle ilgili daha fazla soruya ulaşmak için karekodu okutunuz.

3. ÜNİTE SONNOTLAR

1 bk. Apak, "Hicret", 459.

2 bk. Apak, *Siyer,* 175-176.

3 bk. Önkal, “Hicret”, 17/461.

4 bk. Serinsu, "muhacir", 243.

5 bk. Serinsu, "ensar", 76.

6 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/182.

7 bk. Buhari, “Menakıbu’l-Ensar”, 7-9; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/181-182

8 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/179.

9 bk. Belazuri, *Ensab,* 1/281; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/185.

10 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/171-176; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/186-189.

11 bk. Hamidullah, *Hz. Peygamber'in Savaşları*, 27.

12 bk. Buhari, "Cihad", 181; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/182; Okiç, “İslamiyette İlk Nüfus Sayımı”, 11-20.

13 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, 1/212.

14 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/217-218.

15 bk. Ebu Davud, “Haraç, İmare ve Fey”, 23.

16 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/218, 221, 229- 230.

17 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/218.

18 bk. Belazuri, *Ensab,* 1/274.

19 bk. Bakara suresi 205. ayet.

20 bk. Tevbe suresi 107. ayet; Belazuri, *Ensab,* 1/282, 283.

21. bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/185; Algül, “Mescid-i Dırar”, 29/272.

22. bk. Alper, “Münafık”, 31/564-565.

23 bk. Bakara suresi 246, 248 ve 252. ayetler.

24 bk. Ağırman, “Mekke Müşrikleriyle İlişkiler”, 1/335-336.

25 bk. İbn Sa’d, *Tabakat,* 2/5; Ağırman, “Mekke Müşrikleriyle İlişkiler”, 1/336.

26 bk. Özdemir, “Seriyye”, 36/565.

27 bk. Algül, “Gazve”, 13/488.

28 bk. Vakıdi, *el-Megazi*, 1/55-56; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, 1/219.

29 bk. Vakıdi, *el-Megazi*, 1/55-65; İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/319-334; İbn Sa’d, *Tabakat,* 2/6-10; Taberi, *Tarih,* 2/407-415; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/223.

30 bk. Buhari, “Megazi”, 89; Müslim, “Hacc”, 218, “Cihad”, 147; Tirmizi, “Cihad”, 6; bk. İbn Sad, *Tabakat,* 2/5; Vakıdi, *el-Megazi,* 1/54.

31 bk. Hac suresi 39-40. ayetler; Bakara suresi 190. ayet.

32 bk. Ağırman, “Mekke Müşrikleriyle İlişkiler”, 1/341.

33 Buhârî, "Cihâd" 147, 148; Müslim, "Cihâd" 24, 25; Ebû Dâvûd, "Cihâd" 34.

34 bk. Vakıdi, *el-Meğazi*, 1/170 ; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/227.

35 bk. Ağırman, “Mekke Müşrikleriyle İlişkiler”, 1/343; Hamidullah, *Hz. Peygamber’in Savaşları,* 32; Fayda, “Bedir Gazvesi”, 5/325.

36 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/66; Fayda, "Bedir Gazvesi", 5/326.

37 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/59; İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/330, 331; İbn Sa'd, *Tabakat,* 2/8; Belazuri, *Ensab,* 1/287; Taberi, *Tarih,* 2/407; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/221.

38 bk. Ağırman, "Mekke Müşrikleriyle İlişkiler", 1/345.

39 bk. Hizmetli, *İslam Tarihi,* 154.

40 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/73; Hamidullah, *Hz. Peygamber'in Savaşları,* 34.

41 bk. Ağırman, "Mekke Müşrikleriyle İlişkiler", 1/345.

42 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/333-334; Taberi, *Tarih,* 2/412.

43 bk. Bakara suresi 217. ayet; Vakıdi, *el-Megazi,* 1/65; İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/335; Taberi, *Tarih*, 2/414.

44 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi*, 2/341-342.

45 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/59; İbn Sa'd, *Tabakat,* 2/9.

46 bk. Vakıdi, *el-Megazi,*1/66; Fayda, "Bedir Gazvesi", 5/326.

47 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/67; İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/338.

48 bk. Buhari, "Vesaya", 16, "Cihad", 103; "Menakıbu'l-Ensar", 43; Müslim, "Tevbe", 53; Tirmizi, "Tefsir Berae", 3101; Ebu Davud, "Cihad, 173; Nesai, "Nüzur", 37; Vakıdi, *el-Megazi,* 1/67; Belazuri, *Ensab,* 1/288.

49 bk. Buhari, "Megazi", 4; İbn Sa'd, *Tabakat,* 2/11; Belazuri, *Ensab,* 1/290; Vakıdi, *el-Megazi,* 1/70.

50 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/345; İbn Sa'd, *Tabakat,* 2/24; Belazuri, *Ensab,* 1/289.

51 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/70.

52 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/348.

53 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/87; Fayda, "Bedir Gazvesi", 5/326.

54 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/93; İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/346; Taberi, *Tarih*, 2/422-423; Hamidullah, *Hz. Peygamber'in Savaşları*, 35.

55 bk. Vakıdi, *el-Megazi*, 1/74, 75; Belazuri, *Ensab*, 1/290; İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/338, 339; Taberi, *Tarih,* 2/427.

56 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/88; İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/353; Taberi, *Tarih*, 2/422.

57 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/86, 87; İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/341.

58 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/86-91; Belazuri, *Ensab*, 1/290; Taberi, *Tarih*, 2/423.

59 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/342; Belazuri, *Ensab*, 1/292.

60 bk. Ağırman, "Mekke Müşrikleriyle İlişkiler", 1/353.

61 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/354; Taberi, *Tarih,* 2/439.

62 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi*, 2/357; Taberi, *Tarih,* 2/438.

63 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/354.

64 bk. Taberi, *Tarih,* 2/436.

65 Enfal suresi 42. ayet.

66 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/346-350; Taberi, *Tarih,* 2/436.

67 bk. Taberi, *Tarih,* 2/436.

68 bk. Vakıdi, *el-Megazi*, 1/101-102; Belazuri, Ensab, 1/293; Taberi, *Tarih,* 2/440.

69 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/104; Hamidullah, Hz. Peygamber'in Savaşları, 38.

70 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/103; İbn Sa'd, *Tabakat*, 2/14; Belazuri, *Ensab*, 1/293; Taberi, *Tarih*, 2/440.

71 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/20; İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/371; İbn Sa'd, *Tabakat*, 2/13; Belazuri, *Ensab*, 1/293; Hamidulah, Hz. Peygamber'in Savaşları, 41.

72 bk. Hamidullah, *Hz. Peygamber'in Savaşları,* 42; Ağırman, "Mekke Müşrikleriyle İlişkiler", 1/372.

73 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/106; İbn Sa'd, *Tabakat*, 2/13, 14; İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/345; Hamidullah, *Hz. Peygamberin Savaşları,* 42; Buhari, "Megazi", 4.

74 bk. Buhari, "Megazi", 4; Taberi, *Tarih*, 2/447.

75 bk. İbn Sa'd, *Tabakat,* 2/14; Taberi, *Tarih,* 2/425; Ağırman, "Mekke Müşrikleriyle İlişkiler", 1/364-365; Mağlus, *Siyer Atlası,* 219.

76 bk. Enfal suresi 44. ayet.

77 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/102; Fayda, "Bedir Gazvesi", 5/326.

78 bk. Ağırman, "Mekke Müşrikleriyle İlişkiler", 1/366.

79 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/109; Belazuri, *Ensab,* 1/292.

80 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/109; İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/357; Taberi, *Tarih,* 2/444; Ağırman, "Mekke Müşrikleriyle İlişkiler", 1/367.

81 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/110, 111; Ağırman, "Mekke Müşrikleriyle İlişkiler", 1/366.

82 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/116; Fayda, "Bedir Gazvesi", 5/326.

83 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/116-117; İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/360; İbn Sa'd, *Tabakat,* 2/15.

84 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/362; İbn Sa'd, *Tabakat*, 2/15; Taberi, *Tarih,* 2/448.

85 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/130.

86 bk. Vakıdi, el-Megazi, 1/131.

87 Enfal suresi 17. ayet.

88 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/131.

89 Enfal suresi 9. ayet.

90 bk. Al-i İmran suresi 123-124. ayetler; Vakıdi, *el-Megazi,* 1/105, 119; İbn Sa'd, *Tabakat*, 2/15.

91 bk. Buhari "Megazi" 17; Müslim, "İmaret" 145.

92 bk. İbn Sa'd, *Tabakat,* 2/22; Ağırman, "Mekke Müşrikleriyle İlişkiler", 1/372.

93 bk. Ağırman, "Mekke Müşrikleriyle İlişkiler", 1/373.

94 Kamer suresi 45. ayet.

95 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/364-365.

96 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/148; İbn Hişam, *İslam Tarihi*, 2/364; Taberi, *Tarih,* 2/450.

97 bk. İbn Sa'd, *Tabakat,* 2/20; Taberi, *Tarih,* 2/474.

98 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/151.

99 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/200; İbn Sa'd, *Tabakat*, 2/16; Ağırman, "Mekke Müşrikleriyle İlişkiler", 1/376.

100 bk. Taberi, *Tarih*, 2/461-462.

101 bk. .İbn Sa'd, *Tabakat,* 2/17, 20; Belazuri, *Ensab,* 1/ 303; Taberi, *Tarih*, 2/465.

102 bk. Hamidullah, *Hz. Peygamber'in Savaşları,* 45; *İslâm Peygamberi,* 1/226.

103 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/151; İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/381; Taberi, *Tarih,* 2/458.

104 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/152, 153.

105 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/150, 151; İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/380, 381; İbn Sa'd, *Tabakat*, 2/17.

106 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/153; Belazuri, *Ensab,* 1/294; İbn Sa'd, *Tabakat*, 2/17; Ağırman, "Mekke Müşrikleriyle İlişkiler", 1/378.

107 bk.Taberi, *Tarih,* 2/474; İbn Sa'd, *Tabakat*, 2/20.

108 bk. İbn Sa'd, *Tabakat,* 2/17; Belazuri, *Ensab,* 1/301, 302; Taberi, *Tarih,* 2/465, 466-467.

109 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/157; Belazuri, *Ensab,* 1/303-304; İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/404 vd.; Taberi, *Tarih,* 2/465, 472.

110 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/225, 228.

111 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/230.

112 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, 1/227; Ağırman, "Mekke Müşrikleriyle İlişkiler", 1/386.

113 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/173-175; İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/386-387; Hamidullah, İslâm Peygamberi, 1/228.

114 bk. İbn Hişam, *İslam Tarihi,* 2/387; Taberi, *Tarih*, 2/462; Ağırman, "Mekke Müşrikleriyle İlişkiler", 1/384-385.

115 bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/229; Ağırman, "Mekke Müşrikleriyle İlişkiler", 1/385-389.

116 bk. Ağırman, "Mekke Müşrikleriyle İlişkiler", 1/383.

117 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/169-170; İbn Hişam, *İslam Tarihi*, 2/385.

118 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/170; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/227.

119 bk. Vakıdi, *el-Megazi,* 1/157; Belazuri, *Ensab*, 1/303-304; Taberi, *Tarih*, 2/465.

120 bk. İbn Sa'd, *Tabakat,* 2/20; Taberi, *Tarih*, 2/474-475.

121 bk. İbn Sa'd, *Tabakat,* 2/17; Belazuri, *Ensab*, 1/303; Taberi, Tarih, 2/465.

122 bk. Taberi, *Tarih,* 2/365; Hamidullah, Hz. Peygamber'in Savaşları, 44.

123 bk. İbn Sa'd, *Tabakat*, 2/20.

124 bk. Ebu Davud, "Cihad", 131; Vakıdi, *el-Megazi*, 1/181, 182; Taberi, *Tarih*, 2/466-472.

4. ÜNİTE

İLAHİ MESAJ

4.1. İLK VAHİY
4.2. HZ. PEYGAMBER'İN İLK VAHYE TEPKİSİ

► **Genelleme**

Allah'ın (cc) insanlığa son mesajı,
Hz. Peygamber'e inzal olan ilk vahiyle başlamıştır.

► **Bu ünitede sizlerden**

- Hz. Peygamber'in ilk vahyi alma sürecini çözümleyebilmeniz

beklenmektedir.

Ünite Dosyası

Ünite Sunusu

Üniteye Başlarken

"Biz onu (Kur'an'ı) Kadir gecesinde indirdik. Kadir gecesinin ne olduğunu sen bilir misin? Kadir gecesi, bin aydan hayırlıdır. O gecede, Rablerinin izniyle melekler ve Ruh (Cebrail), her iş için iner dururlar. O gece, esenlik doludur. Ta fecrin doğuşuna kadar."

(Kadir suresi 1-5. ayetler)

Kadir Gecesi'nin Müslümanların hayatındaki değeri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

4.1. İLK VAHİY

Konuya Başlarken

Peygamberlere vahiy hangi yollarla gelmektedir? Bilgilerinizi paylaşınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.1.1. Vahiy Öncesi Mekke

Vahiy; Yüce Allah'ın bir emir, hüküm ya da bilgiyi doğrudan, perde arkasından veya bir melek aracılığıyla peygamberlere bildirmesidir.[1] Bu emir, hüküm ve bilgiler tarih boyunca birçok peygamber aracılığıyla insanlığa ulaşmıştır. Hz. Muhammed (sav), peygamberlerin sonuncusudur. Nübüvvet ihsan edilmeden tefekkür ve ibadet etmek için otuz beş yaşından sonra Hira Mağarası'nda zaman zaman inzivaya çekilmiştir.[2]

Hz. Âdem ile başlayan tevhit inancı,[3] Hicaz Bölgesi'nde Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail ile birlikte canlanmıştır.[4] Ancak daha sonra bu bölge çok tanrılı inançların etkisinde kalmıştır. Çok tanrılı inançlar zamanla toplumun dinî uygulamalarından gündelik yaşamına kadar her alanda etkisini göstermiştir.[5] Putperestlik gibi batıl inançlar, insan fıtratına uygun düşmediği için insanın zihinsel ve duygusal yetilerini zayıflatır ya da tamamen köreltir. Kur'an-ı Kerim bu durumu "**Arzularını tanrı yerine koyan, Allah'ın -bilgisine rağmen (sapmayı tercih ettiği için)- kendini saptırdığı, kulağını ve kalbini mühürlediği, gözüne de perde çektiği kimseyi bir tasavvur et! Allah'tan sonra onu kim yola getirecek? Düşünmüyor musunuz?**"[6] ifadesiyle açıklar.

İslam'dan önce Arap Yarımadası'ndaki siyasi yapı, kabilelerin hâkimiyeti ile şekillenmiştir. Bağımsız bir yönetim ve sosyal düzenleri olan bu kabileler, genellikle kendi çıkarlarını ön planda tutarak hareket etmiştir.[7] Söz konusu durum toplumda adaletsizliğin, ahlaki yozlaşmanın ve huzursuzluğun yaygınlaşmasına sebep olmuştur.

Mekke'nin temel geçim kaynağı ticarettir.[8] Ticari faaliyetler, çoğunlukla Yemen ve Suriye arasında gidip gelen kervanlar aracılığıyla sürdürülmüştür.[9] Bu ticari seferler panayırlardan oluşan bir ağın da yaygınlaşmasını beraberinde getirmiştir. Mekke çevresinde düzenlenen panayırların en meşhurları ise Ukaz, Zülmecaz ve Mecenne'dir.[10] Mekke'deki ticari hareketlilik rekabetin artmasına yol açmıştır. Bu rekabet ortamı; rüşvetçilik, hırsızlık, yolsuzluk gibi pek çok kötü davranışın toplumda kök salmasına neden olmuştur.[11] Ayrıca kabileler arasında adaletsizliğin yaygınlaşmasına, düşmanlığın artmasına ve nihayetinde savaşların yaşanmasına zemin hazırlamıştır.[12]

Mekke'de hüküm süren haksızlık ve zulümlere karşı bir tepki olarak Hilfülfudul topluluğu kurulmuştur.[13] Hz. Muhammed (sav), toplumda gördüğü adaletsizlikler karşısında vicdani bir huzursuzluk duyduğu için bu topluluğa dâhil olmuştur.[14] Ancak Hilfülfudul topluluğunun toplumun problemlerini çözmesi mümkün olmamıştır.

4.1.2. İlk Vahyin Gelişi

Cahiliye Dönemi'nde bazı Mekkeliler yılın belli dönemlerinde inzivaya çekilerek inançlarına göre ibadet ederlerdi. Bu durum İslam öncesi Mekke'de gelenek hâline gelmişti. **Tehannüs** veya tevhidi benimseyen haniflik inancına atıfla tehannüf olarak bilinen bu geleneği Hz. Muhammed (sav) de uygulamıştır.[15] Hz. Muhammed (sav) otuz beş yaşından, kırk yaşında kendisine vahiy gelinceye kadar her yıl Hira Mağarası'nda inzivaya çekilerek tefekkür hâline manevi bir arayış içine girmiştir.[16] Hira; Mekke'nin kuzeydoğusunda, Kâbe'ye yaklaşık beş kilometre uzaklıkta bulunan bir mağaradır.[17]

tehannüs
Kişinin kendisini toplumdan soyutlayarak tefekkür hâlinde manevi bir arayış içine girdiği inzivaya dayalı bir tür ibadet hâlidir.
(bk. Ahmet Lütfi Kazancı, "Bi'set", 6/217)

Hz. Muhammed (sav) Hira'da kâinatın işleyişini, insanın kâinattaki yerini, erdemli bir yaşamın nasıl sürdürülebileceğini ve toplumsal sorunların nasıl çözülebileceğini düşünmüştür.[18] Bu düşünceler Hz. Muhammed'i (sav) daha derin ve karmaşık sorularla yüz yüze getirmiştir. Toplumdaki sıkıntılar onu daha uzun süre yalnızlığa ve tefekküre yönelterek kainatın yaratıcısına yaklaştırmıştır.[19]

Hz. Muhammed (sav), bu dönemde birebir gerçekleşen ya da yaşamında bazı durumlara işaret eden rüyalar görmeye başlamıştır. Sadık rüya olarak adlandırılan bu deneyim,[20] peygamberliğin bir alameti olarak kabul edilmektedir. Ayrıca bu dönemde nereden geldiğini anlamadığı ve onu şaşırtan sesler duymaya başlamıştır. Ulaştığı manevi olgunluk sonucu bu olaylar zamanla anlam kazanmıştır. Vahiy öncesi yaşadığı bu olağanüstü olaylar Peygamber Efendimiz'i nübüvvete hazırlayan süreçtir[21] *(Görsel 4.1).*

Görsel 4.1: Hz. Muhammed'in (sav) nübüvvetinin alametlerinden biri sayılan peygamberlik mührüdür.

SIRA SİZDE

Aşağıdaki düşün-eşleş-paylaş etkinliğini yapınız.

Düşün

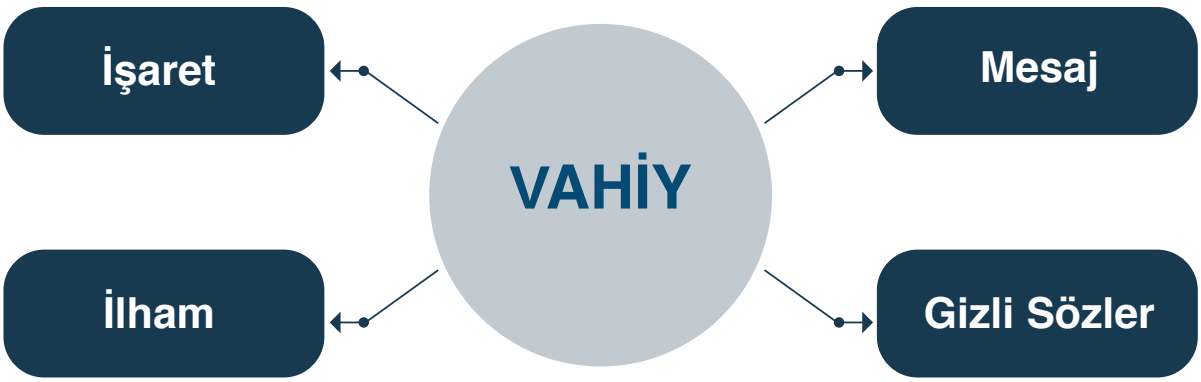
Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğinin öncesinde yaşadığı olağanüstü olaylarla vahye hazırlanması arasında nasıl bir ilişki olduğunu iki dakika düşününüz.

Eşleş

İki kişilik gruplara ayrılınız. Eşleştiğiniz arkadaşlarınıza Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğinin öncesinde yaşadığı olağanüstü olaylar ve vahye hazırlanması arasında nasıl bir ilişki olduğu hakkında fikirlerinizi üç dakikada anlatınız.

Paylaş

Eşleştiğiniz arkadaşınızla yaptığınız fikir alışverişinin ardından konuyla ilgili ortak düşüncenizi öğretmeninizin rehberliğinde paylaşınız.

(bk. İbn Manzur, "vhy", 4787)

Bilgi Görseli 4.1
Vahiy kelimesinin sözlük anlamları

Vahiy Allah'ın (cc) bir emir, hüküm ya da bilgiyi doğrudan, perde arkasından veya bir melek aracılığıyla peygamberlere bildirmesidir.[22] Yüce Allah Fussilet suresi 12. ayetinde **"... her göğe görevini vahyetti..."** buyurmuştur *(Görsel 4.2).* Ancak ilahi mesajı anlama, yorumlama ve özgür iradesiyle hareket etme kabiliyetinden dolayı insanın vahye muhatap olması diğer varlıklardan farklıdır.

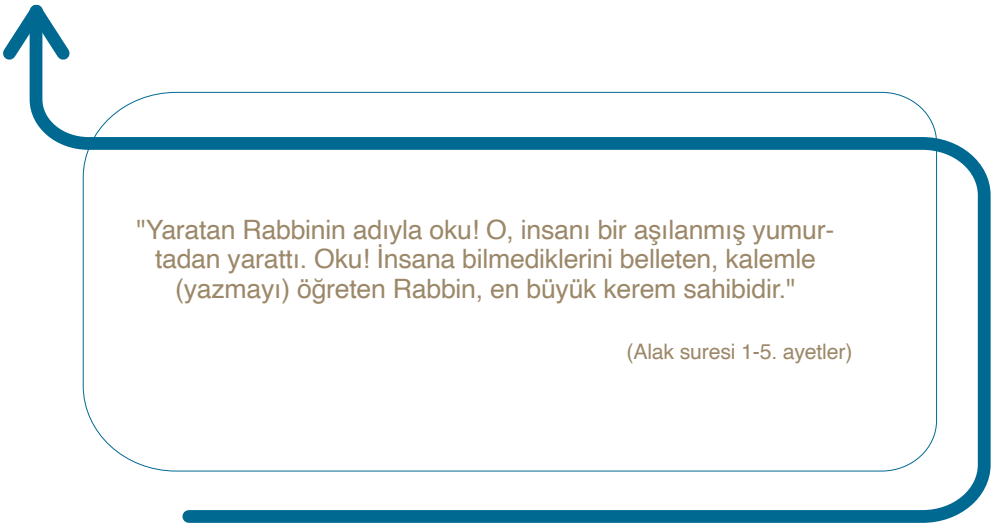
Görsel 4.2: "Rabbin bal arısına şöyle ilham etti: 'Dağlardan, ağaçlardan ve insanların yaptıkları çardaklardan (kovanlardan) kendine evler edin.'" *(Nahl suresi 68. ayet)*

İnsanoğlu, fırtat üzere tertemiz ve mükemmel biçimde yaratılmıştır. Bu durum, Kur'an-ı Kerim'de **"Biz, gerçekten insanı en güzel bir biçimde yarattık."**[24] şeklinde ifade edilir. Ancak insan, Allah'ın (cc), kendisine bahşettiği nimetlerin farkındalığını yitirdiğinde dinî ve dünyevi sorumluluklarını ihmal edebilir. Bu ihmal bireysel hatta toplumsal çöküşe neden olabilir. Allah (cc), insanların doğru yolda kalması ve ahlaki değerlere sahip çıkması için her ümmete peygamber göndermiştir. Bu husus Kur'an'ı Kerim'de **"Andolsun ki biz her ümmete, 'Allah'a kulluk edin, sahte tanrılardan uzak durun' diyen bir elçi gönderdik…"**[25] şeklinde açıklanır. Böylece Yüce Allah, insanları vahiy ile doğru yola yönlendirmiştir.

İlk vahiy süreciyle ilgili video

Peygamberler, ilahi mesajı insanlığa ulaştırarak toplumların doğru yolu bulmalarına öncülük etmiştir. Bu durum Kur'an-ı Kerim'de, **"Ey Âdemoğulları! İçinizden size benim ayetlerimi anlatan peygamberler gelir de, her kim Allah'a karşı gelmekten sakınır ve hâlini düzeltirse, artık onlara korku yoktur ve onlar üzülecek de değillerdir."**[26] ayetiyle belirtilir. Yüce Allah elçilerin sonuncusu olarak Hz. Muhammed'i (sav) seçmiştir.

Hz. Muhammed (sav), içinde yaşadığı toplumun yanlış inanç değerleri ve ahlaki tutumundan rahatsızlık duymuş ve bu nedenle toplumdan zaman zaman uzaklaşmayı tercih etmiştir. Hira Mağarası'nda sık sık inzivaya çekilerek ibadet ve tefekkürle meşgul olmuştur. Kırk yaşındayken 610 yılı Ramazan ayının 27. gecesinde, tefekkür ettiği bir esnada daha önce yaşamadığı bir durumla karşılaşmıştır. Allah'ın (cc) emriyle Cebrail (as) ona "Oku!" diye üç kere hitap edince Hz. Muhammed (sav) "Ben okuma bilmem." yanıtını vermiştir. Cebrail'in (as) hitabını tekrarlaması üzerine o, "Ne okuyayım?" diye sormuştur. Bunun üzerine Cebrail (as), Alak suresinin ilk beş ayetini okumaya başlamıştır.[27]

Bilgi Görseli 4.2: *Alak suresi 1-5. ayetler meali*

Etkinlik-1

30 dk.

Adı	**Düşünce Haritası**
Amaç	**Hz. Peygamber'in ilk vahyi alma sürecini çözümleyebilme**

Yönerge: Etkinliği aşağıdaki uygulama adımları doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Öğretmen rehberliğinde gruplara ayrılınız.

2. Grubunuzla Hz. Peygamber'in ilk vahyi alma sürecini tartışınız.

3. Grubunuzla ilk vahiyle ilgli aklınıza gelen kavramları yazınız.

.....

.....

.....

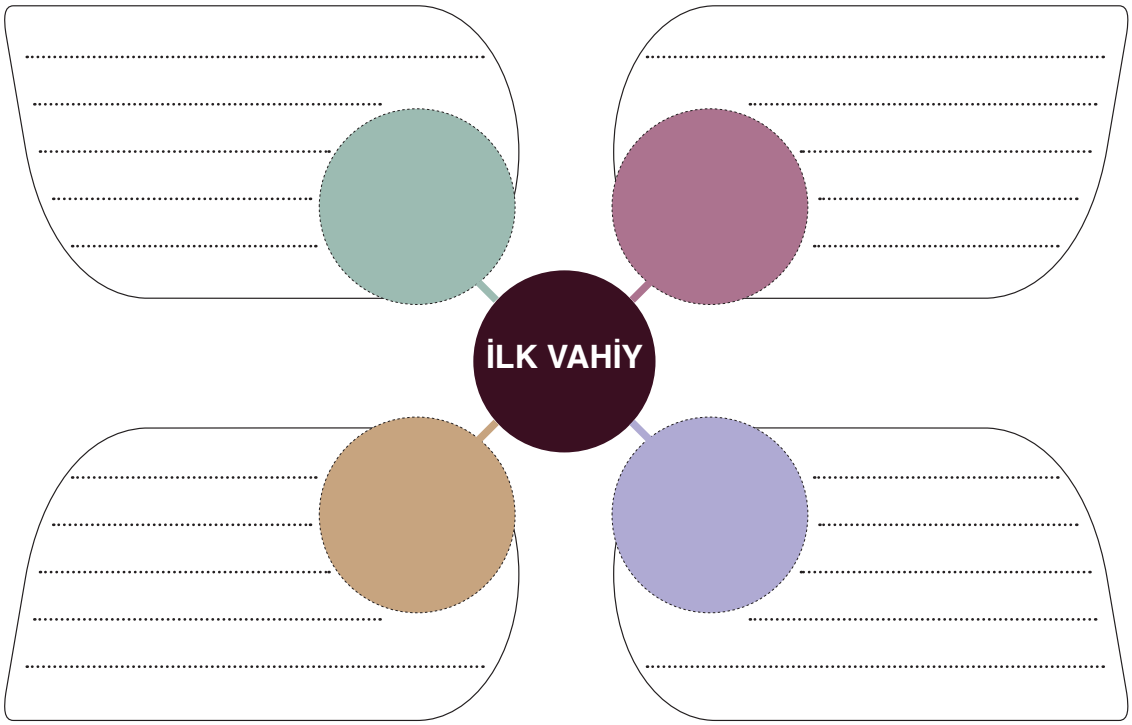
.....

.....

.....

4. Grubunuzla dört anahtar kavram belirleyiniz.

4. Belirlediğiniz kavramları kullanarak düşünce haritası hazırlayınız.

Değerlendirme: Bu form grubunuzu değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıdaki listede okuduğunuz ifadelere katılıyorsanız "Evet", kısmen katılıyorsanız "Kısmen", katılmıyorsanız "Hayır" seçeneğini "X" ile işaretleyiniz. Bu formda "Hayır" ve "Kısmen" bölümündeki işaretleriniz çoğunluktaysa öğrenme eksikliklerinizi gideriniz.

Değerlendirme Ölçütü	Evet	Kısmen	Hayır
Grup üyeleri aktif şekilde tartışmaya katıldı ve fikirlerini paylaştı.			
Konunun temel kavramları doğru ve kapsamlı şekilde belirlendi.			
Harita çok düzenli, anlaşılır ve kavramlar arasında doğru bağlantılar kurulmuş.			
Grup üyeleri görev paylaşımı yaparak uyum içinde çalıştı.			
Düşünce haritası açık, anlaşılır ve etkili biçimde sunuldu.			

4.2. HZ. PEYGAMBER'İN İLK VAHYE TEPKİSİ

Hz. Peygamber, ilk vahyin gelmesinin ardından heyecan ve korku içinde evine dönüp yatağına uzanmış ve Hz. Hatice'den üstünü örtmesini istemiştir. Bu şekilde bir süre sakinleşmeye çalışmış, ardından Hira'da yaşadıklarını telaşla eşine anlatmıştır. Allah Resulü, yaşadığı bu olağanüstü olayların mahiyetini tam olarak kavramakta güçlük çekmiştir. Hz. Hatice ise bu durumu açıklamak ve eşini teselli etmek amacıyla şunları söylemiştir: "Allah seni hiçbir zaman utandırmayacak ve üzmeyecektir. Çünkü sen akrabalarını korur, dürüst davranır, muhtaçların yardımına koşar, yoksulları destekler, misafirleri en iyi şekilde ağırlar ve mazlumların haklarını savunursun."[28]

Hz. Hatice'nin bu zorlu anda eşine söyledikleri son derece anlamlıdır. Bu sözler; sadece eşine olan derin sevgi ve güvenini değil, aynı zamanda Hz. Muhammed'in (sav) peygamberlik öncesindeki üstün ahlakını da gösterir. Bu yaşadıklarının ne olduğunu anlaması için Hz. Hatice, Peygamberimizi Varaka bin Nevfel'e götürmüştür. Varaka; Hz. Hatice'nin amcasının oğlu olmasının yanı sıra İbranice ve Arapça diline hâkim, Tevrat ve İncil'i okumuş bir bilgindir.[29] Varaka, yaşadığı olay hakkında ne düşündüğünü soran Hz. Peygamber'e kendisine gelen meleğin Hz. Musaya gelen Cerail olduğunu söylemiştir. Peygamber Efendimiz'e Yahudi ve Hristiyanlar tarafından beklenen son peygamber olduğunu bildirmiştir. Kavmi tarafından dışlanacağını ve ömrü yetersе kendisini destekleyeceğini belirtmiştir. Fakat o günleri göremeden vefat etmiştir.[30] Hz. Peygamber, eşinin desteği ve Varaka'nın açıklamaları sayesinde yaşadığı durumu anlamlandırmıştır. Böylece hakikatin zuhur ettiği Peygamber Efendimiz, Mekke'de insanlığa yol göstermeye başlamıştır.

Hangi durumlarda desteğe ihtiyacınız olur? Arkadaşlarınızdan destek gördüğünüz bir hatıranızı paylaşınız.

SIRA SİZDE

Öğretmeninizin rehberliğinde üç-dört kişilik gruplara ayrılarak iyi ve güvenilir bir insanın özelliklerini konu alan bir şiir yazınız. Yazdığınız şiiri öğretmeninize sununuz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Performans Görevi

30 dk.

Görev	**Deneme Yazma**
Amaç	**Hz. Peygamber'in ilk vahyi alma sürecine ilişkin unsurları araştırabilme**
Ürün	**Deneme**
Değerlendirme Ölçütleri	**Veri toplama, ilişki kurma, anlatım, doğruluk**

Yönerge: Etkinliği aşağıdaki uygulama adımları doğrultusunda gerçekleştiriniz.

Not: Karekodda verilen "Bütüncül Dereceli Puanlama Anahtarı" etkinliğin hangi ölçütlere göre değerlendirileceği ile ilgili bilgiler içermektedir. Etkinlik öncesinde ölçütleri mutlaka inceleyiniz.

Ön Hazırlık

1. İlk vahiy olayının detaylarını aşağıdaki kaynaklardan araştırınız.

- Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan kitaplar
- TDV İslâm Ansiklopedisi
- edu.tr / gov.tr uzantılı genel ağ bağlantıları

2. Hz. Peygamber'in hissetmiş olduğu duyguları belirleyiniz.

3. Hz. Peygamber'in ilk vahiy geldiğinde hissetmiş olabileceği duyguları ele alan bir deneme yazınız.

Deneme Yazımı (30dk.)

Denemenizin bölümlerinde dikkat etmeniz gerekenler:

Giriş : Vahiy kavramını tanımlayınız ve Hz. Peygamber'in ilk vahiy aldığı ana dair kısa bir giriş yapınız.

Gelişme: Hz. Peygamber'in hissetmiş olabileceği her duyguyu farklı paragraflarda (en az üç paragrafta) ve ayrıntılı olarak ele alınız.

Sonuç : İlk vahyin gelmesinin Hz. Peygamber'in hayatındaki önemini özetleyiniz. Konuyla ilgili duygu ve düşüncelerinizi, çarpıcı bir cümle ile ifade ediniz.

Deneme yazarken dikkat etmeniz gerekenler:

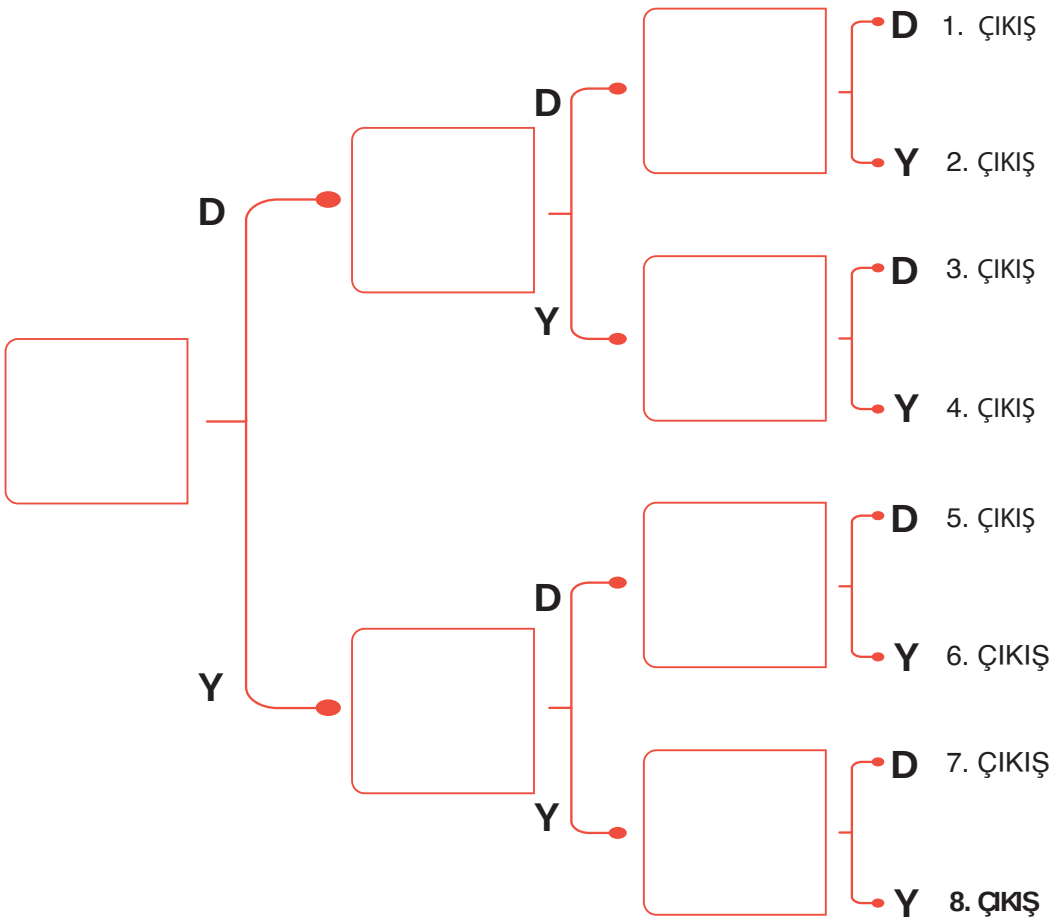
1. En az iki yüz kelime kullanınız.
2. Akıcı ve anlaşılır bir dil kullanmaya özen gösteriniz.
3. Dil bilgisi kurallarına uyunuz.

Değerlendirme: Çalışmalarınız yandaki karekodda verilen "Bütüncül Dereceli Puanlama Anahtarı" ile değerlendirilecektir.

4. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A. 1-3. soruyu aşağıdaki yönergeye göre cevaplayınız.

Yönerge
Aşağıda tanılayıcı dallanmış ağaç şeması örneğine ve Doğru/Yanlış tipinde karışık ifadelere yer verilmiştir. Bu ifadeleri ve şemayı 1, 2 ve 3. soruları cevaplamak için kullanınız.

Doğru/Yanlış Karışık İfadeler:

1. Hz. Peygamber'in aldığı ilk vahiy Bakara suresinin ilk beş ayetidir.
2. İlk vahiy; 610 yılında, Ramazan ayının 27. gecesinde indirilmiştir.
3. Hz. Peygamber ilk vahyin gelmesini eşi Hz. Hatice ile paylaşmıştır.
4. Hz. Peygamber'in vahiy almasından haberdar olan eşi ona inanmakta tereddüt etmiştir.
5. Hz. Hatice, Allah Resulü'nü bilgeliğiyle tanınan amcasının oğlu Varaka bin Nevfel'in yanına götürmüştür.
6. Hz. Hatice, Varaka'nın olumlu sözlerinden sonra Hz. Peygamber'e iman etmiştir.
7. Hz. Peygamber'in aldığı vahyi anlamlandırmasında Varaka bin Nevfel'in açıklamaları ve eşinin desteği etkili olmuştur.

1. Yukarıdaki tanılayıcı dallanmış ağaçta birinci çıkıştan çıkmak isteyen bir kişi sırasıyla hangi ifadeleri kullanmalıdır?

Madde Numarası	**İfade İçeriği**	İfade Doğru mu, Yanlış mı?

2. Yukarıdaki tanılayıcı dallanmış ağaçta sekizinci çıkıştan çıkmak isteyen kişi sırasıyla hangi ifadeleri kullanmalıdır?

Madde Numarası	**İfade İçeriği**	İfade Doğru mu, Yanlış mı?

3. Yukarıdaki tanılayıcı dallanmış ağaçta altıncı çıkıştan çıkmak isteyen kişi sırasıyla hangi numaralı ifadeleri kullanmalıdır?

A) 1-2-3
B) 1-3-5
C) 2-3-4
D) 2-3-7
E) 4-5-6

B. 4-8. soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

4. Hz. Peygamber'in (sav) Hılfülfudul'a katılması onun hangi özelliklerini göstermektedir?

.....

.....

.....

5. Mekke'de inzivaya çekilme geleneği nasıl ortaya çıkmıştır? Açıklayınız.

.....

.....

.....

6. Hz. Peygamber'in Hira'da Yaradan'a yönelme ihtiyacı hissetmesinin sebepleri nelerdir? Belirtiniz.

.....

.....

.....

7. Hz. Muhammed (sav), peygamberliğinden önce hangi olağanüstü durumlarla karşılaşmıştır? Açıklayınız.

.....

.....

.....

8. Kur'an-ı Kerim'de, vahiy kavramının geçtiği ayetlerden iki tanesini bularak hangi anlamda kullanılmıştır?

.....

.....

.....

C. 9-14. aşağıda boş bırakılan yerlere doğru kelimenin önündeki harfleri yerleştiriniz.

9.	İslam öncesi Arap toplumunda tevhit inancına verilen isim	
10.	Sözlükte işaret, gizli sözler, mesaj, ilham anlamlarına gelen kavram	
11.	Kâbe'ye yaklaşık beş kilometre uzaklıkta olduğu bilinen, Hz. Muhammed'in (sav) inzivaya çekildiği yer	
12.	Hz. Muhammed'in (sav) vahiy getiren meleğin ismi	
13.	Hz. Muhammed'in (sav) de katıldığı, zayıf olan halkın haklarının aranabilmesi için kurulmuş olan bir topluluk	
14.	Hz. Muhammed'e (sav) indirilen ilk vahyin yer aldığı	

a	Alak
b	Cebrail (as)
c	Hilfülfudul
ç	haniflik
d	Hira
e	İsrafil (as)
f	Hz. Muhammed (sav)
g	tebliğ
ğ	vahiy

Ç. 15-19. cümleleri verilen ifadelerden uygun olanla tamamlayınız.

adalet ve eşitlik	***Hz. Hatice***	***okuma ve öğrenme***	***Varaka bin Nevfel***
40	***48***	***610***	***622***

15. Vahyin ilk inen ayetleri, ... vurgusu yaparak başlar.

16. Vahiy sürecinin başlangıcı, miladi takvimine göre ..... yılı olarak kabul edilir.

17 İlk vahiy geldiğinde Hz. Muhammed (sav), ... yaşındadır.

18. Hz. Hatice, Peygamber Efendimiz'in yaşadığı olağanüstü olayın mahiyetini öğrenmek için onu ..... adındaki amcasının oğluna götürmüştür.

19. Hz. Peygember'in aldığı vahyi ve yaşadıklarını ilk olarak anlattığı kişi ..... olmuştur.

D. 20-25. soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

20. Peygamber Efendimiz'in ilk vahyi almasıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Cebrail (as) Peygamber Efendimiz'e "Oku!" diye üç kez hitap etmiştir.
B) Cebrail'in (as) Hz. Peygamber'e ilk vahyi Hira Mağarası'nda bildirmiştir.
C) Hz. Peygamber bu olaydan sonra evine gitmiş ve Hz. Hatice'den üstünü örtmesini istemiştir.
D) Hz. Peygamber ilk vahyi aldığında kırk yaşındadır.
E) Hz. Peygamber aldığı vahyi hemen halka bildirmiştir.

21. "Ey Âdemoğulları! İçinizden size benim ayetlerimi anlatan peygamberler gelir de, her kim Allah'a karşı gelmekten sakınır ve hâlini düzeltirse, artık onlara korku yoktur ve onlar üzülecek de değillerdir."
(Araf suresi 35. ayet)

Aşağıdakilerden hangisi ayette geçen hâlini düzeltmek ifadesiyle en yakın anlama gelir?

A) Maddi durumunu iyileştirmek
B) Yanlış davranışlarını terk etmek
C) Toplum içindeki itibarını artırmak
D) Sağlığını korumak
E) Neslinin devamlılığını sağlamak

22. Aşağıda verilen ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Hicaz Bölgesi'nde tevhit inancı İslam'dan önce varlığını uzun süre koruyamamıştır.
B) Çok tanrılı inançlar, toplumun her alanında etkili olmuştur.
C) Batıl inançlar, insanın zihinsel ve duygusal gelişimini olumsuz etkiler.
D) Hakikate ulaşmak ve gerçek huzuru bulmak için batıl inançlardan uzaklaşmak gerekir.
E) Hz. Muhammed'e (sav) vahiy gelmesiyle ortadan kalkmıştır.

24. Tevhit inancının temel ilkeleri ile Cahiliye Dönemi Arap toplumunun inançları arasındaki en temel fark aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ahlaki değerlere verilen önem
B) İbadetlerin şekli ve içeriği
C) Tanrı anlayışı ve ona yaklaşım biçimi
D) Sosyal yaşamın düzenlenmesi
E) Öldükten sonra dirilişe inanç

25. "Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı "alak" dan yarattı. Oku! Senin Rabbin en cömert olandır. O, kalemle yazmayı öğretendir, insana bilmediğini öğretendir."
(Alak suresi 1-5. ayetler)

Aşağıdakilerden hangisi Alak suresinin ilk beş ayetinin mesajıyla çelişir?

A) Ayetin "oku" emriyle başlaması ve bu emrin tekrarlanması Yüce Allah'ın okumaya ve bilmeye ne kadar değer verdiğini gösterir.
B) İnsanın yaratıcısı Yüce Allah'tır ve peygamberleri aracılığıyla kullarına hitap eder.
C) Yüce Allah insana verdiği eşsiz özellik ve yeteneklerle ondan araştırmasını, öğrenmesini ve yaratıcısını tanımasını ister.
D) Okuma, yazma ve ilim; kerem sahibi Yaradan'ın insana bir ikramıdır.
E) İnsanın bilgiye ulaşmasının tek yolu akıldan geçer.

Üniteyle ilgili daha fazla soruya ulaşmak için karekodu kullanınız.

4. ÜNİTE SONNOTLAR

1 bk. Topaloğlu-Çelebi, "vahiy", 337.

2 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 82.

3 bk. Esen, "Hz. İbrahim'in İmanı ve Tevhid Mücadelesi", 115.

4 bk. Bakara suresi 127-129. ayetler.

5 bk. Söylemez, "Cahiliye Arap İnancında Putların Yeri", 10.

6 Casiye suresi 23. ayet.

7 bk. İbn Haldun, *Mukaddime*, 130-31; Apak, *Erken Dönem İslâm Tarihinde Asabiyet,* 51.

8 bk. Apak, *Siyer-i Nebi,* 1/44; Çelebi, *Cahiliye Döneminde Mekke,* 71.

9 bk. Kureyş suresi 1-2. ayetler.

10 bk. İbn Habib, *Muhabber,* 197-200; Çelikkol, *İslam Öncesi Mekke,* 57-65.

11 bk. Varıcı, *İslamiyet'ten Önce Bedeviler*, 36.

12 bk. Watt, *Muhammad: Prophet and Statesman,* 8.

13 bk. Sallabi, *İslâm Tarihi*, 80; Hamidullah, "Hılfü'l-Fudûl", 18/32.

14 bk. Yörükan, *İslam Dini ve Mezhepleri Tarihi*, 45.

15 bk. Kister, "et-Tehannüs: Kelime Anlamı Üzerine Bir Araştırma", 215-216; Özdemir, "Hz. Muhammed'in Hayatında Tehannüs", 2037-2038; Kazancı, "Bi'set", 6/217.

16 Buhari, "Bed'ul-Vahy", 1; Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 81.

17 bk. Günel, "Hira", 18/121.

18 bk. Sallabi, *İslâm Tarihi*, 99; Hasan, *İslam Tarihi,* 106.

19 bk. Vatandaş, *Hz. Muhammed'in Hayatı ve İslam Daveti,* 10.

20 bk. Buhari, "Bed'ül-vahy", 1; "Ta'bir", 1; Derveze, *Hz. Muhammed'in Hayatı,* 1/627; Apak, *Siyer-i Nebi*, 1/99.

21 bk. İbn İshak, *Siyer*, 176; Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* 1/74.

22 bk. Topaloğlu-Çelebi, "vahiy", 337.

23 bk. Demirci, *Vahiy Gerçeği*, 27.

24 Tin suresi 4. ayet.

25 Nahl suresi 36. ayet.

26 Araf suresi 35. ayet.

27 bk. Taberî, *Tarihi Taberi,* 3/ 66-67; Sallabi, *İslâm Tarihi*, 99; İbn İshak, *Siyer,* 177.

28 bk. Belazuri, *Ensabu'l-Eşraf,* 142; *Sallabi, Islâm Tarihi,* 108; Apak, *Siyer-i Nebi,* 1/99.

29 bk. Aydın, *Felsefi Antropolojinin Işığında Hz. Muhammed ve Kuran,* 102.

30 bk. Erul, "Varaka b. Nevfel", 42/517.

KRONOLOJİ

MEKKE DÖNEMİ

610
Peygamber Efendimiz'e Hira Mağarası'nda ilk vahyin gelmesi

613
Açık davet emrinin gelmesiyle Peygamber Efendimiz'in önce akarabalarını, sonra tüm Mekkelileri İslam'a davet etmeye başlaması

614
Müslümanların sayısının giderek artması üzerine müşriklerin Müslümanlara eziyet etmeye başlaması
Bazı Müslümanların Habeşistan'a hicret etmesi

616
Peygamber Efendimiz'i himaye eden Haşimoğulları'nın Ebu Talib Mahallesi'n-de toplanması
Müşriklerin Müslümanlara boykot uygulamaya başlaması

619
Boykotun sona ermesi

620
Peygamber Efendimiz'in eşi Hz. Hatice ile amcası Ebu Talib'in vefat etmeleri (Hüzün Yılı)
Taif Yolculuğu
Peygamber Efendimiz'in Akabe'de Medineli bir grupla görüşmesi ve ertesi yıl için tekrar görüşme kararı alması

621
Peygamber Efendimiz'in on iki kişilik Medineli grupla Akabe'de buluşması ve Medinelilerin Hz. Peygamber'e biat etmeleri (Birinci Akabe Biatı)

- **622**
  Peygamber Efendimiz'in Medineli grupla Akabe'de üçüncü kez buluşması ve Medinelilerin Hz. Peygamber'e ikinci kez biat etmeleri (İkinci Akabe Biatı)

MEDİNE DÖNEMİ

- **622**
  Müslümanların Medine'ye hicret etmeye başlaması
  Müşriklerin Darünnedve'de toplanarak Peygamber Efendimiz'e suikast kararı alması
  Peygamber Efendimiz'in Hz. Ebu Bekir'le hicret etmesi
  Peygamber Efendimiz ve beraberindekilerin Kuba'ya varması, Kuba'da bir mescit inşa edilmesi
  Peygamber Efendimiz'in Ranuna Vadisi'nde ilk cuma namazını kıldırması
  Peygamber Efendimiz ve beraberindekilerin Medine'ye varması
  Siyasi, idari ve dinî bir merkez olarak Mescid-i Nebevi'nin inşasına başlanması

- **623**
  Peygamber Efendimiz'in ensar ve muhacir arasında muahat (kardeşlik) oluşturması
  Peygamber Efendimiz'in Medine Sözleşmesi'ni oluşturması Müslümanlara savaş izni veren ayetlerin indirilmesi

- **624**
  Bedir Savaşı'nın gerçekleşmesi

- **625**
  Uhud Savaşı'nın gerçekleşmesi

- **627**
  Hendek Savaşı'nın gerçekleşmesi

- **628**
  Hudeybiye Barış Antlaşması'nın imzalanması
  Mekke'nin fethedilmesi

Huneyn Gazvesi'nin gerçekleşmesi
Taif'in muhasara edilmesi

- **630**

  Kabileleri temsilen heyetlerin Medine'ye gelerek İslam'a girmesi (Senetülvüfut)
  Taif'in Müslüman olması
  Tebük Seferi'nin gerçekleşmesi
  Peygamber Efendimiz'in Medine'de münafıklara ait olan Mescid-i Dırar'ı yıktırması

- **631**

  Peygamber Efendimiz'in Hz. Ebu Bekir'i Hac Emîri olarak tayin etmesi

- **632**

  Peygamber Efendimiz'in Veda Haccı
  Peygamber Efendimiz'in Veda Hutbesi
  Peygamber Efendimiz'in rahatsızlanması
  Peygamber Efendimiz'in mescitte vakit namazlarını kıldırması için Hz. Ebu Bekir'i görevlendirmesi
  Peygamber Efendimiz'in vefatı ve defnedilmesi

SÖZLÜK

A - B

âdet: Bir şeyi eskiden beri görüldüğü gibi yapma alışkanlığı; görenek.
alamet: Bir olayın veya durumun anlaşılmasına yardım eden şey; emare, nişan, tezahür, belirti.
aleyh: Bir şeyin veya bir kimsenin karşısında olma, leh karşıtı.
antlaşma: İki veya daha çok devletin saldırmazlık, savaşta iş birliği vb. konularda kararlaştırdıkları ilkelere uygun davranmayı kabul etmeleri durumu; ahit, muahede, ahitleşme, pakt.
apaçık: Çok açık olarak, çok belirgin biçimde.
arazi: Yeryüzü parçası; yerey, toprak.
ashap: Hz. Peygamber zamanında yaşamış, Müslüman olarak Hz. Peygamber'i çok kısa süre olsa da görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve yine Müslüman olarak ölmüş kimseler, sahabe.
ayet: Kur'an'daki sureleri meydana getiren kelime veya cümlelerden her biri; ayetikerime.
azgınlık: Azgınlık göstererek haddi aşma manasında bir Kur'an terimi.
azık: Gereken yiyecek ve içecek şeyler; nevale.
azim: Bir işteki engelleri yenme kararlılığı.
bağlam: Herhangi bir olguda olaylar, durumlar, ilişkiler örgüsü veya bağlantısı; kontekst.
başdanışman: Kurum ve kuruluşlarda görev yapan danışmanların en deneyimlisi; başmüşavir.
belagat: Konuyu bütün yönleriyle kavrayarak hiçbir yanlış ve eksik anlayışa yer bırakmayan, yorum gerektirmeyen, yapmacıktan uzak, düzgün anlatma sanatı.
biat: Bir hükümdarın veya ileri gelen birinin egemenliğini tanıyarak onun hükmü altına girme.
bozgun: Yenik düşen ordunun, askerî disiplin ve bağlantı yönünden yaşadığı karışıklık ve perişanlık; yenilgi, hezimet.

C - Ç

cazibe: Çekici olma durumu; alım, albeni, alımlılık, caziplik, çekicilik, cazibelilik, cazibedarlık, hava, gelgel.
cemetmek: Bir araya getirmek, toplamak.
cemaat: Bir araya gelmiş, toplanmış insanlar.
cephe: Üzerinde savaşın sürdüğü bölge.
cezbetmek: Etkileyerek kendine bağlamak.

D

Darülerkâm: Mekke Dönemi'nin ilk yıllarında Hz. Peygamber'in, Müslümanlara İslam'ı anlattığı, gelen vahyi tebliğ ettiği, topluca ibadet veya çeşitli görüşmelerin yapıldığı ve İslami eğitimin verildiği Erkam bin Ebülerkam'ın (ra) (ö. 55/675) evi.
dericilik: Dericinin yaptığı iş.
direniş: Direnmek işi.
dirhem: Bir tür gümüş para.
diyagram: Herhangi bir olayın değişimini gösteren grafik.
dönüm noktası: Bir olayın yeni bir duruma geçme zamanı.
dünyevi: Bu dünya ile ilgili; dünyasal, uhrevi karşıtı.

E - F

ebu: Arapçada baba anlamında daha çok künyelerde kullanılan kelime.
ecdat: (Arapça ecdâd) Geçmişteki büyükler, atalar.
engin: Ucu bucağı görünmeyecek kadar geniş, çok geniş; vâsi.
ensab: Arap literatüründe kabilelerin soyunu inceleyen ilim dalı için kullanılan bir terim.
ensar: Hicret sırasında Hz. Peygamber'e ve Mekke'den Medine'ye göç eden diğer Müslümanlara kucak açıp onları misafir eden; beslenme, barınma ihtiyaçlarını gideren ve farklı bir ortamda yeni bir yaşamın kurulabilmesinde onlara yardımcı olan ve sahip oldukları her şeyi onlarla paylaşan Medineli Müslümanlar.
erdemli: Erdemi olan; yüksek, faziletli, faziletkâr, efdal.
esenlik: Esen olma durumu; selamet, hastalık karşıtı.
esir: Savaşta ele geçen düşman; tutsak.
fesahat: Kurallı, etkileyici, heyecan verici, inandırıcı, sanatlı söz söyleme.
fıtrat: Bir şeyin yaratılırken kazanmış olduğu özellikler bakımından durumu; hilkat, yaradılış.
fidye: Tutsak edilen veya rehin alınan bir kimsenin serbest bırakılması için istenen para; kurtulmalık, fidyeinecat.
fitne: İnsanları birbirine düşürerek oluşturulan kargaşa.

G - Ğ

ganimet: Savaşta düşmandan zorla ele geçirilen mal; şikâr.
gazve: Hz. Peygamber'in bizzat kendisinin sevk ve idare ettiği askerî harekâtlar.

gerdanlık: Çoğu değerli taş ve madenlerden veya altın paradan yapılmış, boyna takılan takı; kılade.
gölgelik: Kazıkların ve belli kalınlıktaki dikmelerin üzerine bindirilmiş bir tür demir veya ahşap çardak; sayeban, pergola.
güve: Kurtçuğu yapağı, yünlü kumaş ve dokuma yiyen pul kanatlılardan bir böcek (Tine pellionella).
güzergâh: Yolüstü uğranılacak, geçilecek yer.

H

haberci: Haber getiren kimse; ulak.
hac emîri: Haccın kurallarına uygun şekilde ve emniyet içinde edâ edilmesini sağlamak üzere görevlendirilen kimse.
hadis: Hz. Muhammed'in (sav) sözleri; hadisişerif.
hadisişerif: Hadis.
hafız: Kur'an'ı bütünüyle ezbere bilen kimse.
hakikat: Yalan olmayan, doğru olan şey; çın, ciddi, gerçek.
hâkim: Başta gelen, başta olan, baskın çıkan.
hâkimiyet: Egemen olma durumu, egemenlik.
halife: Hz. Muhammed'in (sav) vekili olarak Müslümanların imamlığını ve din koruyuculuğunu yapmakla görevli kimse.
hamle: 1. Atılım. 2. İleri atılma, saldırma.
haram aylar: İçinde savaş yapmanın, adam öldürmenin, hatta Kâbe çevresinde avlanmanın bile yasak kabul edildiği dört kutsal ay: zilkade, zilhicce, muharrem, recep.
harekât: Belli bir amaç gözetilerek bir askerî birliğe yaptırılan manevra, çarpışma, çevirme, kovalama vb. işler.
hat: Savunma veya saldırma amacıyla bir araya getirilmiş asker dizisi.
hatip: Bir topluluk karşısında etkili, açık, düzgün konuşarak düşüncesini anlatmada, duygusunu aşılamada yetenekli kimse; konuşucu, konferansçı, konuşmacı.
havale etmek: Bir şeyin alınmasını, yapılmasını bir kimseye bırakmak, ısmarlamak, devretmek.
helak: Yok olma.
hidayet: Doğru yol, hak olan Müslümanlık yolu.
Hilfülfudul: M 580'li yıllarda Arap kabileleri arasında süregelen savaşlar sonucunda ortaya çıkan anarşi ortamında, can ve mal güvenliğinin sağlanması, zayıf ve güçsüzlerin korunması, zulmün önlenmesi gibi amaçlarla, toplumda sözü geçen, saygın ve iyi niyetli kişilerin önderliğinde kurulan ve Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğinden önce üye olduğu barış topluluğu.
himaye: Korumacı olma durumu; kollayıcılık, koruyuculuk.

hitabet: Bir topluluğa bir maksadı anlatmak, bir fikri açıklamak, öğüt vermek, bir görüşü benimsetmek, bir eyleme teşvik etmek gibi amaçlarla yapılan güçlü ve etkileyici konuşma veya güzel konuşma sanatı, retorik.

Hudeybiye Antlaşması: Mekkeli müşriklerin Medine İslam devletini resmen tanıdıklarını gösteren belgeyi imzaladıkları barış antlaşması (6/628).

hutbe: Cuma namazından önce ve bayram namazından sonra hatibin minberde yaptığı öğüt niteliğindeki konuşma.

hücum: saldırı.

hükümdar: Padişah, kral, hakan gibi taht sahibi devlet başkanı; yabgu.

hüsran: Beklenilen şeyin elde edilememesi yüzünden duyulan acı; batkı.

I - İ - J

ifşa: Gizli bir şeyi açığa çıkarma, yayma.

ihlal: Yasa ve düzene uymama.

ihsan etmek: Lütufta bulunmak, cömertlik göstermek.

ihtilaf: İki veya daha çok tarafın düşünce ve amaçları arasında ayrılık; maraza, sürtüşme, anlaşmazlık.

ikamet: Bir yerde oturma.

ilahi: Allah'a (cc) ait, Allah'la (cc) ilgili.

ilham: Allah (cc) tarafından peygamberlerin ve seçkin kulların gönlüne verilen ilahi düşünce veya duygu.

ilim: Bilgi, bilim, marifet, haber.

ilkel: Zaman bakımından en eski olan; iptidai, primitif.

infak: Karşılıksız yardım, sadaka verme.

inzal: Kur'an-ı Kerim ayetlerinin Allah (cc) tarafından Hz.Peygamber'e indirilmesi.

irtidat: Bir kimsenin kendi iradesiyle İslam dininden çıkması.

İsra: Hz. Peygamber'in, Hicret'ten yaklaşık bir buçuk sene evvel (M 620), Recep ayının 27. gecesinde Kâbe'den Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya Allah'ın (cc) izniyle götürülmesi.

istihbarat: Bilgi toplama, haber alma.

istişare: Danışmak işi; müşavere, meşveret, danışma.

ittifak: Bir şey yapmak için birbirine antlaşma veya sözleşme ile bağlanma işi, bağlaşma.

K - L

Kâbe: Mekke'de bulunan, Müslümanlarca kıble olarak kabul edilen, hac ve umre ibadeti yapılırken tavaf edilen kutsal yer.

kadim: Çok eski zamanda var olmuş veya eskiden beri var olan; bayrı.

kâinat: Gök varlıklarının bütünü; evren, cihan, âlem, kozmos.

karargâh: Ordunun uzun bir süre veya geçici olarak konakladığı yer.

kargı: Silah olarak kullanılan, ucu sivri ve demirli uzun mızrak.

kaside: On beş beyitten az olmayan, bütün beyitlerin ikinci dizeleri en baştaki beyit ile uyaklı olan ve çoğu kez büyükleri övmek için yazılan divan edebiyatı şiir türü.

kâtip: Özel veya kamu kuruluşlarında belli bir makama, kişiye yardımcı olmak amacıyla haberleşmeyi sağlayan, yazışma yapabilen görevli; yazman, sekreter.

kerem: Cömert olma durumu; açık ellilik, ahilik, alicenaplık, bonkörlük, eli açıklık, seleklik, semahat, mürüvvet, cömertlik.

kervan: Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarı.

kışkırtıcı: Kışkırtma işini yapan; kışkırtmacı, muharrik, tahrikçi, ajitatör, provokatör.

konuşlandırmak: Savaş araç ve gereçlerini stratejik bir bölgede yerleştirmek.

kritik: Endişe verici, çok tehlikeli (durum).

kronolojik: Zaman dizinsel.

kudret: Allah'ın (cc) her şeye kadir olması, dilediği her şeyi yapması şeklinde tecelli eden sıfatı.

kumandan: Bir asker topluluğunun başı; komutan, bey, mir.

kuşkusuz: Kuşku götürmez bir biçimde; şüphesiz, zahir.

lütuf: Önem verilen, sayılan birinden gelen iyilik; armağan, kayra, ihsan, inayet, atıfet.

M

mağdur: Haksızlığa uğramış (kimse); kıygın.

mahiyet: Nitelik, öz, asıl, esas; özlük, vasıf.

makam: Devlet kademesinde yüksek ve önemli memuriyet; kat, huzur, mansıp, mevki, post.

mali: Mal ile ilgili; finansal.

manzume: Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebî anlatım biçimi; nazım, şiir.

maruz kalmak: Bir olay veya bir durumla karşı karşıya olmak.

mecaz: Bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz.

mensup: Bir yerle veya bir kimseyle bağlantısı olan, ilişkili, -den olan, -e bağlı (kimse).

Mescid-i Dırar: Medine'de münafıkların Müslümanlara zarar vermek amacıyla Kuba Mescidi'nin karşısına yaptırdıkları, daha sonra Hz. Peygamber tarafından yıktırılan mescit.

mescit: Genellikle minaresiz, küçük cami.

mesuliyet: Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi; sorum, uhde, sorumluluk.

meşru müdafaa: Bir saldırı karşısında kişinin kendisini koruması.

meşruluk: Geçerli olma durumu; meşruiyet.

metanet: Dayanmak işi; irtifak, istinat, dayanma.

mızrak: Uzun saplı, sivri demir uçlu silah.

miğfer: Savaşçıların veya itfaiyecilerin başlarına giydikleri demir başlık; tolga.

Miraç: Hz. Peygamber'in, recep ayının 27. gecesinde, Kudüs'ten göğe yükseltilerek Allah'ın (cc) ayet ve olağanüstü nimetlerinin gösterilmesi.

motivasyon: İsteklendirmek işi; heveslendirme, teşvik, isteklendirme.

muamele: Davranma işi; tutum, davranım, davranış, hareket.

muhacir: Hz. Muhammed'e (sav) uyarak Mekke'den Medine'ye göç eden.

muhafaza: Korumak işi; sıyanet, vikaye, koruma.

muhalefet: Bir tutuma, bir görüşe, bir davranışa karşı olma durumu; aykırılık.

muhalif: Bir görüşe, tutuma veya harekete karşı olan kimse.

muhasara: Bir ülkenin veya bir yerin dış dünya ile olan her türlü bağlantısını kuvvet kullanarak kesme; abluka, ihata, kuşatma.

muhatap: Kendisine söz söylenilen kimse, kendisiyle konuşulan kimse.

murat etmek: Dilemek, istemek.

Mushaf: Hz. Peygamber'e gelmiş olan Kur'an-ı Kerim ayetlerinin tümünün iki kapak arasında toplanmış olan biçimi.

mücahit: Kutsal ülküler uğruna savaşan kimse.

mümin: Allah (cc) katından peygamberleri aracılığı ile gelen her şeyi, tereddütsüz olarak doğrulayan ve kabul eden kişi.

münafık: Dinî kurallara inanmadığı hâlde inanmış gibi görünen.

müşrik: Allah'a (cc) inandığını söylediği hâlde birçok tabiat olayının yaratılmasını ve idaresini Allah'ın (cc) dışında birtakım güçlere bağlayan ve bu güçleri kutsallaştırarak Allah'a (cc) ortak koşan kimse.

mütevazı: Kendi değerini olduğundan aşağı gösteren, başkalarını küçük görmeyen, büyüklenmeyen (kimse); engin gönüllü, tevazulu, alçak gönüllü.

müttefik: Aralarında anlaşma veya sözleşme sağlanmış olan (kimse veya topluluk); bağlaşık.

N

nafile namaz: Sevap kazanmak amacıyla farz ve vacip namazlar dışında kılınan namaz.

nakış: Özellikle duvar ve tavanları süslemek için yapılan resim.

nifak: Geçimsizlik, anlaşmazlık, ara bozuculuk.

nihayet: Son anda; sonunda, ahir, akıbet.

niyaz etmek: Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine acındıracak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek, yalvarmak.

nur: İlahi bir güç tarafından gönderildiğine inanılan parlaklık.

nübüvvet: Allah'ın (cc) gönderdiği vahiyleri, emir ve yasakları alıp insanlara dinin gerçeklerini duyurma; söz, tutum ve davranışlarıyla açıklama makamı olan peygamberlik.

nüfuz: İstediğini yaptırabilme gücü; erk, kuvvet.

O - Ö

onur: İnsanın kendine karşı duyduğu saygı; alicenaplık.

otorite: Yaptırma, yasak etme, emretme, itaat ettirme hakkı veya gücü; yetke, sulta, velayet.

ölçüt: Bir yargıya varmak veya değer vermek için başvurulan ilke; ölçü, kıstas, mısdak, miyar, kriter.

öşür: Toprak ürünlerinden onda bir oranında alınan vergi; ondalık, aşar.

P - R

pak: Kirli, lekeli, pis, bulaşık olmayan; arı, temiz, sili, tahir, hijyen, hijyenik.

panayır: Belli zamanlarda ve genellikle küçük yerleşim birimlerinde kurulan, sergi niteliğini de taşıyan büyük pazar.

piyade: Yaya olarak savaşan askerlerin oluşturduğu sınıf.

platform: Ortam.

propaganda: Bir öğreti, düşünce veya inancı başkalarına tanıtmak, benimsetmek ve yaymak amacıyla söz, yazı vb. yollarla gerçekleştirilen çalışma; yaymaca.

risalet: Peygamberlik, nebilik, elçilik, nübüvvet.

rivayet: Bir olay, bir haber veya sözü nakletme.

riyakâr: Özü sözü bir olmayan; yüze gülücü, yalabık, ikiyüzlü, mürai.

S - Ş

sadakat: Sağlam, güçlü dostluk.

sahabe: Hz. Muhammed'i (sav) görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslümanlar; ashap, ashabıkiram.

sancak: Çoğunlukla askerî birliklere verilen yazı işlemeli, kenarları saçaklı ve gönderli bayrak.
sancaktar: Sancağı taşıyan kimse.
sayfiye: Yaz mevsimini geçirmek için gidilen yer veya ev.
sebat: Sözünden veya kararlarından dönmeme; direşme.
seriyye: Hz. Muhammed'in (sav) kendisinin katılmayıp askerî sancağı arkadaşlarından birine vererek onun komutası altında gerçekleştirdiği askerî harekât.
strateji: Önceden belirlenen bir amaca ulaşmak için tutulan yol; izlem.
Suffe: Mescid-i Nebevi'nin bitişiğinde yoksul sahabilerin barınması için yapılan ve giderek bir eğitim kurumu hâline gelen yer.
sükûnet: Huzurlu, rahat olma; sükûn.
süvari: Binek atı kullanan (asker veya asker sınıfı); atlı.
şahsiyet: Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünü; kişilik.
şanlı: Yüce, ulu, büyük olan.
şehadet: 1. Tanık olma durumu; şahitlik, tanıklık. 2. Yüksek bir ülkü uğrunda ölme, şehit olma.

T

tahsis etmek: Bir şey veya yeri bir kimsenin hizmetine hazır tutmak, ayırmak.
tan yeri: Güneşin doğmak üzere olduğu sırada, ufukta hafifçe aydınlanan yer.
tasvir: Tasarlama, bir şeyi sözle veya yazıyla anlatma, göz önünde canlandırma, betimleme.
tayin etmek: Birini bir göreve getirmek, nasbetmek, atamak.
teçhizat: Silah dışındaki savaş gereçleri; donatı.
tedbir: Bir şeyin sonucu düşünülerek önceden yapılan hazırlık.
tefekkür: Karşılaştırmalar yapma, ayırma, birleştirme, bağlantıları ve biçimleri kavrama yetisi.
telafi etme: Kötü bir etkiyi veya sonucu başka bir etkiyle yok etme, karşılama.
tesir etmek: Karşısındaki kişiyi kendi duygu ve istekleri doğrultusuna yöneltmek, etkilemek.
teskin etmek: Acı, öfke, heyecan vb. duyguları yatıştırmak, dindirmek.
tevhit: Allah'ın (cc) birliğine inanma, bir sayma, bir olarak bakma.
tüccar: Ticaret yapan, ticaretle uğraşan kimse; tacir, tecimen, bezirgân.

U - Ü

umre: Hac dönemi dışında Kâbe'yi ve Mekke'nin diğer kutsal yerlerini ziyaret etme.
unsur: Bir bütünü oluşturan, bütünden ayrıştırıldığında da kendi başına anlam taşıyan parça; öge, uzuv, eleman.

V - Y - Z

vaat: Bir işi yerine getirmek için verilen söz.

vadi: İki dağ arasındaki çukurca arazi veya geçit; koyak.

vahiy: Peygamberler aracılığıyla insanlara, hayatın hangi ilkelere göre yönlendirilmesi ve hayatta nelere uyup nelerden sakınılması gerektiğini bildiren ilahi bilgi, bu bilginin gönderiliş tarzı.

yamaç: Dağın veya tepenin herhangi bir yanı; bögür, yalpı.

yıldırmak: Sonradan verilecek bir ceza ile korkutmak, tehdit etmek, caydırmaya çalışmak, gözdağı vermek.

yozlaşma: Yozlaşmak durumu; dejenereleşme, tereddi, dejenerasyon.

zorbalık: Zorbaca davranışta bulunma; mütegallibelik müstebitlik, tagallüp.

KAYNAKÇA

Ağırman, Mustafa. “Mekke Müşrikleriyle İlişkiler”. *İslam Tarihi ve Medeniyeti, Hz Peygamber Dönemi*, ed. Mehmet Şeker. 1/325-466. İstanbul: Siyer Yayınları, 2. Basım, 2021.

Algül, Hüseyin. “Gazve”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 13/488-489. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.

Algül, Hüseyin. “Mescid-i Dırar”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/272-273. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Alper, Hülya. “Münafık”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 31/564-566. Ankara: TDV Yayınları, 2020.

Apak, Adem. *Ana Hatlarıyla İslam Tarihi*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2017.

Apak, Adem. *Erken Dönem İslâm Tarihinde Asabiyet*. İstanbul: Ensar Yayınları, 2016.

Apak, Adem. *İslami İlimler Giriş Serisi*. Köln: Plural Publication, 2017.

Apak, Adem. *Kur’an’ın Geliş Ortamında Arap Toplumu*. İstanbul: Kuramer Yayınları, 2017.

Apak, Adem. *Siyer-i Nebi-1*. İstanbul: Ensar Yayınları, 2017.

Apak, Adem-Demircan, Adnan. *Hz. Peygamber Döneminde Müşriklerle İlişkiler*. İstanbul: Kuramer Yayınları, 2021.

Aycan, İrfan. “Sakif Kabilesi ve Taif Şehrine İslam Tarihi Açısından Bir Bakış”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 34 (1993), 209-235.

Aydın, Hasan. *Felsefi Antropolojinin Işığında Hz. Muhammed ve Kuran*. İstanbul: Bilim ve Gelecek Kitaplığı, 2014.

Azizova, Elnure. “Ukaz”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/61-62. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Beyhaki, Ahmed bin Hüseyin. *Delailü’n-Nübüvve ve Ma'rifetu Hali Sahibi’ş-Şeria*. çev. Hüseyin Yıldız, vd. 5 Cilt. İstanbul: Ocak Yayıncılık, 2017.

Birışık, Abdulhamit. “Kur’an (Tarifi ve İsimleri)”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 26/383-388. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Belazuri, Ahmed bin Yahya bin Cabir. *Ensabu’l-Eşraf*. thk: Muhammed Bakır el-Mahmudi. 5 Cilt. Beyrut: Müessesetü'l-A'lemi Yayınları, 1974.

Belazuri. *Ensâbü’l-Eşrâf: İslam Tarihinde Öncü Şahsiyetler*. çev. Mehmet Akbaş ve Musa Kâzım Yılmaz. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2020.

Belazuri, Fütuhü'l-Buldan. thk. Dr. Şevki Ebu Halil. Şam: Vezaretü's-Sekafe Yayınları, 1997.

Bozkurt, Nebi. “Künye”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 26/558-559. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Buhari, Ebu Abdullah Muhammed bin İsmail. *Sahihu’l-Buhari*. thk: Heyet. 2 Cilt. Karaçi: Eltaf ve Oğulları Yayınları, 2008.

Çelebi, Furkan. *Câhiliye Döneminde Mekke-Ticari Bir Merkeze Dönüşme Süreci*, Unsurları ve Etkileri.

Ankara: İlahiyat Yayınları, 2024.

Çelikkol, Yaşar. *İslam Öncesi Mekke*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2003.

Demircan, Adnan. *Hz. Peygamber (sas) Döneminde Gündelik Yaşam*. İstanbul: Siyer Yayınları, 2015.

Demirci, Muhsin. *Vahiy Gerçeği*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1996.

Derveze, İzzet. *Kur'an'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*. 2 Cilt. İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2011.

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali. Erişim 01. Ocak 2025. https://kuran.diyanet.gov.tr

Ebu Davud, Süleyman bin Eşas es-Sicistani. *Sünenü Ebi Davud*. thk: Sıdkı Cemil el-Attar. Beyrut: Darul Fikr Yayınları, 2005.

Erul, Bünyamin. "Varaka b. Nevfel". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/517-518. İstanbul: TDV Yayınları, 2012. Ersoy, Mehmet Akif. *Safahat*. haz. Necmettin Turinay. Ankara: TBMM Yayınları, 2021.

Esen, Muammer. "Hz. İbrahim'in İmanı ve Tevhid Mücadelesi". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 2/52, (2011), 111-128.

Fayda, Mustafa. "Aişe". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 2/201-205. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.

Fayda, Mustafa. "Bedevi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 5/311-317. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.

Fayda, Mustafa. "Ebû Bekir". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 10/101-108. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.

Fayda, Mustafa. "Senetü'l-Vüfûd". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 36/520-521. Ankara: TDV Yayınları, 2009.

Fayda, Mustafa. "Bedir Gazvesi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 5/325-327. Ankara: TDV Yayınları, 1992.

Fehd, Tevfik. "Lât". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 27/107-108. Ankara: TDV Yayınları, 2003.

Fığlalı, Ethem Ruhi. "Dârünnedve". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 8/555-556. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.

Günel, Fuat. "Hira", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 18/121-122. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.

Hamidullah, Muhammed. *İslâm Peygamberi*. çev. Salih Tuğ. İstanbul: İrfan Yayıncılık, 1993.

Hamidullah, Muhammed. *Hz. Peygamber'in Savaşları*, çev. Nazire Erinç Yurter. İstanbul: Acar Matbaacılık, ts.

Hamidullah, Muhammed. *el-Vesaiku's-Siyasiyye li-Ahdi'n-Nebevi ve'l-Hilafeti'r-Raşide*. Beyrut: Daru'n-Nefais, 5. Basım,1985.

Hamidullah, Muhammed. "Hendek Gazvesi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 17/194-195. Ankara: TDV Yayınları, 1998.

Hamidullah, Muhammed. "Hudeybiye Antlaşması". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 18/297-299.

Ankara: TDV Yayınları, 1998.

Hamidullah, Muhammed. “Huneyn Gazvesi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 18/376-377. Ankara: TDV Yayınları, 1998.

Hamidullah, Muhammed. “Hılfü'l-Fudûl”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 18/31-32. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.

Hasan, H. İbrahim. *İslam Tarihi*. çev. İsmail Yiğit ve Sadreddin Gümüş. İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2011.

Hizmetli, Sabri. *İslam Tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1991.

Isfahanî, Rağıp. *Kur'an Kavramları Sözlüğü*. çev. Abdulbaki Güneş, Mehmet Yolcu. İstanbul: Çıra Yayınları, 2010.

İbn Habib, Muhammed b. Habib b. Ümeyye b. Amr. *el-Muhabber*; *Arap Kültürü*. çev. Adem Apak ve İsmail Güler. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2018.

İbn Hanbel, Ebu Abdullah Ahmed. *Müsned*. Kahire: Müessesetü Kurtuba, ts.

İbn Haldun, *Mukaddime*. İskenderiye: Dar’ul Akide Yayınları, 2008.

İbn Hıbban, Muhammed b. Hıbban b. Ahmed b. Hıbban b. Muaz b. Mabed. *es-Siretün-Nebeviyye ve Ahbari’l-Hülefa*. tsh. Seyyid Aziz Bey vd. Beyrut: el-Kütübüs-Sekafiyye Yayınları, 1417.

İbn Hişam. *İslam Tarihi/Siret-i İbn Hişam Tercemesi, (es-Siretün-Nebeviyye)*. çev. Hasan Ege. 4 Cilt. İstanbul: Kahraman Yayınları, 2006.

İbn İshak, Muhammed. *Siyer*. çev. Sezai Özel. İstanbul: Akabe Yayınları, 1988.

İbn Manzur, Ebu’l-Fazl Cemaluddin Muhammed. *Lisanu’l-Arab*. thk. Abdullah Ali el-Kebir, Muhammed Ahmed Hasbullah, Haşim Muhammed eş-Şazili. 6 Cilt. Kahire: Daru’l-Mearif, ts.

İbn Sa’d, Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa’d b. Menî‘. *Kitabu Tabakati’l-Kebir*. thk. Dr. Ali Muhammed Ömer. 10 Cilt. Kahire: Mektebetü'l-Hanci Yayınları, 2001.

İbnü'l-Esir, Ebu'l Hasen İzzüddîn Ali b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî, *el-Kamil fi't-Tarih*. thk. Ebu'l-Fida Abdullah el-Kadı. 11 Cilt. Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1987.

Kandehlevi, Muhammed Yusuf. *Hayatü’s-Sahabe*. çev. Ahmet Meylani, 4 Cilt. İstanbul: Divan Yayınları, 1980.

Kazancı, Ahmet Lütfi. “Bi’set”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 6/217-217. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.

Küçükaşçı, Mustafa Sabri. "Hicaz" Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 17/437-439. İstanbul; TDV Yayınları, 1998.

Küçükaşçı, Mustafa Sabri. “Sakif (Benî Sakif)”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 36/10-11. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Küçükaşçı, Mustafa Sabri. “Taif”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/443-447. Ankara: TDV Yayınları, 2010.

Mağlus, Sami Abdullah bin Ahmed. *Siyer Atlası*. çev. Abdullah Karakaş. İstanbul: Siyer Yayınları, 2. basım, 2011.

Malik bin Enes. *el-Muvatta*'. thk: Ebu Üsame Selim bin Iydulhilali. 5 Cilt. Dubai: Mecmuatül-Furkan, 2003.

Mevdudî, Ebu'l-Ala. *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamber'in Hayatı*. çev. Ahmed Asrar. 2 Cilt. İstanbul: Pınar Yayınları, 2004.

Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu. *Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı (9, 10, 11 ve 12. Sınıf).* Ankara, 2026.

Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu. *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni.* Ankara, 2025.

Müslim, Ebu'l-Hüseyn Müslim bin Haccac. *Sahihu Müslim*. haz: Ebu Suheyb el-Kermi. Riyad: Beytü'l-Efkar ed-Devliyye Yayınları, 1998.

Nesai, Ebu Abdirrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali. *Sünenü'n-Nesai*. thk. Sıdkı Cemil el-Attar. Beyrut: Daru'l-Fikr Yayınları, 2005.

Okiç, Muhammed Tayyib. "İslamiyette İlk Nüfus Sayımı". *İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 7 (1960). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 11-20.

Önkal, Ahmet. "Hicret". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 17/458-462. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.

Özdemir, Mehmet Nadir. "Hz. Muhammed'in Hayatında Tehannüs". Ankara International Congress On Scientific Researche-X. ed. Necati Demir. 2037-2045. Ankara: İKSAD Yayınları, 2024.

Özdemir, Serdar. "Seriyye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 36/565-566. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Sakar, Nadiye Hüsna. *et-Taifu fi'l-Asri'l-Cahili ve Sadri'l-İslam*. Cidde: Daru'ş- Şüruk Yayınları, 1981.

Sallabi, Ali Muhammed. *İslâm Tarihi Asr-ı Saadet Dönemi-Siyeri Nebî*. çev. Mustafa Kasadar, Sadullah Ergin, Şerafettin Şenaslan. İstanbul: Ravza Yayınları, 4. basım, 2015.

Sarıçam, İbrahim. *Hz. Muhammed'in Evrensel Mesajı*. Ankara: DİB Yayınları, 2002.

Sürmeli, Mehmet vd. *Dinî Terimler Sözlüğü*. ed. Ahmet Nedim Serinsu. Ankara: MEB Yayınları, 2009

Söylemez, M. Mahfuz. "Cahiliye Arap İnancında Putların Yeri". *Cahiliye Araplarının Uluhiyet Anlayışı*. ed. M. Mahfuz Söylemez. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2015.

Taberi, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir. *Tarihu't-Taberi/Tarihu'r-Rusul ve'l-Müluk*. thk. Muhammed Ebu'l-Fazl İbrahim. 11 Cilt. Kahire: Darul-Mearif Yayınları, 2. basım, 1967.

Taberî, *Tarih-i Taberi*. çev. M. Faruk Gürtunca. İstanbul: Sağlam Yayınevi, ts.

Tirmizi, Ebu İsa Muhammed b. İsa b. Sevre. *Sünenü't-Tirmizi*. thk: Sıdkı Cemil el-Attar. Beyrut: Daru'l-Fikr Yayınları, 2005.

Topaloğlu, Bekir-Çelebi, İlyas. *Kelâm Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: İSAM Yayınları, 2015.

Vakıdi, Ebu Abdullah Muhammed b. Ömer. *Kitabu'l-Meğazi*. thk. Marsden Jones, çev. Musa K. Yılmaz. 3 Cilt. İstanbul: İlk Harf Yayınları, 2014.

Varıcı, Adem. *İslamiyetten Önce Bedeviler Sosyal ve Kültürel Hayat*. İstanbul: Pınar Yayınları, 2024.

Vatandaş, Celaleddin. *Hz. Muhammed'in Hayatı ve İslam Daveti*. 2 cilt. İstanbul: Pınar Yayınları, 9.

basım, 2014.

Watt, William Montgomery. *Muhammad: Prophet and Statesman*. New York: Oxford University Press, 1961.

Yakubî, Ahmed b. Yakub b. Cafer b. Vehb. *Tarihu'l-Yakubî*. 2 Cilt. Beyrut: Daru Sadır Yayınları, 6. Basım, 1995.

Yardım, Ali. "Esma bint Ebu Bekir". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 11/402-404. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

Yavuz, Yusuf Şevki. "Vahiy". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/440-443. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Yiğit, İsmail. "Tebük Gazvesi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/228-230. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.

Yörükan, Yusuf Ziya. *İslam Dini ve Mezhepleri Tarihi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2006.

Yurdagür, Metin. "Ahid". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 1/533-534. İstanbul: TDV Yayınları, 1988.

Kaynakça, İSNAD Atıf Sistemi (Sonnot) esas alınarak düzenlenmiştir. Atıf sistemine yandaki karekoddan ulaşabilirsiniz.

CEVAP ANAHTARLARI

GÖRSEL KAYNAKÇA

25°D
30°D
35°D
40°D
45°D
50°D
40°K
35°K
ROMANYA
Bükreş
Tuna N.
UKRAYNA
RUSYA FEDERASYONU
HAZAR DENİZİ
Sofya
BULGARİSTAN
K A R A D E N İ Z
GÜRCİSTAN
Tiflis
Edirne
Kırklareli
Sinop
Bartın
Zonguldak
Kastamonu
ADARA Ö.C.
Artvin
Kura N.
Ardahan
ERMENİSTAN
AZERBAYCAN
YUNANİSTAN
Tekirdağ
İstanbul
Samsun
Ordu
Giresun
Trabzon
Rize
Kars
Erivan
Gökçeada
Bozcaada
Çanakkale
Bursa
Yalova
Kocaeli
Düzce
Karabük
Çankırı
Çorum
Amasya
Gümüşhane
Bayburt
Tokat
Yeşilırmak N.
Kızılırmak N.
Coruh N.
Aras N.
Iğdır
Ağrı
NAHÇIVAN Ö.C. (AZERBAYCAN)
MARMARA DENİZİ
Meriç N.
Sakarya N.
Ankara
Balıkesir
Eskişehir
Kırıkkale
Yozgat
Sivas
Erzincan
Erzurum
Tunceli
Bingöl
Muş
Van
Van Gölü
Urumiye Gölü
İRAN
Bakırçay N.
Gediz N.
Kütahya
Afyonkarahisar
Kırşehir
Tuz Gölü
Nevşehir
Kayseri
Elâzığ
Malatya
Bitlis
Siirt
Batman
Şırnak
Hakkâri
Diyarbakır
Dicle N.
Manisa
İzmir
Küçük Menderes N.
Büyük Menderes N.
Aydın
Uşak
Atina
EGE DENİZİ
Denizli
Isparta
Burdur
Konya
Aksaray
Niğde
Kahramanmaraş
Adıyaman
Mardin
Muğla
Antalya
Karaman
Osmaniye
Adana
Gaziantep
Şanlıurfa
Kilis
Seyhan N.
Ceyhan N.
Mersin
Göksu N.
Hatay
Asi N.
Fırat N.
Dicle N.
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
Erenköy
Lefkoşa
S U R İ Y E
I R A K
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ
LÜBNAN
Beyrut
Bağdat
Şam
A K D E N İ Z
L İ B Y A
Tel Aviv
FİLİSTİN
Batı Şeria
Doğu Kudüs
FİLİSTİN
Gazze Şeridi
İSRAİL
M I S I R
Nil N.
Süveyş K.
TÜRKİYE'NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ İLE KARA VE DENİZ KOMŞULARI HARİTASI
BAŞKENT
Ankara
İL MERKEZİ
Elâzığ
GÖL
ÜLKE SINIRI
ÖZERK BÖLGE SINIRI
AKARSU
0 50 100 200 300 400
km
Harita Genel Müdürlüğü tarafından üretilmiştir.

TÜRK DÜNYASI HARİTASI
Bağımsız Türk Devletleri
Türk Cumhuriyetleri, Türk Bölgeleri
Türk Toplulukları
0 250 500 1.000 1.500 2.000 km
TÜRK CUMHURİYETLERİ, TÜRK BÖLGELERİ
1 GAGAVUZ YERİ
2 KARAÇAY-ÇERKESYA
3 KABARDİN-BALKARYA C.
4 DAĞISTAN C.
5 ÇUVAŞİSTAN C.
6 TATARİSTAN C.
7 BAŞKURT C.
8 KARAKALPAKİSTAN C.
9 ALTAY C.
10 HAKASYA C.
TÜRK TOPLULUKLARI
a Avrupa'daki Türkler
b Kosova Türkleri
c Yunanistan Türkleri
ç Bulgaristan Türkleri
d Romanya Türkleri
e Suriye Türkmenleri
f Irak Türkmenleri
g İran Türkleri
h Afganistan Türkmenleri
ı Pakistan Türkmenleri
i Hindistan Türkmenleri
j Çin H. C. Türkleri
k Moğolistan Türkleri
l Rusya Federasyonu Türkleri
ÜLKE KISALTMALARI
ARNAVUTLUK ARN
BELÇİKA BEL
BOSNA - HERSEK BH
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ GKRY
HIRVATİSTAN HRV
İSVİÇRE İSV
KARADAĞ KRD
KOSOVA KSV
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ KKTC
KUZEY MAKEDONYA KMKD
LİHTENŞTAYN LİH
SIRBİSTAN SRB
TÜRKİYE
KAZAKİSTAN
RUSYA FEDERASYONU
SAHA (YAKUT) C.
TUVA C.
MOĞOLİSTAN
ÇİN HALK CUMHURİYETİ
SİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ
İRAN
IRAK
SURİYE
AFGANİSTAN
PAKİSTAN
HİNDİSTAN
TÜRKMENİSTAN
ÖZBEKİSTAN
TACİKİSTAN
KIRGIZİSTAN
AZERBAYCAN
GÜRCİSTAN
UKRAYNA
BELARUS
POLONYA
ROMANYA
BULGARİSTAN
YUNANİSTAN
ARNAVUTLUK
KOSOVA
SIRBİSTAN
BOSNA-HERSEK
HIRVATİSTAN
MACARİSTAN
SLOVAKYA
ÇEKYA
ALMANYA
FRANSA
İSPANYA
PORTEKİZ
İTALYA
İSVİÇRE
AVUSTURYA
İSVEÇ
FİNLANDİYA
NORVEÇ
İZLANDA
İRLANDA
İNGİLTERE
HOLLANDA
DANİMARKA
BELÇİKA
LİHTENŞTAYN
FAS
CEZAYİR
TUNUS
LİBYA
MISIR
NİJER
ÇAD
SUDAN
SUUDİ ARABİSTAN
YEMEN
UMMAN
BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ
KATAR
KUVEYT
FİLİSTİN
ÜRDÜN
BANGLADEŞ
Norveç Denizi
Barents Denizi
Kara Denizi
Bering Denizi
Ohotsk Denizi
Kuzey Denizi
Baltık Denizi
Akdeniz
Karadeniz
Hazar Denizi
Umman Denizi
Yemen Denizi
Kızıldeniz
Ankara
Moskova
Astana
Taşkent
Bişkek
Aşkabat
Tahran
Bakü
Erivan
Tiflis
Kabil
İslamabad
Yeni Delhi
Pekin
Ulanbator
Dakka
Riyad
Doha
Muskat
Sana
Trablus
Kahire
Amman
Bağdat
Beyrut
Şam
Lefkoşa KKTC
GKRY
Minsk
Kiev
Varşova
Berlin
Paris
Madrid
Lizbon
Cebelitarık B.
Oslo
Helsinki
Stockholm
Kopenhag
Dublin
Londra
Amsterdam
Brüksel
Viyana
Prag
Budapeşte
Bükreş
Sofya
Belgrad
Saraybosna
Zagreb
Ljubljana
Roma
Cenevre
Tiren Denizi
Adriyatik Denizi
Ege Denizi
Marmara Denizi
Karadeniz B.
Azak Denizi
Kırım G.
Ural N.
Volga N.
Ob N.
Lena N.
Yenisey N.
İrtiş N.
Hotan N.
Nil N.
Fırat N.
Dicle N.
Sarı N.
Ganj N.
İndus N.
Ural G.
Balkaş G.
Baykal G.
Hudur G.
Kattegat
Skagerrak
Ladoga G.
Onega G.
Peçora N.
Usa N.
Obi N.
Irtiş N.
Yenisey N.
Lena N.
Indigirka N.
Beringa B.
Cebelitarık B.
Aden Körfezi
Umman B.
Basra Körfezi
Kızıldeniz
Süveyş K.
Panama K.
Hürmüz B.
Bab el Mendeb B.
Aden Körfezi
Kızıldeniz
Süveyş K.
Panama K.
Hürmüz B.
Bab el Mendeb B.